

MSJ

วารสาร
มจร สุรนารีสาร
MCU SURANAREE JOURNAL

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2566)
Vol.1 No.3 (September-December 2023)

ISSN: 2985-1106 (online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus
www.nkr.mcu.ac.th / facebook Page: สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

วารสาร มจร สุรนารีสาร

MCU Suranaree Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2566)

Vol.1 No.3 (September-December 2023)

ISSN : 2985-1106

ชื่อย่อ: MSJ

ชื่อย่อสำหรับการอ้างอิง: MCU Suranaree.J.

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์

1. เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ ทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา จริยศาสตร์ การศึกษา และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา และบุคคลทั่วไป
2. เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่
3. ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (double-blind review)

กระบวนการพิจารณาบทความ

1. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์ในวารสารฯ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความอย่างเคร่งครัด
3. ระบบการอ้างอิงจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ประเภทของบทความ : บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และหรือบทความวิจารณ์หนังสือ

ภาษาที่รับการตีพิมพ์ : ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

กำหนดการตีพิมพ์

-วารสารมีกำหนดออก ๓ ฉบับต่อปี ดังนี้ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม

นโยบายด้านลิขสิทธิ์ (Copyright Policy)

ข้อความหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ในบทความ ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนบทความ ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ มจร สุรนารีสาร

นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Statement)

ชื่อและอีเมลที่กรอกไว้ในวารสารจะใช้ในกระบวนการของวารสารนี้เท่านั้น

ค่าธรรมเนียมการเผยแพร่

ด้วยทางวารสาร มจร สุรนารีสาร เป็นวารสารที่เปิดใหม่ ในช่วงก่อนรับการประเมินเข้าฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) ทางวารสารเปิดรับบทความตีพิมพ์โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น จนกว่าจะได้รับการประเมินเข้าฐานของ TCI

ติดต่อสอบถาม

เจ้าของวารสาร: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

เลขที่ 419 หมู่ที่ 7 ต.ห้วยทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000

ผู้จัดการวารสาร โทร. 064 8060 444 Line ID: 66648060444 (กรุณาแอดไลน์เพื่อแจ้งข้อมูลรวดเร็ว) Email. mcusuranaree@gmail.com

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร: รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง

บรรณาธิการ: พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: นายกุลพิสิฐ ขวาไทย

กองบรรณาธิการ

1) พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ดร.

2) พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.

3) ศ.ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ

4) รศ.ดร.สุพจน์ แสงเงิน

5) รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์

6) ผศ.ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู

7) ผศ.ดร.เกรียงไกร พินยารัก

8) ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน

9) ผศ.ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา

10) ดร.มัลลิกา ภูมธนะ

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewers)**ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย**

1) พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
2) พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	บัณฑิตวิทยาลัย
3) พระมหาพรชัย สิริวิโร, ผศ.ดร.	คณะมนุษยศาสตร์
4) พระครูปลัดนิเวช ชินวโร, ดร.	คณะสังคมศาสตร์
5) พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์
6) พระครูใบฎีกาหัสติ กิตตินนโท, ผศ.ดร.	คณะพุทธศาสตร์
7) รศ.ดร.ประพัฒน์ ศรีกุลกิจ	คณะพุทธศาสตร์
8) รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	คณะมนุษยศาสตร์
9) รศ.ดร.ปัญญา งามสง่า	คณะพุทธศาสตร์
10) ผศ.ดร.เสฐียร ทั้งทองมะดัน	คณะพุทธศาสตร์
11) ดร.ลำพอง กลมกุล	คณะครุศาสตร์
12) ดร.ประพันธ์ นีกกระโทก	คณะมนุษยศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

1) พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทิสารคุณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2) ศ.ดร.ประยงค์ แสนบูรณ	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ข้าราชการบำนาญ)
3) รศ.ดร.สุวิญ รัทสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4) รศ.ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา	มหาวิทยาลัยมหิดล
5) รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6) รศ.ดร.ธีรวิทย์ ภิญโญรัฐกานต์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
7) รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
8) รศ.ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว	มหาวิทยาลัยศิลปากร
9) รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
10) ผศ.ดร.มานิตย์ อรรถชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
11) ผศ.ดร.ธวัชชา เดชสุภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
12) ผศ.ดร.อาสนะ เชิดชู	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
13) ผศ.ดร.ธนาภัสร์ สนธิรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
14) ผศ.ดร.หอมหวล บังระหา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15) ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
16) ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
17) ผศ.ดร.ประทีป พีชทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
18) ดร.สุริยาวัช สุวรรณบุบผา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
19) ดร.ภาวิณี บุญจันทา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20) ดร.ส่งเสริม แสงทอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

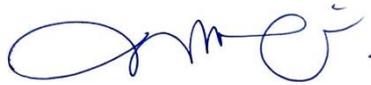
- 1) นางสาวศิริพร หาญพิชัย 2) ดร.ณัฐพันธ์ เป้าคำ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สุรนารีสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานทางวิชาการ ทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา จริยศาสตร์ การศึกษา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่

ในวารสารฉบับปีที่ 1 เล่ม 3 นี้มีผลงานวิจัยที่ทรงคุณอย่างยิ่งเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการนำพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการต่อต้านการทุจริตของผู้บริหารบ้านเมือง ตลอดจนผลงานด้านวิชาการเกี่ยวกับการนำหลักสัพพัตถธรรมมาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อย่างดียิ่ง และยังมีบทวิจารณ์หนังสือเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์อันเป็นผลของการทำดีและการทำบาป

ทางกองบรรณาธิการรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งและขอขอบคุณผู้แต่งทุกท่าน ที่ได้ส่งบทความอันทรงคุณค่า ทรงภูมิปัญญาพร้อมด้วยองค์ความรู้ใหม่ๆ มาร่วมเผยแพร่ในวารสาร มจร สุรนารีสาร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือทางวิชาการจากท่านเป็นอย่างดีในโอกาสต่อไป

พระมหาสุพัตร์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร วิทยาเขตนครราชสีมา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(I-VI)
บทความวิจัย : Research Articles	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อประสม เรื่อง สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนวัดด่านช้าง ชนิษฐา ภูมั่ง	1-14
พุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตเชิงนโยบาย ในจังหวัดอุดรธานี บุญเพ็ง สิทธิวงษา สมปอง สุวรรณภุมมา และสุภกิจ ภักดีแสน	15-26
บทความวิชาการ : Academic Article	
การใช้หลักสัจปุริสธรรมเสริมสร้างการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณตำรวจ พิชศาล พันธุ์วัฒนา	27-42
ชนชั้นทางสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา วิเชียร นามการ วานิช พาลาด	43-53
พุทธวิธีการรับมือการวิวาท ณัฐกิต อนุรักษตระกูล	54-63
รูปแบบการเผยแพร่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน ประพันธ์ นีกระโทก	64-73
บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review	
เชื้อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรค์ หันหลังให้นรก ธีรวิชัย วงษ์วีรสวรรณ กุลพิสิฐ ขวาทไทย	74-79
บทแนะนำผู้แต่ง : Author Guideline	
Template บทความวิจัย บทความวิชาการและบทวิจารณ์หนังสือ	-----

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อประสม เรื่อง สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนวัดด่านช้าง

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT BY USING MULTIMEDIA ON THE
TOPIC OF LIVING THINGS AROUND US OF STUDENTS IN PRATHOM 4 AT WAT DAN
CHANG SCHOOL

กัญญา ภูมิ่ง¹

Khanittha phukhang

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว โดยใช้การเรียนรู้แบบสื่อประสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน (2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบสื่อประสม กลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดด่านช้าง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติผลการวิจัยพบว่า

(1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว โดยใช้การเรียนรู้แบบสื่อประสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสื่อประสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, สื่อประสม, สิ่งมีชีวิต

Abstract

The purposes of this descriptive research were to: (1) compare the learning effectiveness of science and technology subjects on life around them using multimedia learning in pre- and post-graduate 4th grade students. (2) study the satisfaction of students with medial learning management. The population included 30 students in the 4th grade who used in-depth selection methods. The tools used in the research included learning

¹ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ/Faculty of Industrial Education, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphanburi, Thailand
Corresponding author, e-mail: khnisthaph9@gmail.com

management plans, test measurements, and satisfaction questionnaires. They analyzed the data using percentages, averages, standard deviations, and test statistics. The results of the research were as follows:

- 1) The results of the comparison of academic achievement using multimedia learning found that students had higher test scores after studying than before, with statistical significance at the .05 level.
- 2) The satisfaction of students with their learning activities is at the highest possible level.

Keywords : Satisfaction, Learning achievement, Multimedia, Beings

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล คือ ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์คิดค้นและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตมากขึ้น เทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี เทคโนโลยีทำให้การสร้างที่พักอาศัยให้มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตสินค้าและให้บริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์มากขึ้น ทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายสะดวก นอกจากนี้เมื่อมีการพัฒนาอุปกรณ์ทางด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ทางด้านวิทยาศาสตร์มีมากขึ้นในสถาบันการศึกษา ตลอดจนสถานีวิจัยต่าง ๆ มีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัยทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น การวิจัยในทางนิวเคลียร์ฟิสิกส์ การค้นคว้าทดลองทางวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้ให้ความสำคัญของวิทยาศาสตร์ กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ในข้อที่ 4 ว่า มีทักษะกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิตและได้กำหนดให้วิทยาศาสตร์อยู่ในกลุ่มสาระที่ 3 จากทั้งหมด 8 สาระ (กรมวิชาการ, 2545:4) โดยมีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 สมรรถนะ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาระหนักแก่ผู้สอนเป็นอย่างยิ่งเพราะในชั้นมีทั้งนักเรียนเก่งและนักเรียนที่เรียนอ่อน หากครูผู้สอนวิทยาศาสตร์สอนนักเรียนโดยใช้วิธีการเดียวกัน นักเรียนที่เก่งก็สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วและไม่มีปัญหาหรือข้อสงสัยใด ๆ แต่นักเรียนที่อ่อนอาจไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูผู้สอน สอนได้จึงทำให้นักเรียนมีความเบื่อหน่าย และไม่อยากเรียนในรายวิชานี้ และเวลาทำการทดสอบท้ายบทเรียนหรือสอบกลางภาค ปลายภาค ก็จะมีผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ดีหรือผลที่ได้ไม่ผ่านเกณฑ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการสอนหรือสื่อที่จะสอนให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ และต้องตอบสนองต่อความแตกต่างทางสติปัญญาของนักเรียน เพื่อที่นักเรียนจะได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อประสม ซึ่งในรายวิชาวิทยาศาสตร์นั้นจะมีการช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการทางด้านความคิดโดยการจัดการเรียนรู้การใช้สื่อประสมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์จากการจัดเรียนรู้แบบใช้แบบสื่อประสมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแสวงหาความรู้ สร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับทั้งความรู้ (สุวารี ไวยูฉินันท์, 2013) กระบวนการเจตคติผู้เรียนทุกคน ควรได้รับการกระตุ้นส่งเสริม ให้สนใจและกระตือรือร้น ที่จะได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความมุ่งมั่นและมีความสุขที่จะศึกษาค้นคว้า สืบเสาะหาความรู้เพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล นำไปสู่คำตอบของ

คำถาม สามารถตัดสินใจด้วยการใช้ข้อมูลอย่างมีเหตุผล เป็นความรู้แบบองค์รวมอันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งต่างๆและพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความสามารถในการจัดการและร่วมกันดูแลรักษาโลกธรรมชาติอย่างยั่งยืน

จากเหตุผลข้างต้น ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยที่ครูผู้สอนใช้สื่อประสมที่มีคุณภาพและตรงกับวัยของผู้เรียน คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัย “สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนวัดด่านช้าง โดยใช้สื่อประสม” เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้สื่อที่นอกเหนือจากหนังสือเรียนในการทำการเรียนการสอนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว โดยใช้การเรียนรู้แบบสื่อประสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบสื่อประสม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนวัดด่านช้าง โดยใช้สื่อประสม ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สื่อประสม
 - 1.1 ความหมายของสื่อประสม
 - 1.2 รูปแบบของสื่อประสม
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ในการใช้สื่อประสม

1. สื่อประสม

1.1. ความหมายของสื่อประสม

อัจฉรา เจตบุตร (2556, หน้า 31) สื่อประสม หมายถึง การใช้สื่อหลายอย่างร่วมกัน ได้แก่ ตัวอักษรข้อความ ภาพถ่าย ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว แบบวีดิทัศน์ ภาพแอนิเมชัน และเสียง โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ในการนำเสนอควบคุม นำมาใช้ร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้และใช้สื่อสารข้อมูลสารสนเทศ

รุ่งทิพย์ มีสำลี (2557, หน้า 26) สื่อประสม หมายถึง การนำเสนอข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ในรูปแบบตัวอักษรภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบสื่อการเรียนการสอนที่มีมากกว่าหนึ่งชนิด ทั้งที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการนำมาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบ สื่อแต่ละชนิดมีทั้งส่วนเด่น และส่วนด้อยแตกต่างกันไป มีความสัมพันธ์ และส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สุนันทา ยินดีรัมย์ (2557, หน้า 13) สื่อประสม หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่มีมากกว่าหนึ่งชนิด ทั้งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการซึ่งนำมาใช้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ สื่อแต่ละชนิดมีทั้งส่วนเด่น และส่วนด้อยแตกต่างกันไป มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ความหมายของสื่อประสมที่นักการศึกษาหลายท่านให้ไว้สรุปได้ว่าสื่อประสม หมายถึง การนำเอาสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน ซึ่งมีคุณค่าเพื่อสร้างความสนใจ และอธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และป้องกันการเข้าใจความหมายผิดจากการสื่อสาร การใช้สื่อประสมจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น

1.2 รูปแบบของสื่อประสม

สื่อประสมมีหลายรูปแบบจำแนกได้ดังนี้ (จรัส กลิ่นหนู และคณะ, 2558, หน้า 33-34)

1. สื่อประสมที่ไม่สามารถโต้ตอบกับผู้ใช้ได้ (Multimedia) การนำสื่อหลายชนิดมาผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นตัวจัดการ และควบคุมให้สื่อต่าง ๆ แสดงผลออกมาทางหน้าจอและลำโพงของคอมพิวเตอร์สื่อประสม (Multimedia I) เป็นสื่อประสมที่ใช้โดยการนำสื่อหลายประเภท มาใช้ร่วมกันในการเรียนการสอน เช่น นำวีดิทัศน์ มาสอนประกอบการบรรยายของผู้สอน โดยมีสื่อสิ่งพิมพ์ประกอบด้วย หรือสื่อประสมในชุดการเรียน หรือชุดการสอน การใช้สื่อประสมนี้ ผู้เรียน และสื่อจะไม่มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกัน และจะมีลักษณะเป็น “สื่อหลายแบบ” ตามศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

2. สื่อประสมที่สามารถโต้ตอบกับผู้ใช้ได้ (Interactivity Multimedia) กล่าวคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถจัดการกับข้อมูลภาพ และเสียง ให้แสดงผลบนจอในลักษณะที่โต้ตอบกับผู้ใช้ได้ ไม่ใช่การแสดงผลรวดเร็วจบ (run through) แบบวีดิทัศน์หรือภาพยนตร์ และไม่ใช้การสื่อสารทางเดียว (one-way communication) คือ ผู้ชมเป็นผู้ดูฝ่ายเดียวอีกต่อไป สื่อประสม II (Multimedia II) เป็นการนำสื่อประสมที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐานในการเสนอสารสนเทศ ในการผลิตเพื่อเสนอข้อมูลประเภทต่าง ๆ เช่น ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว ตัวอักษร และเสียง ที่มีลักษณะของสื่อหลายมิติ โดยที่ผู้ใช้มีการโต้ตอบกับสื่อโดยตรง โดยการใช้คอมพิวเตอร์ ในสื่อประสม II ใช้ได้ในสองลักษณะ คือ

2.1 การใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐานในการเสนอสารสนเทศในการควบคุมอุปกรณ์ร่วมต่าง ๆ และ ในการทำงาน เช่น ควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ในสถานีงานสื่อประสม ควบคุมการเสนอภาพสไลด์ และการเสนอในรูปแบบของแผ่นวีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (Interactive Video) การใช้ในลักษณะนี้คอมพิวเตอร์จะเป็นตัวกลางในการควบคุม การทำงานของเครื่องเล่นแผ่นวีดิทัศน์ และเครื่องเล่นซีดีรอม ให้มีการเสนอภาพนิ่ง และ ภาพเคลื่อนไหวตามเนื้อหาบทเรียนที่เป็นตัวอักษรที่ปรากฏอยู่บนจอภาพคอมพิวเตอร์รวมถึงควบคุมเครื่องพิมพ์ในการพิมพ์ข้อมูลต่าง ๆ ของบทเรียน และผลการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนด้วย

2.2 การใช้คอมพิวเตอร์ เป็นฐานในการผลิตเพิ่มสื่อประสมโดยมีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่าง ๆ เช่น Tool Book และ Author ware และนำเสนอเพิ่มบทเรียนที่ผลิตแล้วแก่ผู้เรียนโปรแกรมสำเร็จรูปเหล่านี้จะช่วยในการผลิตเพิ่มบทเรียน ผูกอบรมหรือการเสนองานในลักษณะของสื่อหลายมิติ โดยในแต่ละบทเรียนจะมีเนื้อหาในลักษณะของตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพกราฟิกเคลื่อนไหว ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์ และเสียงรวมอยู่ในแฟ้มเดียวกัน บทเรียนที่ผลิตเหล่านี้ เรียกว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ CAI นั่นเอง การนำเสนอข้อมูลของสื่อประสม II นี้ จะเข้าไปในลักษณะสื่อหลายมิติที่เน้นเชิงโต้ตอบ ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้สามารถดูข้อมูลบนจอภาพได้หลายลักษณะ คือทั้งตัวอักษร ภาพ และเสียง และถ้าต้องการจะทราบข้อมูลมากกว่านี้ ผู้ใช้ก็เพียงแต่คลิกที่คำหรือสัญลักษณ์รูปที่ทำเป็นปุ่มในการเชื่อมโยงก็จะมีภาพ เสียง หรือข้อความอธิบายปรากฏขึ้นมา (สุนันทา ยินศิริมย์ บุญเรือง ศรีเหรียญ และชาติรี เกิดธรรม. 2557).

3. สื่อประสมที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ และกระบวนการเข้าร่วมกัน มีการนำมาใช้สำหรับการเรียนการสอนปกติทั่ว ๆ ไป เช่น ชุดอุปกรณ์ ชุดการเรียนการสอน บทเรียนแบบโปรแกรม โปรแกรมสไลด์ ศูนย์การเรียน เป็นต้น สื่อประสมแต่ละชนิดที่จัดอยู่ในประเภทนี้มีหลักการ และลักษณะเด่นแตกต่างกันออกไป คือ

3.1 สามารถให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง คือ มีส่วนร่วมในการกระทำหรือปฏิบัติกิจกรรม เป็นการเข้าใจแก่ผู้เรียน เช่น ศูนย์การเรียน บทเรียนโปรแกรม ชุดอุปกรณ์ เป็นต้น

3.2 สามารถให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความรู้ความสามารถ และความแตกต่างของแต่ละบุคคล เช่น บทเรียนโปรแกรม ชุดการสอน เป็นต้น

3.3 สามารถให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองหรือใช้เมื่อขาดครูได้ เช่นบทเรียนแบบโปรแกรม ชุดการสอนรายบุคคล เป็นต้น

3.4 สามารถให้ผู้เรียนได้รับผลตอบกลับทันที และได้รับความรู้สึภาคภูมิใจในความสำเร็จ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบจุลภาค เป็นต้น

3.5 สามารถใช้ประกอบการศึกษาทางไกลให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ชุดการสอนทางไกลสำหรับการศึกษาเพื่อมวลชน เป็นต้น

3.6 สามารถใช้ส่งเสริมสมรรถภาพของครู เช่น ชุดการสอนประกอบคำบรรยาย เป็นต้น

3.7 สามารถให้ผู้เรียนได้ฝึกความรับผิดชอบ และการทำงานเป็นกลุ่มเช่น ศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

4. สื่อประสมประเภทฉาย เป็นการประสมโดยมีข้อจำกัดที่ความสามารถ และคุณสมบัติเฉพาะตัวของอุปกรณ์เครื่องฉายเป็นสำคัญ เช่น สไลด์ประกอบเสียง และวีดิทัศน์ประกอบเสียง สไลด์ และแผ่นโปร่งใส วีดิโอ อิมเมจ เป็นต้น และฉายบนจอตั้งแต่ 2 จอขึ้นไป เป็นการฉายกับผู้ชมเป็นกลุ่มสื่อประสมประเภทฉายนี้ สามารถใช้ประกอบการศึกษา และการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่ชอบการเรียนรู้จากการอ่านภาพ การเสนอด้วยสื่อประเภทฉายนี้แม้ว่าในบางครั้งราคาการผลิตอาจสูง และการผลิตซับซ้อนกว่าการผลิตสื่อประสมบางชนิดในประเภทแรก แต่ผลที่ได้รับจากการเสนอด้วยสื่อประสมประเภทฉายให้ผลตรงที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่สื่ออื่นไม่สามารถทำได้คือผลในความรู้สึการมั่งคั่ง และสุนทรีย์ภาพแก่ผู้ชม ทั้งยังช่วยดึงดูดความสนใจให้ผู้ชมได้ติดตามอย่างตื่นตาตื่นใจ และมีประสิทธิภาพเป็นการช่วยในการเรียนการสอนสื่อประสมประเภทนี้มีคุณสมบัติเหมาะแก่การนำมาใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่

4.1 ใช้เมื่อสื่อมีการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกัน เป็นการง่ายสำหรับผู้เรียน ในการสังเกตและเรียนรู้สิ่งที่คล้ายคลึงกันจากสื่อต่าง ๆ เมื่อภาพของสิ่งนั้น ๆ ปรากฏบนจอพร้อมกัน

4.2 ใช้สอนให้เห็นความแตกต่าง และการตัดกันเมื่อภาพหลาย ๆ ภาพปรากฏพร้อม ๆ กัน

4.3 ใช้มองสิ่งหนึ่งสิ่งใดจากมุมที่ต่างกัน เช่น ภาพสถานที่หรืออาคารสถานที่โดยภาพปรากฏพร้อมกันจากการมองในแง่มุมที่ต่างกัน

4.4 ใช้แสดงภาพซึ่งดำเนินเป็นขั้นตอน และสามารถเลียนแบบการเคลื่อนไหวได้

4.5 ใช้แสดงสิ่งที่เกิดขึ้นตามลำดับก่อนหลัง เกิดความต่อเนื่องที่ตีความสัมพันธ์กันระหว่างภาพ และเวลา ประกอบกับการจัดภาพ และจอให้มีขนาดต่างกันเป็นการง่ายต่อการจดจำ

4.6 ใช้เน้นจุดใดจุดหนึ่งโดยตรงได้ โดยการกำหนดจุดสนใจที่ต้องการให้อยู่ในตำแหน่ง และรูปแบบที่ต่างกันหรืออาจทำโดยการใช้ภาพที่ซ้ำ ๆ กับปรากฏบนจอพร้อม ๆ กัน

4.7 ใช้ยืดเวลาการเสนอจุดหรือส่วนที่สำคัญของเนื้อหา เช่น บางครั้งภาพที่สำคัญสามารถปรากฏอยู่บนจอต่อไป ขณะที่รายละเอียดหรือส่วนที่เกี่ยวข้องได้เปลี่ยนไปในจอถัดไป

4.8 ใช้แสดงการเคลื่อนไหว โดยใช้หลักการฉายภาพนิ่งหลาย ๆ ภาพต่อเนื่องกันอย่างรวดเร็วหรือใช้ความสามารถของวีดิทัศน์

4.9 ใช้รวมสื่อภาพนิ่ง สไลด์ และวีดิทัศน์ ในขณะที่แสดงภาพนิ่งอาจจะมีการฉายวีดิทัศน์ประกอบบนจอถัดไป

4.10 ใช้แสดงภาพที่เห็นได้กว้าง (Panorama) บนจอที่ติดกัน

4.11 ลักษณะพิเศษประการสุดท้ายที่เด่นของสื่อประสมประเภทนี้ คือสามารถแสดงเนื้อหาได้มาก ในระยะเวลาที่จำกัด ลักษณะพิเศษนี้ผู้สอนอาจใช้สื่อประสมนี้ในการทำเป็นบทนำหรือบทสรุปได้

5. สื่อประสมระบบการสื่อสารกับเทคโนโลยีสารสนเทศโดยการใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกับอุปกรณ์อื่น (สுவารี ไวยวุฒินันท์) เช่น เครื่องเล่นซีดีรอม เครื่องเสียงระบบดิจิทัล เครื่องเล่นแผ่นวีดิทัศน์ เป็นต้น เพื่อให้คอมพิวเตอร์สามารถทำงานในการคำนวณค้นหาข้อมูลแสดงภาพวีดิทัศน์ และมีเสียงต่าง ๆ การทำงานของสื่อหลาย ๆ อย่างในสื่อประสมประกอบด้วยการทำงานของระบบเสียง (Sound) ภาพเคลื่อนไหว (Animation) ภาพนิ่ง (Still Images) วิดิทัศน์ (Video) และไฮเปอร์เท็กซ์ (Hypertext) ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในไฮเปอร์เท็กซ์จะแสดงเนื้อหาหลักของเรื่องราวที่กำลังอ่าน ขณะนั้นโดยมีการเน้นเนื้อหา ถ้าคำใดสามารถเชื่อมจากจุดหนึ่งในเนื้อหาไปยังเนื้อหาอื่นได้ก็จะทำเป็นตัวหนาหรือขีดเส้นใต้ไว้ (สาวิตรี เรืองจันทร์) เมื่อผู้ใช้หรือผู้อ่านต้องการจะดูเนื้อหาใดก็สามารถใช้เมาส์คลิกไปยังข้อมูลหรือคำเหล่านั้นเพื่อเรียกมาดูรายละเอียดของเนื้อหาได้ สื่อประสมในลักษณะนี้นับว่าเป็นเทคโนโลยีใหม่ กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้เราสามารถใช้อุปกรณ์ในการแสดงข้อมูลได้หลากหลายรูปแบบ ดังนั้น สื่อประสมจะต้องมีคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่ง คือความสามารถ ในการโต้ตอบ (Interactivity) อุปกรณ์ที่ตอบสนองความสามารถนี้ได้คือคอมพิวเตอร์นั่นเอง (จำรัส กลิ่นหนู และคณะ, 2558, หน้า 33-34)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งเกิดจากนักเรียนได้รับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยครูต้องศึกษาแนวทางในการวัด และประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

อร่าม บุญธิ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์เรื่องงาน และพลังงาน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย ที่ครูชูดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง และเน้นการบรรยายเป็นหลัก พบว่าหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิรณัฐ ทางมีศรี (2558 : บทคัดย่อ) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จิรศักดิ์ ขวัญสุข, บำรุง ชำนาญเรือ (2021) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการพินิจ วรรณคดีไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการวารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 24-34

ดังนั้น การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงหมายถึง ผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้มาตามหลักการวัดและประเมินผล ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ความคิดหรือพุทธิพิสัย ด้านอารมณ์และความรู้สึกหรือจิตพิสัย และด้านทักษะปฏิบัติหรือทักษะพิสัยที่ผู้สอนกำหนดไว้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เป็นการวัดความสำเร็จทางการเรียนหรือผลสำเร็จที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนของครูผู้สอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็น การวัดว่านักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ผู้สอน สอนมากน้อยเพียงใด

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achievement tests)

วลีรัตน์ พะโยธ (2021) การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความน่าจะเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูมใหม่: การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 11(2), 117-130.

อัจฉรีย์ พิมพิมูล (2021) การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชั้นตอนวิธี และการ เขียนโปรแกรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 31(2), 12-26.

Pimpimool, A., & Morachat, W. (2021) การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต. The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal, 27(4), 65-81.

ดังนั้นสรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ และทักษะ ความสามารถจากการเรียนรู้ในอดีตหรือในสภาพปัจจุบันของแต่ละบุคคล

3.3 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

การวัด และประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์เป็นการพิจารณาผลที่เกิดจากการวัด การเรียนรู้ในภาพรวม การประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์จึงประกอบด้วย การประเมินความเข้าใจกระบวนการวิทยาศาสตร์ เจตคติวิทยาศาสตร์ ทักษะการใช้ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานวิทยาศาสตร์ (มานพ สว่างจิตและไพฑูริย์ ศรี ฟ้า 2557) ซึ่งความก้าวหน้าด้านต่างๆ ของผู้เรียนจะส่งผลกระทบต่อจุดประสงค์ของรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และ มาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้ การวัด และประเมินผล ตัวผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงวัด และประเมิน 2 แนวทางคือการวัดและประเมินผลตามคู่มือ Taxonomy of educational objectives ของ Bloom และการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) พฤติกรรมที่ต้องการทำการวัดประเมินผู้เรียนดังนี้

1. ด้านความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้วเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ศัพท์นิยาม มโนทัศน์ ข้อตกลง การจัดประเภท เทคนิควิธีการ หลักการ กฎ ทฤษฎี และแนวคิดที่สำคัญทางด้าน วิทยาศาสตร์ นักเรียนที่มีความสามารถในด้านนี้ จะแสดงออกโดยสามารถให้คำจำกัดความหรือนิยาม เล่าเหตุการณ์ จดบันทึก เรียกชื่อ อ่านสัญลักษณ์ และระลึกข้อสรุปได้ การวัดพฤติกรรมด้านความรู้ความจำลักษณะของข้อสอบจะ ถามเกี่ยวกับความรู้ความจำไม่เกินร้อยละยี่สิบของข้อสอบทั้งหมด

2. ด้านความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการอธิบาย การแปลความ การตีความสร้างข้อสรุป ขยายความ นักเรียนมีความสามารถในด้านนี้จะแสดงออกโดยสามารถเปรียบเทียบแสดงความสัมพันธ์ การอธิบายชี้แนะ การ จำแนกเข้าหมวดหมู่ ยกตัวอย่าง ให้เหตุผล จับใจความเขียนภาพประกอบ ตัดสินเลือก แสดงความเห็น อ่านกราฟ แผนภูมิและแผนภาพได้

2.1 พฤติกรรมความเข้าใจ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

2.1.1 ความสามารถอธิบายความเข้าใจต่างๆได้ด้วยตนเอง

2.1.2 ความสามารถจำแนกหรือระบุความรู้ได้เมื่อปรากฏในรูปแบบ สถานการณ์ใหม่

2.1.3 ความสามารถแปลความรู้จากสัญลักษณ์หนึ่งไปสู่อีกสัญลักษณ์หนึ่ง

2.2 การวัดพฤติกรรมความเข้าใจ ลักษณะของข้อสอบจะถามให้นักเรียนอธิบายหรือบรรยายความรู้ต่างๆ ด้วยคำพูดของตัวเองหรือให้ระบุข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หลักการ กฎ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับสถานการณ์ที่กำหนดให้ หรือให้แปลความหมายสถานการณ์ ที่กำหนดให้ซึ่งอาจอยู่ในรูปของข้อความ สัญลักษณ์ รูปภาพ หรือแผนภาพ เป็นต้น

3. ด้านการนำไปใช้ เป็นการวัดความสามารถด้านการนำเอาความรู้ความเข้าใจ มาประยุกต์ใช้ หรือแก้ปัญหา ในเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม การเขียนคำถามในระดับนี้อาจเขียนคำถามความสอดคล้อง ระหว่างวิชาและการปฏิบัติ ถามให้อธิบาย หลักวิชา ถามให้แก้ปัญหา ถามเหตุผลของภาคปฏิบัติ

4. ด้านการวิเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการแยกแยะหรือแจกแจง รายละเอียดของเรื่องราว ความคิด การปฏิบัติออกเป็นระดับย่อย ๆ โดยอาศัยหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อค้นพบข้อเท็จจริง และ คุณสมบัติบางประการ คำถามระดับการวิเคราะห์ แบ่งออก 3 ประเภท คือ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

5. ด้านการสังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการรวบรวม และผสมผสานในด้านรายละเอียดหรือ เรื่องราวปลีกย่อย ของข้อมูลสร้างเป็นสิ่งที่แตกต่างจากเดิม ความสามารถดังกล่าวเป็นพื้นฐานของความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ คำถามระดับนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงาน การ สังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. ด้านการวัด และประเมินค่า เป็นการวัดความสามารถในการสรุปค่าหรือตีราคา เกี่ยวกับเรื่องราว ความคิด พฤติกรรมว่าดี-เลว เหมาะสม-ไม่เหมาะสม เพื่อหาจุดประสงค์บางประการมาอ้างโดยใช้เกณฑ์ภายในและ การประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายนอก

ดังนั้นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ จะเป็นไปตามแนวคิดของ Bloom โดยเป็นการวัด พฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านความรู้ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา วิทยาศาสตร์ในการวิจัยครั้งนี้

3. ความพึงพอใจของนักเรียน

นักวิชาการเกี่ยวกับจิตวิทยาองค์กร และการบริหารองค์กร ได้ศึกษาทำความเข้าใจลักษณะทางด้านความพึงพอใจของบุคคลไว้เป็นจำนวนมาก และให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจไว้ดังตัวอย่าง ดังนี้

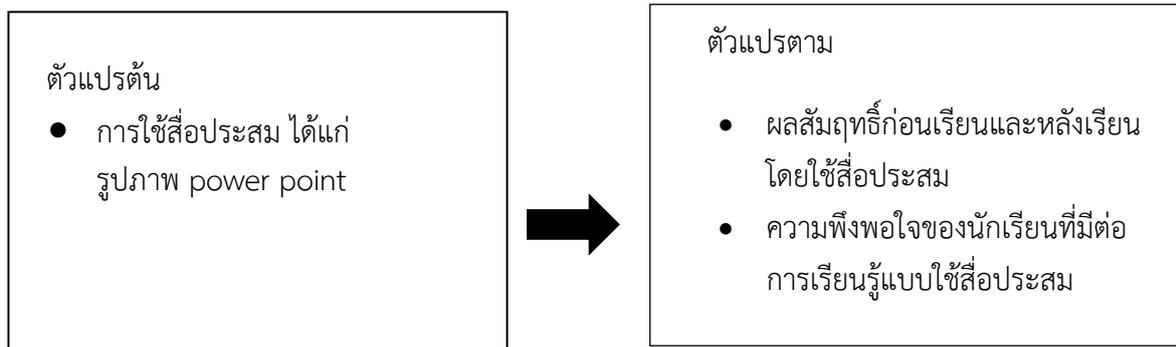
อนันต์ ทองดารา (2551, หน้า18) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมาย ทางจิตวิทยาสามารถคาดคะเนว่า มีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรมของคนที่มาจากความสนใจและ ทักษะที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ สภาพจิตใจที่ปราศจากความเครียด ความต้องการของบุคคลเป็นได้ทั้ง ทางบวกและทางลบ มีความนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้รับตามที่คาดหวัง ในการจัดสภาพการเรียนการสอนให้นักเรียน อย่างมีชีวิตชีวา และกระตือรือร้นมีความรู้สึกและทัศนคติที่ดีเป็นไปในทางบวก คือเป็นไปตามที่คาดหวังหรือมากกว่า คาดหวัง

สุนทร เพ็ชรพราว (2551, หน้า 17) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องาน และการทำงานนั้น ถ้าบุคคลมีความรู้สึกพร้อมจะเสียสละทุกอย่างอุทิศแรงกาย แรงใจ และสติปัญญาให้แก่งาน และ ตรงกันข้ามถ้าบุคคลมีความรู้สึกไม่พอใจต่องานก็จะไม่กระตือรือร้นในการทำงาน เพียงทำตามหน้าที่ให้เสร็จไปในแต่ละวันเท่านั้น ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกของบุคคลในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติงาน และได้รับผลตอบแทน ความพึงพอใจทำให้บุคคลกระตือรือร้นในการทำงานที่มีความมุ่งมั่น มี ขวัญ และกำลังใจ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน และส่งผลต่อความสำเร็จเป็นไป ตามเป้าหมายขององค์การ

ภาวิณี เพชรสว่าง (2552, หน้า 46) กล่าวว่า ทัศนคติในการทำงานที่มีความสำคัญสำหรับองค์การ คือความ พึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ทางบวกโดยเป็นผลจากประสบการณ์ในการทำงาน

สรุปได้ว่าความพึงพอใจคือความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลเป็นไปตามความคาดหวังหรือมากกว่าสิ่งที่คาดหวัง ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นและสร้างสรรค์ 24 สิ่งที่ดีงามได้ต่อไป ความรู้สึกลดลงหรือไม่เกิดขึ้นหากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง และถ้ามีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนวัดด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้ด้วยสื่อประสมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เรื่องสิ่งมีชีวิต รอบ ๆ ตัว ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ในเรื่องสิ่งมีชีวิต รอบ ๆ ตัว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ประกอบด้วยเนื้อหา 1) การจัดกลุ่มของสิ่งมีชีวิต 2) ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต
3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องสิ่งมีชีวิต รอบ ๆ ตัว ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ข้อสอบแบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อประสมเพื่อการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องสิ่งมีชีวิต รอบ ๆ ตัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนวัดด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนวัดด่านช้าง โดยใช้สื่อประสม ดังนี้

ตอนที่1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว ระหว่างก่อนเรียนโดยใช้สถิติทดสอบที (Dependent Samples T-test)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบสื่อประสม โดยหาค่าเฉลี่ย เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ มี 5 ระดับ ตามเกณฑ์

- คะแนน 5 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
- คะแนน 4 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
- คะแนน 3 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
- คะแนน 2 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
- คะแนน 1 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 ด้วยการเรียนรู้แบบสื่อประสม แสดงดังตารางที่ 1

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	sig
ก่อนเรียน (pre-test)	30	20	11.43	1.61	8.78*	.00*
หลังเรียน (pos-test)	30	20	14.97	1.50		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว โดยใช้การเรียนรู้แบบสื่อประสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เรื่อง สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.25, \sigma = 0.82$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนทดสอบหลังเรียน เมื่อนำคะแนนหลังเรียนไปเทียบกับเกณฑ์ พบว่า มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 และจากการทดสอบค่าที่พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทเรียนพัฒนาความสามารถทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ด้วยใช้วิธีการสอนแบบสื่อประสมมีคะแนนสูงขึ้นกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้สื่อประสมในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน และเน้นทักษะกระบวนการคิด อธิบายแนวคิดอย่างละเอียด ชัดเจน ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หาคำตอบด้วยตนเอง มีการพัฒนาผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการใช้ทักษะจนเกิดความชำนาญ มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อ

ภาพ (Graphics)

เป็นส่วนของสื่อประสมที่ใช้ประโยชน์ในการสื่อความหมายได้ดี มีสีสัน และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้กว้างขวาง เพราะดึงดูดความสนใจได้ ภาพประกอบด้วย

1. บิตแมพ (Bitmaps) เป็นการเก็บรูปภาพเป็นพิกเซล แต่ละพิกเซลก็คือจุดเล็กๆ ที่แสดงเป็นสี การเก็บข้อมูลจะเก็บเป็นพิกเซล ดังนั้นรูปภาพแต่ละรูปจึงต้องเก็บข้อมูลจำนวนมาก ในการจัดเก็บจึงมีเทคนิคการบีบอัดข้อมูล เพื่อให้เล็กลง ผู้พัฒนาได้สร้างมาตรฐานการเก็บข้อมูลและบีบอัด เช่น .jpg .gif .tif .fax เป็นต้น
2. ศิลปอาร์ต ในการสร้างสื่อประสมจำเป็นต้องมีรูปภาพประกอบ เพื่อความสวยงามและดึงดูดความสนใจ เพื่อให้การสร้างสื่อประสมทำได้เร็ว จึงมีการเก็บรูปภาพเป็นห้องสมุดภาพ ที่เรียกมาใช้ได้ง่าย ภาพที่เก็บอาจเป็นภาพส่วนหลัง (Background) ภาพขอบ ภาพพื้น ที่ใช้ประกอบฉากหรือนำมาตกแต่งตลอดจนภาพที่ใช้เสริมรูปภาพต่างๆ
3. ไฮเปอร์พิกเจอร์ (Hyperpictures) เป็นภาพที่ปรากฏในสื่อประสมที่สามารถเชื่อมโยง หรือกระตุ้นให้เกิดการทำงานบางอย่าง เช่น เมื่อคลิกแล้วจะกลายเป็นวิดีโอ

เสียง (Sound)

เสียงเป็นส่วนประกอบสำคัญของระบบการนำเสนอแบบสื่อประสม เสียงทำให้บรรยากาศการรับรู้ น่าสนใจ เช่น ในเกม ภาพยนตร์ ซีดี จะมีการบันทึกเสียงเป็นส่วนหลังเพื่อสร้างอารมณ์ต่างๆ ร่วมด้วย ลักษณะของเสียงประกอบด้วย

1. คลื่นเสียงแบบออดิโอ มีการบันทึกเป็น .WAV .AU การบันทึกจะบันทึกตามลูกคลื่นเสียง โดยมีการแปลงเป็นสัญญาณให้เป็นดิจิทัล เก็บในรูปแบบการบีบอัดเสียงเพื่อให้เล็กลง
2. เสียง CD เป็นรูปแบบบันทึกที่มีคุณภาพสำหรับการบันทึกลงบนแผ่น CD เพลงที่วางขายทั่วไป บันทึกตามมาตรฐานนี้
3. MIDI เป็นเสียงที่ใช้แทนเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ สามารถเก็บข้อมูล และให้วงจรอิเล็กทรอนิกส์สร้างเสียงตามตัวโน้ต เสมือนการเล่นของเครื่องดนตรีนั้นๆ

วิดีโอ (Video)

วิดีโอเป็นภาพที่มีการเคลื่อนไหวประกอบเสียง วิดีโอเป็นรูปแบบการนำเสนอที่ให้รายละเอียดการเคลื่อนไหวเหมือนจริง ส่วนของวิดีโอประกอบด้วย

1. ดิจิทัลวิดีโอ เป็นการนำสัญญาณวิดีโอ เก็บในรูปแบบการบีบอัด เพื่อให้เก็บได้เล็กลง มีการสร้างมาตรฐาน เช่น MPEG, AVI, MOV
2. สัญญาณถ่ายทอดสด เป็นการนำเอาสัญญาณวิดีโอ จากการถ่ายทอดรายการจริง เชื่อมโยงการกระจายส่งไปยังปลายทางที่ต้องการ ในส่วนของวิดีโอมีอุปกรณ์การประมวลผลหลายอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

สรุป

สื่อประสม หมายถึง การนำ สื่อหลาย ๆ ประเภทมาใช้ร่วมกัน ทั้ง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ เพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในการเรียนการสอน เป็นตัวกลางในการนำเสนอข้อมูล เนื้อหาความรู้ โดยการใช้สื่อแต่ละอย่างตามลำดับ ขั้นตอนของเนื้อหา และในปัจจุบัน มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ร่วมด้วย เพื่อการผลิตหรือการควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ใน การเสนอข้อมูลทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้วย วิธีสอนใช้วิธีการสอนแบบสื่อประสม สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่นได้โดยการใช้เนื้อหาที่มีความเหมาะสมในระดับชั้นนั้น และยังช่วยกระตุ้นในการเรียนการสอนด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรศึกษาความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้สื่อประสม เพื่อที่จะได้ทราบผลการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียน และความพึงพอใจในการเรียนการสอนโดยมีสื่อประสม และเพื่อนำไปพัฒนาในการวิจัยครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การจัดการเรียนรู้โดยด้วยสื่อประสม โดยการเพิ่มการปรับปรุงชิ้นงานหรือความคิดใหม่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในระดับการถ่ายโอนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับนักเรียน นอกจากนี้ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยของการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2001). เอกสารชุดเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: โครงการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- เกศรา น้อยมานพ, ทรงศรี สารภูษิต, จรีวรรณ ชัยอารีย์เลิศ, วชิราภรณ์ ราชบุรี และ สวาสดิ์ วารินกัญ. (2020). การศึกษาทักษะชีวิตตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กระบวนการศึกษาธิการของนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 31(3), 27-35.
- จิรศักดิ์ ขวัญสุข, & บำรุง ชำนาญเรือ. (2021). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการพินิจ วรรณคดีไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. วารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 24-34.
- วลีรัตน์ พะโยธ. (2021). การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตาม แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูมใหม่: การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบ สอนองข้อสอบ. วารสารสหวิทยาการ เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 11(2), 117-130.

- นิตยา โสדתพิพย์. (2009). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบซิปปากับแบบปกติ. *arichart Journal, Thaksin University*, 22(1), 91-107.
- พูนสุข อุดม, สมจิตร อุดม. (2020). การวิเคราะห์ความรู้สำคัญสำหรับการสร้างหลักสูตรความเป็นเลิศ ด้าน วิทยาศาสตร์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 20(2), 95-111
- สุนันทา ยินดีรัมย์ บุญเรือง ศรีเหรียญ และชาติรี เกิดธรรม. (2014). “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยสื่อ ประสม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3”. วารสาร บัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุวารีย์ ไวยวุฒิรัตน์ (2013). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้เรื่องการส่งเสริม สุขภาพปากและฟันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อประสม. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 143-172
- สาวิตรี เรื่องจันทร์. การพัฒนาสื่อประสม ประกอบการเรียนการสอนวิชาวัสดุวิศวกรรม= Development of instructional multimedia for engineering materials course.
- อัจฉรีย์ พิมพิมูล. (2021). การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาขั้นตอนวิธีและ การเขียน โปรแกรม. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย บูรพา, 31(2), 12-26
- Kwunsakul, K. (2018). การพัฒนาสื่อประสมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์กับวิดีโอ โมชันกราฟิก เรื่องพัฒนาการและระบบการพิมพ์สำหรับนิสิตสาขาวิชาเทคโนโลยี การศึกษาและ คอมพิวเตอร์ ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *Walailak Journal of Learning Innovations*, 4(2), 59-76.
- Pimpimool, A., & Morachat, W. (2021). การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชานวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการศึกษา สำหรับนักศึกษา.
- KHUNTANTA, N., & Homfung, C. (2022). THE DEVELOPMENT OF IMAGINARY STORY WRITING ABILITY OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS USING MULTIMEDIA AND GRAPHIC ORGANIZER (Doctoral dissertation, Silpakorn University).

พุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตเชิงนโยบาย ในจังหวัดอุดรธานี

APPLIED BUDDHIST ETHICS TO INTEGRATE ANTI - CORRUPTION POLICY IN UDON THANI PROVINCE

บุญเพ็ง สิทธิวงษา², สมปอง สุวรรณภูมา³, และ สุภักดิ์ ภัคดีแสน⁴
Boonpeng Sittivongsa², Sompong Suwannaphuma³, and Suphakit Phakdeesaen⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต (2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์ไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต และ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตเชิงนโยบายในจังหวัดอุดรธานี การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง 400 คน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า:

(1) การประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการกำหนดนโยบายของรัฐบาลและด้านการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ตามลำดับ

(2) ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านความพึงพอใจในนโยบาย ด้านบทบาทของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ด้านบทบาทของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจังหวัด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์คะแนนดิบ (b) เท่ากับ 381, .299, .156, .138 และ .074 ตามลำดับ

(3) ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีหลักพุทธจริยธรรมเป็นคุณธรรม โดยการบูรณาการนโยบายสาธารณะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ครอบคลุมนโยบายทุกระดับ จัดให้หน่วยงานนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการประเมินนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานของคุณธรรมและความโปร่งใส

คำสำคัญ: ต่อต้านการทุจริตเชิงนโยบาย; ประยุกต์เพื่อบูรณาการ; พุทธจริยศาสตร์

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ/ Lecturer in the field of public and private management Northeastern University

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ/ Lecturer in Public Administration Chaiyaphum Rajabhat University

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ Lecturer in Public Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: boonpeng.sit@neu.ac.th, Tel. 0935602069

Abstract

This research aims (1) to study the application of Buddhist ethics to integrate anti-corruption policy, (2) to study and analyze the factors affecting the integration of Buddhist ethics into anti-corruption policy, and (3) to present guidelines for integrating Buddhist ethics into anti-corruption policy in Udon Thani province. The research used a mixed-methods method with a sample of 400 people and interviews with 12 key informants. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used were mean, percentage, multiple regression analysis, and descriptive analysis.

The research results found that:

1) The application of Buddhist ethics is at a moderate level when considered in each aspect as follows Monitoring and evaluation Government policy setting and government policy implementation, respectively.

2) Factors that have a significant effect on the application of Buddhist ethics at the 0.05 level include public participation Satisfaction with the policy the role of the Office of the Auditor General of Thailand The role of the Provincial National Anti-Corruption Office with raw score coefficients (b) equal to 381, .299, .156, .138 and .074, respectively.

3) Participation in performing duties should be created with Buddhist ethics as a virtue by integrating public policy using Buddhist principles to cover all levels of policy Arrange for agencies to seriously implement this so that officials are aware of compliance with government policy. Establish standard indicators or criteria for evaluating public policies based on morality and transparency.

Keywords: Anti-Corruption Policy, Applied to Integration, Buddhist Ethics

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและการพัฒนาทางด้านวัตถุนิยมที่มีความจำเป็นทั้งยังส่งผลให้นานาประเทศเกิดการแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นทุกวัน จึงทำให้เกิดการละเลยการพัฒนาคุณค่าทางด้านจิตใจประกอบกับการรวมตัวของประชาชนกลุ่มอาเซียน ซึ่งเป็นความร่วมมือของกลุ่มอาเซียน ในด้านการเมืองและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมรวมถึงวัฒนธรรมประจำชาติของแต่ละประเทศ ในปี พ.ศ. 2558 ย่อมส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น แนวโน้มการไหลเวียนสินค้า การลงทุนและกลุ่มแรงงานเสรี รวมไปถึงสภาพอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของแต่ละประเทศ เช่น ปัญหายาเสพติด การเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมือง การค้ามนุษย์ข้ามชาติ การลักลอบขนอาวุธ การฟอกเงิน การก่อความไม่สงบในแต่ละประเทศ (ชนิกานต์ ไสยเกื้อ, 2561) ทั้งนี้รวมถึงอาชญากรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ปัญหาด้านสาธารณสุขที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานและนักท่องเที่ยวโดยเสรี และปัญหาเกี่ยวกับโรคภัยที่ประชากรในแต่ละประเทศประสบนั้นคือ โควิด - 19 ที่นับวันส่อเค้าไปในทิศทางที่รุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งที่แต่ละประเทศได้มีการป้องกัน และมีมาตรการในการควบคุมที่เข้มงวดแต่ปัจจุบันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นและทั้งปัญหาการขาดการให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนงานในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการการนำเสนอแนวคิดใหม่

ๆ และการติดตามผลการดำเนินการตามแผนแต่ละขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาทุก ๆ ด้านของขบวนการเพื่อสร้างระบบกลไกของการแก้ไขปัญหาให้มีความครอบคลุมในแต่ละด้านของการบริหารประเทศ (กนกอร บุญมี, ธวัช ทะเพชร และนภารัตน์ พุฒนาถ, 2560)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประชากรโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพื่อให้เกิดความสมดุลของประชากรภายในประเทศและกลุ่มอาเซียนที่มีการแข่งขันสูง โดยมีหลักการเน้นการพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ยิ่งทุกวันนี้ปัญหาที่ประชาชนในประเทศประสบมากที่สุดคือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ส่อไปในทางที่ประชาชนมุ่งเน้นการหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค อีกทั้งยังเกิดปัญหาทางการเมืองทำให้เกิดปัญหาหนักที่สุดคือการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานหรือกระทรวงต่าง ๆ ที่กลุ่มบุคคลเข้ามาบริหารประเทศมากขึ้น ดังนั้นสังคมไทยจึงเกิดความขัดแย้งสูงขึ้น แต่ปัญหาหลักนั้น คือ การเมืองที่มีความเห็นต่างทำให้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากในระบบบริหารประเทศของไทยทุกยุคทุกสมัยของแต่รัฐบาลจึงเกิดข้อคิดในการป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อลดปัญหาการบริหารงานของรัฐบาลในการบริหารประเทศที่สามารถตรวจสอบได้และเกิดความโปร่งใส และแสวงหาวิธีแก้ปัญหาและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้น โดยเป็นความพยายามในการกำหนดนโยบาย กำหนดแผนปฏิบัติการหรือสร้างความร่วมมือและข้อตกลงการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กร จึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่สำคัญในการทุจริตคอร์รัปชัน (อภิชาติ คุณวัฒน์บัณฑิต, 2561)

อย่างไรก็ตามมนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์สังคม จึงเป็นธรรมชาติที่มนุษย์จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมีการทำงานและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบตามบทบาทของแต่ละคน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมรวมถึงปัญหาการเมืองในปัจจุบัน จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ เกิดการเอาใจเปรียบกันทางสังคม มีการแบ่งชนชั้นและการแบ่งฝักฝ่าย และเกิดความไม่ลงรอยกันทางความคิด ปัญหาภาวะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้มีใช่เฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น ปัญหาเหล่านี้ลุกลามไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แม้กระทั่งศาสนา จนเกิดขบวนการที่นำปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไปสู่การแบ่งแยกทางสังคมจนยากที่จะก่อให้เกิดสังคมสมานฉันท์ได้โดยง่าย ในขณะที่ปัญหาที่สำคัญในปัจจุบัน คือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในทุก ๆ องค์กร โดยเฉพาะองค์กรในกำกับดูแลของภาครัฐ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและค่านิยมในการบริหารจัดการหน่วยงานของรัฐที่ล่าช้าและด้อยพัฒนา หากข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการใช้อำนาจทางราชการโดยมิชอบเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนเอง กลุ่ม พรรค พวกพ้อง เหนือผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมสร้างความเสียหายต่อประเทศชาติและประชาชน เรื่องราวการทุจริตคอร์รัปชันถูกเปิดเผยออกมาและก็จะถูกต่อต้านอย่างรุนแรงรุนแรงจากภาคประชาชนและหน่วยงานที่ทำการตรวจสอบจากหลายพรรคที่เข้ามาบริหารประเทศทุกยุคสมัยย่อมมีนโยบายสำคัญในการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน มีการตั้งหน่วยงานองค์กรเข้ามารับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล และคณะ, 2561)

ประเทศไทยมีภาพลักษณ์การทุจริตสูงในสายตาของนานาชาติประเทศ โดยผลการจัดอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันขององค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศหรือ Transparency International (TI) ปี 2559 ประเทศไทยได้คะแนน 35 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 101 จากการจัดอันดับทั้งหมด 176 ประเทศทั่วโลก การแก้ปัญหาการทุจริตจึงเป็นนโยบายเร่งด่วนสำคัญที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ โดยหน่วยงานที่ส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ต้องนำนโยบายไป

ปฏิบัติอย่างเร่งด่วนในการปราบปรามและช่วยขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์อย่างจริงจัง (สำนักงาน ป.ป.ช., 2564)

การประยุกต์หลักหลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กร ภายใต้นโยบาย การบริหารจัดการประเทศ ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อค้นหาแนวทางที่จะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ ในปัจจุบันทั้งภาครัฐและ เอกชนทั้งนี้จากแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีภายใต้นโยบายการบริหารจัดการประเทศอย่างมีธรร มาภิบาลได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการบริหารจัดการในองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและในองค์กรภาคเอกชน ให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ทุกชั้นตอน โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านงบประมาณและการเอื้อประโยชน์ ต่อพวกพ้องในเรื่องของการจัดซื้อ จัดจ้าง และการให้สินบนและอามิสสินจ้างอื่น ๆ พุทธจริยศาสตร์จึงเป็น ทางเลือกของการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันและมีความสำคัญความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน อย่างจริงจังทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านศีลธรรมทางจิตใจ สิทธิเสรีภาพ ทั้งนี้หากยังปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปการบริหารงานภาครัฐของประเทศในระดับนานาชาติจะ ส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ เพราะไม่มีความน่าเชื่อถือและเป็นผลเสียต่อการพัฒนาประเทศแบบมีส่วนร่วม (บุญเพ็ง สิทธิวงษา, กนกอร บุญมี และอาทิตย์ แสงแฉวง, 2565)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาจริยธรรมเชิงพุทธในการป้องกันและปราบปราม การทุจริตนโยบายสาธารณะ ซึ่งรวบรวมข้อมูลการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มการทุจริตในประเทศไทย และเสนอแนวทางแก้ไขต่อไปผลการวิจัยจะสามารถ นำไปสู่แนวทางการต่อต้านการทุจริตนโยบายของรัฐบาลสำหรับประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างแท้จริงและ ยั่งยืนโดยประสานกันนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายเพื่อให้ภาพรวมของปัญหาและใช้ เป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาในอนาคต ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์ไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต
3. นำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตในจังหวัด อุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนที่มีอายุ ตั้งแต่ 18 ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 1,009,617 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขต จังหวัดอุดรธานี ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมากมีความ แตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ครอบคลุม และคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่มี อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี จำนวน 400 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยธรรมมาบูรณาการ นโยบายต่อต้านการทุจริต ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้พุทธ

จริยธรรมเพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลองค์ความรู้ ความเป็นมา สภาพปัจจุบันและการนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมเพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ในเขตจังหวัดอุดรธานี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถาม ส่วนประกอบของแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์ไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตนโยบายในเขตจังหวัดอุดรธานี ดังนี้ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตนโยบายในเขตจังหวัดอุดรธานี และตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยธรรมไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต 2. กำหนดขอบเขตของข้อคำถามจากตัวแปรที่จะศึกษาให้ครอบคลุมทั้งตัวแปรการนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยธรรมมาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต 3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา กล่าวคือ คำถามในแต่ละข้อของเครื่องมือจะต้องวัดได้ตรงตามเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดโดยการนำคำถามแต่ละข้อไปตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับเนื้อหาว่าสอดคล้องตรงตามข้อมูลและตัวชี้วัดที่กำหนดหรือไม่ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง มีค่ามากกว่า 1.00 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงตามเนื้อหา (บุญใจศรีสถิตย์นรากร, 2563) 4. นำเครื่องมือที่ผ่านความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับประชาชนข้าราชการที่ไม่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ที่กลุ่มประชาชนในเขตจังหวัดสกลนคร แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น ที่มีระดับความเชื่อมั่นตั้งแต่ .84 ขึ้นไป 5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ออกเป็น 1 ส่วน คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเสริมการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อต้องการให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตนโยบายในเขตจังหวัดอุดรธานี ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เป็นข้อมูลคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในเรื่อง การนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต 2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัยและขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา เพื่อความสมบูรณ์ในประเด็นและเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ยิ่งขึ้น 3. ผู้วิจัยและคณะได้ร่วมการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้นและใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่

จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป 4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษาและนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม 1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัยซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้ช่วยวิจัย 2. การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอผู้นำชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ 4. แจกจ่ายและเก็บแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง เวลาทำแบบสอบถาม 45 วัน 5. รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอนดังนี้ 1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เป็นแนวคิดทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต 2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์แล้วดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มพูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่ โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม ๆ 6 คน เป็นจำนวน 12 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันทั่วไประดับการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ 2. การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สภาพปัจจุบันทั่วไปการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์ไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วย ตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) ต้องเป็นตัวแปรเชิงปริมาณได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ประโยชน์ได้ 4 ประการ 1) มีความสัมพันธ์กัน 2) ขนาดความสัมพันธ์มาก 3) ทิศทางความสัมพันธ์เป็นแบบสอดคล้องกัน และ 4) ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสองมีมาก ประกอบการอภิปรายผล 3. การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก จำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน รวมทั้งหมดจำนวน 12 คน จำแนกข้อมูล จัด ระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรณข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) ด้านการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์ในการกำหนดนโยบายภาครัฐ 2) ด้านการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์ในการนำนโยบายภาครัฐไปปฏิบัติ และ 3) ด้านการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์ในการติดตามและประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เป็นแนวคิดทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต 2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัย แนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์การของการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มพูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่ โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม ๆ จำนวน 6 คน เป็นจำนวน 12 คน ใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม 60 นาที มีการจด บันทึก และบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล 1. นำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล ให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรณข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป 2. การวิเคราะห์ เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตและสังเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาเป็นกรอบแนวคิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความและการตีความและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพทั่วไปของการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

ตาราง 1 สภาพทั่วไปของการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตในจังหวัดอุดรธานี

การประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบาย	\bar{x}	S.D.	ระดับการพัฒนา
ด้านการกำหนดนโยบายของรัฐบาล	3.06	.56	ปานกลาง
ด้านการดำเนินนโยบายของรัฐบาล	3.04	.53	ปานกลาง
ด้านการติดตามและประเมินผล	3.10	.56	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.02	.46	ปานกลาง

จากตาราง 1 สภาพทั่วไปของการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตในจังหวัดอุดรธานี (ภาพรวม) พบว่า ภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพทั่วไปของการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}=3.02$, S.D=.46) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}=3.10$, S.D=.56) ด้านการกำหนดนโยบายของรัฐบาลอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}=3.06$, S.D=.56) และด้านการดำเนินนโยบายของรัฐบาลอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}=3.04$, S.D=.53) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์ไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต ผลการวิจัยพบว่า

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์ไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตในจังหวัดอุดรธานี

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.633	.098		6.475	.000	.441	.826
การมีส่วนร่วมของประชาชน X_1	.381	.013	.493	19.230	.000*	.229	.281
ความพึงพอใจในนโยบาย X_2	.299	.032	.438	10.968	.000*	.289	.415
แรงจูงใจในการบรรลุผล X_3	.067	.024	.178	2.790	.066	.020	.114
บทบาทของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจังหวัด X_4	.117	.017	.505	7.081	.436	.085	.150
บทบาทของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน X_5	.156	.023	.026	2.370	.088	.098	-.009

$SE_{est} = \pm 0.07726$ $R = .795$; $R^2 = .701$; $Adj. R^2 = .798$; $F = 395.688$; $p\text{-value} = 0.01$

จากตาราง 2 พบว่า ตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความพึงพอใจในนโยบาย บทบาทของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวทำนายในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .381, .299, และ.156 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 นำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

แนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีหลักพุทธจริยธรรมเป็นคุณธรรม โดยการบูรณาการนโยบายสาธารณะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ครอบคลุมนโยบายทุกระดับ จัดให้หน่วยงานนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการประเมินนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานของคุณธรรมและความโปร่งใส

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตในจังหวัดอุดรธานี (ภาพรวม) พบว่า ภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพทั่วไปของการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์เพื่อบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.02$, S.D=.46) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.10$, S.D=.56) ด้านการกำหนดนโยบายของรัฐบาลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.06$, S.D=.56) และด้านการดำเนินนโยบายของรัฐบาลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$, S.D=.53) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิฐภัทร บวรชัย (2562) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการตำรวจระดับสถานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X=3.67$, S.D. = 0.75) สาเหตุของการทุจริตประพฤติมิชอบ สรุปได้แก่ ตอบแทนผู้มีพระคุณ ยอมรับการทุจริตเป็นเรื่องปกติ คิดว่าไม่มีใครจับได้ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต คุ่มค่าที่จะเสี่ยง ความโลภไม่รู้จักพอ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ความเคยชิน คิดว่าใคร ๆ ก็ทำกัน จิตใจไม่เข้มแข็ง ต้องการความร่ำรวยไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ยกย่องคนมั่ง ก็ทำกัน จิตใจไม่เข้มแข็ง ต้องการความร่ำรวย ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ยกย่องคนมั่งมีผู้มีอำนาจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความพึงพอใจในนโยบาย บทบาทของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวทำนายในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .381, .299, และ .156 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ สัตร์ตัน (2564) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการทุจริตคอร์รัปชันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรภาครัฐ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทุจริตคอร์รัปชันและประพฤติมิชอบในองค์กรภาครัฐ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก คือ ระบบการตรวจสอบภายในมีการแทรกแซงและใช้อำนาจของนักการเมือง การบริหารงานของรัฐ การเป็นแบบอย่างของผู้นำ และกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย และปัจจัยภายใน คือ ความซื่อสัตย์สุจริต โอกาสและแรงจูงใจ พฤติกรรมการลอกเลียนแบบ ค่านิยมส่วนบุคคล และทัศนคติต่อการทุจริตคอร์รัปชัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีหลักพุทธจริยธรรมเป็นคุณธรรม โดยการบูรณาการนโยบายสาธารณะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ครอบคลุมนโยบายทุกระดับ จัดให้หน่วยงานนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการประเมินนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานของคุณธรรมและความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนุช ศรีสรานุกรม (2567) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันมักเกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นที่ถูกเชื่อมโยงกับการใช้อำนาจอันได้มาจากหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อ

แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากประชาชนผู้ใช้บริการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันนับเป็นปัญหาที่หยั่งรากลึกส่งผลกระทบต่อประเทศและระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อองค์กรตำรวจที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาที่ยาวนานสะสมเรื้อรังเป็นมะเร็งร้ายกัดกินสังคมส่งผลกระทบต่อระบบองค์กร สำหรับตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่รัฐทำหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายโดยจะทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอำนาจในการจับกุม ตรวจค้น สืบสวน และสอบสวนผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอันดับแรก ในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ตำแหน่งหน้าที่มาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบได้ สำหรับแนวทางป้องกัน ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความพอประมาณ พอดี ใช้ชีวิตอยู่บนหลักการอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม ด้านระบบบริหารราชการ ปฏิบัติตามแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ดำเนินตามหลักนิติธรรม มีคุณธรรมและความโปร่งใสพร้อมทั้งความรับผิดชอบ และจะต้องมีความคุ้มค่า ด้านสังคมวัฒนธรรมและศีลธรรมดำเนินตามกรอบของประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้แล้วและด้านกฎหมายและวิธีการ เป็นการกำกับดูแลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายที่ช่วยในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันอยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ เพื่อให้ตำรวจเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่คอยดูแลประชาชนให้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างสันติสุขด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ศึกษาในเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ถึงรูปแบบวิธีการและนำแบบแผนที่มีโครงสร้างที่ชัดเจนประกอบกับพุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตนโยบายในเขตจังหวัดอุดรธานีแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนมาประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพุทธจริยศาสตร์ไปบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริตควรเน้นการขับเคลื่อนที่มีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นการส่งเสริมการใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.3 ศึกษาในการนำเสนอแนวปฏิบัติในการนำพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการนโยบายต่อต้านการทุจริต เกี่ยวการใช้พุทธจริยศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์ในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินนโยบาย โดยการประยุกต์และการบูรณาการใช้พุทธจริยศาสตร์แบบมีส่วนร่วมทั้งภาคีเครือข่าย ภาครัฐ อย่างมีแบบแผน โครงสร้างและสามารถเข้าถึงสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการใช้พุทธจริยศาสตร์ในการป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพพื้นที่นั้น ๆ และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

2.2 ด้านความพึงพอใจในนโยบาย ควรพัฒนาประสิทธิภาพระบบการบริหารและการใช้พุทธจริยศาสตร์ในการป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ให้มีความสะดวก รวดเร็ว เพื่ออำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติหน้าที่เพิ่มมากขึ้นในหน่วยงาน

2.3 ด้านแรงจูงใจในการบรรลุผล ควรศึกษาแรงจูงใจในพุทธจริยศาสตร์ในการป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันนโยบายภาครัฐทุกปี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงระบบการบริหารจัดการบุคลากรองค์กรอย่างจริงจัง

2.4 ด้านบทบาทของ ป.ป.ช.ประจำจังหวัด ควรสร้างความรู้และความเข้าใจในการใช้พุทธจริยศาสตร์ในการป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ให้กับพนักงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอและมีกำกับ ติดตามประเมินผลทุก ๆ ปี

2.5 ด้านบทบาทของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ควรทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการใช้พุทธจริยศาสตร์ในการป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ในการบริหารงานบุคคล งบประมาณ ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และตรวจสอบการใช้งบประมาณของภาครัฐอย่างจริงจัง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตนโยบายเขตจังหวัดอุดรธานี โดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้างและขนาดใหญ่ขึ้น เช่นระดับทุกภาคของประเทศไทย หรือเป็นองค์กรปกครองหรือศูนย์งานอื่นๆ

3.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ พุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตนโยบายเขตจังหวัดอุดรธานี ควรใช้หลักธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างครอบคลุมทุกด้านทุกปัญหา

3.3 ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำพุทธจริยศาสตร์ประยุกต์เพื่อบูรณาการต่อต้านการทุจริตนโยบายภาคในเขตจังหวัดอุดรธานีให้มีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติ สัตร์ธน์. (2564). รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรภาครัฐ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 6(1), 300-314.
- กนกอร บุญมี, ธวัช ทะเพชร และนภารัตน์ พุฒนาถ. (2560). แนวทางการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, 4(2), 84-98.
- ชนิกานต์ ไสยเกื้อ. (2561). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 10(1), 132-147.
- ดิฐภัทร บวรชัย. (2560). รูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 16(30), 50-62.
- บุญเพ็ง สิทธิวงษา, กนกอร บุญมี และอาทิตย์ แสงเฉวก. (2565). การบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวชายแดนจังหวัดหนองคายและบึงกาฬ. วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(2), 49-66.

- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร. (2563). ขนาดอิทธิพลการวิเคราะห์อำนาจการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้โปรแกรม G*Power. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะนุช ศรีสรานุกรม. (2567). แนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ. วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์. 2(2), 35–50.
- เศรษฐวิวัฒน์ โชควรรกุล และคณะ. (2561). “แนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา”. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 2(3), 15-16.
- สำนักงาน ป.ป.ช. (2564). ประกาศสำนักงาน ป.ป.ช. เรื่อง การมอบรางวัลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: New York: Harper & Row.

การใช้หลักสัปปุริสธรรมเสริมสร้างการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณตำรวจ

APPLYING THE PRINCIPLES OF SAPPURISA DHAMMA TO ENHANCE POLICE ETHICAL CONDUCT

พิชศาล พันธุ์วัฒนา⁵
Pitsarn Phanwattana⁵

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ข้อ มาปรับใช้กับการปฏิบัติตนของตำรวจตามกฎหมาย ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 จากการศึกษาพบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 สามารถเชื่อมโยงกับกฎจรรยาบรรณของตำรวจได้ดังนี้ (1) อัมมัญญา (การรู้เหตุ) - สอดคล้องกับจรรยาบรรณข้อที่ระบุให้ตำรวจยึดมั่นในคุณธรรมและกฎหมาย ตำรวจควรรู้เหตุและหลักการของกฎระเบียบ เพื่อการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับบทบาทของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ (2) อตถัญญา (การรู้ผล) - สอดคล้องกับข้อที่กล่าวถึงความมุ่งมั่นในการรักษาความสงบสุขให้แก่สังคมและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม ตำรวจควรเข้าใจผลที่จะเกิดจากการกระทำ เพื่อส่งเสริมประโยชน์ของประชาชนและความยุติธรรม (3) อัตตัญญา (การรู้ตน) - สอดคล้องกับข้อที่ระบุให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช่ตำแหน่งเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน การรู้จักตนช่วยให้ตำรวจรู้ถึงข้อจำกัดของตนและพัฒนาตนเองในแนวทางที่ถูกต้อง (4) มัตตัญญา (การรู้จักประมาณ) - เชื่อมโยงกับจรรยาบรรณข้อที่ส่งเสริมให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง รู้จักพอดีในการใช้ทรัพย์สินของราชการ และไม่กระทำสิ่งใดเกินกว่าความจำเป็น เช่น การใช้อาวุธหรือกำลังในกรอบที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น (5) กาลัญญา (การรู้กาล) - สอดคล้องกับข้อที่ให้ตำรวจรู้จักเวลาที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ ตำรวจควรบริหารเวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม และปฏิบัติหน้าที่ให้ทันเวลาและถูกต้อง (6) ปริสัญญา (การรู้ชุมชน) - เชื่อมโยงกับข้อที่ให้ตำรวจรู้จักสังคมและเคารพสิทธิของประชาชน การเข้าใจความต้องการของชุมชนจะช่วยให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเห็นใจและสร้างความไว้วางใจจากประชาชน (7) ปุคคลัญญา (การรู้จักบุคคล) - สอดคล้องกับข้อที่ส่งเสริมให้ตำรวจมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และใช้ความสามารถในการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ การรู้จักบุคคลช่วยให้ตำรวจเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในการปฏิบัติงาน

การนำหลักสัปปุริสธรรมมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎจรรยาบรรณของตำรวจจะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในหน้าที่การงาน ทำให้ตำรวจสามารถดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ความเป็นมืออาชีพ และการเป็นที่พึ่งพาของสังคม

คำสำคัญ: การปฏิบัติตนของตำรวจ, จรรยาบรรณตำรวจ, หลักสัปปุริสธรรม

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก : คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ / Assistant Professor, Police Colonel : Royal Police Cadet Academy

Corresponding author, E-mail: pitsarn_ph@rpca.ac.th, Tel 081-9056-711

Abstract

This article aims to study the application of the Seven Principles of Sappurisa Dhamma in police conduct, in alignment with the 2023 Thai Police Code of Ethics (Regulation of the Police Commission). The findings reveal the connection between these Buddhist principles and police ethical standards as follows: (1) Dhammaññutā (Knowing the Cause) aligns with the ethical rule that requires police to uphold morality and the law. Police officers should understand the cause and principles behind regulations to serve as guardians of peace. (2) Atthaññutā (Knowing the Result) corresponds to the commitment to maintaining public peace and justice. Officers are encouraged to understand the impact of their actions to benefit society and ensure fairness. (3) Attaññutā (Self-Knowledge) relates to the ethical standard of honesty and refraining from exploiting one's position. Self-awareness helps officers recognize their limitations and commit to self-improvement. (4) Mattaññutā (Knowing Moderation) aligns with the rule promoting careful duty execution. Officers should practice restraint, using government resources appropriately and using force only within legal boundaries. (5) Kālaññutā (Knowing the Right Time) supports effective time management in police duties, ensuring officers perform tasks punctually and accurately. (6) Parisaññutā (Knowing the Community) ties to respecting citizens' rights. Understanding community needs fosters empathy and public trust. (7) Puggalaññutā (Knowing Individuals) encourages good interpersonal relationships and communication, enabling officers to apply suitable approaches in different situations to administer justice effectively.

Applying the principles of the Sappurisa Dhamma in alignment with the police code of ethics helps to foster virtue in professional duties. It enables police officers to uphold justice, maintain professionalism, and become a reliable support for society.

Keywords: Police Conduct, Police Ethics, Principles of Sappurisdham

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องอาศัยหลักคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างคุณธรรมในกระบวนการปฏิบัติงานสามารถทำได้โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ซึ่งประกอบด้วย รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งและพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทาย บทความนี้มุ่งศึกษาวิธีการนำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนของตำรวจ เพื่อเสริมสร้างความเป็นมืออาชีพ ความยุติธรรม และการเป็นที่พึ่งพาของสังคม

1. สัมปรีศธรรมกับการพัฒนาตน

ปัญหาต่างๆ ในสังคมเกิดจากการใช้ความรู้สึกแทนเหตุผล และมีมูลเหตุมาจากการขาดการพัฒนาตนเองและคุณธรรมของบุคคล การไม่สามารถบริหารจัดการตนเองนำไปสู่ปัญหาที่ซับซ้อน โดยผู้คนมักจะฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นมากกว่าการมองตนเอง การพัฒนาตนเองต้องอิงหลักธรรมจากพระพุทธศาสนา เช่น สัมปรีศธรรม 7 ซึ่งรวมถึงการรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล

การบริหารจัดการตนเองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องใช้หลักธรรมเหล่านี้ เพื่อพัฒนาความคิด ความรู้ และทักษะ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง โดยการมีคุณธรรม ความถูกต้อง และความเป็นธรรมจะช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนได้อย่างยั่งยืน

สัมปรีศธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี มี 7 ประการ สรุปเป็นคำจำกัดความเพื่อให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ง่ายดังนี้คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) 1. ธีมมัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักธรรมหรือความเป็นผู้รู้จักเหตุ) 2. อตถัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักอรรถหรือความเป็นผู้รู้จักผล) 3. อตถัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักตน) 4. มัตถัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) 5. กาลัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักกาล) 6. ปริสญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักบริษัทหรือชุมชน) และ 7. ปุคคัลญูตา หรือปุคคัลโปธิปริญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักบุคคล) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (พระคำแสน ปภสฺสโร และจิตฺตวุฒิ หน้มนมี, 2562)

1. ธีมมัญญูตา คือ รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กติกาที่มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกล่าวคือ ผู้นำนั้นจะต้องรู้จักเหตุ รู้หลักการ รู้กฎกติกาเหล่านี้ให้ชัดเจนเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้า หมายที่ตั้งไว้ ใน ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวว่ธีมมัญญูตาหมายถึง การรู้ธรรมดังความที่ปรากฏใน ธีมมัญญูสูตร (อง. สตตค (ไทย), 23/68/143) ว่าภิกษุที่เป็นผู้รู้เหตุ รู้เรื่องนวังคสัตตคฺคาสน์คือ คำสั่งสอนพระ ศาสดาเป็นศาสนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ 9 ประการหรือที่เรียกว่ารู้ธรรมคำสั่งสอนในพระไตรปิฎก คือ หลัก ปริยัติธรรมนั่นเอง ได้แก่ การรู้เรื่องของพระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรมเป็นต้น เป็นเหตุแห่งความเจริญใน การปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดของการ ศึกษาพระธรรมวินัยภิกษุรูปใดมีความรอบรู้ในหลักธรรมคำสั่งสอน ดังกล่าวมาแล้วนี้ ภิกษุนั้นชื่อว่าเป็นผู้รู้จักธรรม หรือเหตุแห่งความเจริญหลักธรรมอันเป็นคำสั่งสอนที่สำคัญ คือ นวังคสัตตคฺคาสน์ 9 ประการได้แก่ (1) สุตตะ คือ พระสูตรต่างๆ (2) เคยยะ คือ พระสูตรที่ประกอบ ด้วย คาถา (3) เวยยาकरणะ คือ พระอภิธรรมทั้งหมด (4) คาถา คือ พระธรรมบทเถรคาถาเถรีคาถา (5) อุทาน คือ พระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานด้วยความโสมนัส (6) อิติวุตตกะ คือ พระสูตรที่ขึ้นต้นด้วยคำว่าสมจริง ดังคำที่พระองค์ตรัสไว้ (7) ชาดก คือ พระสูตรที่แสดงเรื่องในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า (8) อัปภูตธรรม คือ พระสูตรที่ประกอบด้วยปาฏิหาริย์ (9) เวทัลลกะ คือ พระสูตรที่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายถามแล้วได้รับความรู้ และถามยิ่งๆ ขึ้นไป

การพัฒนาตนตามหลักธีมมัญญูตาเน้นให้รู้จักวิเคราะห์และรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน โดยใช้ความ เข้าใจในสาเหตุของสถานการณ์และการวางแผนแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเข้ามา ประยุกต์เพื่อมองภาพรวมและแนวทางการแก้ไขปัญหาในหน้าที่การงาน สำหรับพระภิกษุ การศึกษาอย่าง ลึกซึ้งในพระไตรปิฎกช่วยเสริมสร้างศรัทธาและกำลังใจในการดำเนินชีวิตตาม คำสอน ส่วนฆราวาส แม้มี ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงาน ก็สามารถพัฒนาตนได้ด้วยการเข้าวัด สันทนาและฟังธรรมจากพระภิกษุ เพื่อ เกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติธรรม และหาโอกาสศึกษาธรรมเพิ่มเติม

2. อตถัญญูตา คือ รู้จักผล รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผลกล่าวคือ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักจุด หมายหรือ เป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติเข้าใจวัตถุประสงค์ประสงค์ครว่าจะไปทางไหน เพื่อประโยชน์อะไร เพื่อให้

สามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายนั้นพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง อุตัตถัญญา คือ ความเป็นผู้รู้หรือรดี รู้จักจุดหมาย รู้ประโยชน์ ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏใน อัมมัญญสูตร (อง.สตตก (ไทย) 23/65/143) ว่า ภิกษุที่เป็นผู้รู้จักผลว่าภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องเนื้อความ ใจความ และความมุ่งหมาย และประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนาแล้วถึงภิกษุที่เป็นผู้รู้จักผลว่าภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้รู้ความหมายแห่งภาษิต คือ ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้จะเห็นได้ว่าผู้นำนั้น มีความสามารถต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มหากผู้นำเป็นผู้รู้เหตุ รู้ผล รู้จุดมุ่งหมาย จะทำอะไรต้องมีแผนการ เป้าหมายย่อมจะทำให้หมู่คณะดำเนินไปได้โดยสวัสดิภาพ การวางแผนงานได้ก่อนแล้วเดินตามลำดับของงานผลก็คือ จะไม่มีข้อผิดพลาดไม่ติดขัดในการทำงาน ในการทำงานเป็นคณะทุกคนร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียงงานก็จะประสบความสำเร็จได้ผลดีมีประสิทธิภาพผู้นำเกิดความสบายใจที่มีส่วนช่วยให้งานส่วนรวมประสบผลสำเร็จ

ความรู้จักรหรือรู้จักผลหมายถึงความสามารถในการเข้าใจถึงเป้าหมายและผลลัพธ์ของการกระทำหรือการปฏิบัติตามหลักธรรม ซึ่งรวมถึงการรู้ถึงเหตุและผลที่ทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ทั้งผลดีและผลร้าย โดยการพัฒนาตนตามหลักอรรถัญญาต้องพิจารณาและแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรทำเพื่อผลที่เป็นประโยชน์ การตระหนักถึงเหตุผลเชิงลึกของการกระทำนี้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สำหรับพระภิกษุ การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างลึกซึ้งซึ่งต้องอาศัยครูผู้รู้และกัลยาณมิตรในการแนะนำและชี้แนะแนวทาง เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ส่วนฆราวาส การหมั่นเข้าวัด สันทนาและฟังธรรมจากผู้รู้ พร้อมทั้งปฏิบัติทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา จะช่วยให้พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

3. อุตัตถัญญา คือ รู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ มีความสามารถอย่างไร และต้องรู้จักพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำที่ดีจะต้องสำรวจอยู่เสมอว่าตนเองมีจุดอ่อน จุดแข็งแล้วดำเนินการปรับปรุงจุดอ่อนของตน ในขณะเดียวกันก็พัฒนาจุดแข็งของตนให้ดีขึ้นกล่าวคือ ผู้นำที่ดีควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งโลกอย่างแท้จริงเพื่อให้สามารถนำพามวลชนและองค์กรไปสู่จุดหมายได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ พระพุทธ ศาสนาได้กล่าวถึงอรรถัญญา หมายถึง การรู้จักตนเกี่ยวกับศรัทธา ศีล จาคะ สุตะ ปัญญา เป็นต้น ดังที่ปรากฏใน อัมมัญญสูตร (อง.สตตก, (ไทย) 23/65/143.) ว่าภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักตนคือ รู้ว่าตนเองมีศรัทธา ความเชื่อ มีศีล มีระเบียบวินัย มีสุตตะ คือ การศึกษาเล่าเรียนได้ยั้งได้ฟังมีจาคะแบ่งปันการปล่อยวางมีปัญญาความรู้ความสามารถอยู่ประมาณเท่าใดบ้างแล้ววางตนให้เหมาะสมกับฐานะภาวะความรู้ความสามารถของตนเอง ไม่ทำให้เกินความรู้ความสามารถตนเอง ดังนี้เรียกว่าเป็นผู้รู้จักตน

ความรู้จักตน หมายถึง การเข้าใจสถานะและคุณลักษณะต่าง ๆ ของตน ทั้งในเรื่องฐานะ เพศ ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เช่น การรู้จักจุดแข็งและจุดอ่อนของตน ช่วยเหลือสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาตนตามหลักอรรถัญญาจึงต้องแสวงหาความรู้ และพัฒนาทักษะอยู่เสมอ เพื่อให้ตนเป็นที่ต้องการขององค์กรและมีคุณค่าต่อสังคม

ในส่วนของการประเมินตนเอง การใช้ธรรม 6 ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา และปฏิภาณ จะช่วยตรวจสอบความก้าวหน้าและความเข้าใจในธรรมะ รวมถึงปรับปรุงพฤติกรรมให้เหมาะสมสำหรับพระภิกษุจะเน้นการปฏิบัติตามศีล 227 ข้อ ขณะที่ฆราวาสจะมุ่งเน้นศีล 5 หรือ 8 ข้อ และยึดหลักความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพ

4. มัตตัญญา คือ รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี กล่าวคือ ต้องรู้จักขอบเขตความพอ เหมาะในการทำงานในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักความพอเหมาะพอควรในการที่จะทำกิจการทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมายที่วางไว้ ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว มัตตัญญา หมายถึง รู้ประมาณในการรับปัจจัย 4 ดังปรากฏในอัมมัญญสูตรว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัย 4 ในการเลี้ยงชีพ เช่น การ

รู้จักประมาณในการรับประเคน การใช้สอยจีวร การรับอาหารบิณฑบาต และบริโภคอาหารให้พอประมาณ แก่อดีตภาพของตนเอง (อง.สตตก, (ไทย) 23/65/143.) การรู้จักประมาณตามหลักมัตตัญญุตาย่อมทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติมีความสุขความเจริญพอเหมาะแก่ฐานะของตน โดยรู้จักความพอดีในการดำเนินชีวิตทุกอย่าง ได้ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ผู้นำที่ดีตามความพอเหมาะพอควรให้การดำเนินกิจการงานต่าง ๆ ทำให้สามารถนำพามวลชนหมู่คณะไปสู่ความสุขสงบปลอดภัยและความเจริญอย่างแท้จริง

ความรู้จักประมาณ หมายถึง การพิจารณาความพอดีและความเหมาะสมในทุกด้าน เช่น พระภิกษุ รู้จักประมาณในการรับและใช้ปัจจัย 4 ส่วนฆราวาสรู้จักความพอเพียงในการหาทรัพย์และการใช้จ่าย ทั้งนี้ เพื่อให้การกระทำเหมาะสมกับฐานะของตนและสอดคล้องกับความเป็นจริง การรู้จักประมาณยังช่วยให้เรารู้ขีดความสามารถของตนและทำงานให้เหมาะสมโดยไม่ทำเกินตัว อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ความรู้และความสามารถอย่างสูงสุด

ในชีวิตประจำวัน ความรู้จักประมาณช่วยให้ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามวิถีพอเพียง ซึ่งการควบคุมปัจจัย 4 ที่จำเป็นต้องใช้ให้สมดุลและพอดีจะช่วยพัฒนาคุณธรรมของตน เช่น การเลือกใช้สิ่งของอย่างระมัดระวัง หลีกเลี่ยงสิ่งที่ขัดต่อหลักศีลธรรมและความพอเหมาะ เพื่อไม่ให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ

5. กาลัญญุตตา คือ รู้จักเวลาที่ควรประกอบกิจการงานต่าง ๆ ทำงานให้ทันกับเวลา เหมาะกับเวลา และรู้คุณค่าของเวลา ผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องเป็นผู้รู้จักการบริหารเวลา วางแผนให้เหมาะสมกับเวลา อย่างถูกต้อง ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงกาลัญญุตตาไว้ว่า การรู้จักแนวปฏิบัติอันเหมาะสมกับกาลเทศะดังปรากฏในธัมมัญญสูตร (อง.สตตก, (ไทย) 23/65/143) ว่าภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบไปด้วยความรู้ว่า เวลานี้เป็นเวลาควรศึกษาและควรถาม เวลานี้ควรเป็นเวลาทำความเพียรควรหลีกเลี่ยงจากหมู่ คือ รู้จักการปฏิบัติให้สอดคล้องกับกาลเทศะให้เหมาะสมกับสมณะรู้คุณค่าของเวลาเมื่อภิกษุมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เวลาอย่างจะเป็นผู้มีความเจริญในพระพุทธศาสนาเพราะทำให้ถูกกับกาลเวลา

การรู้จักกาล หมายถึง ความสามารถในการเลือกเวลาที่เหมาะสมในการทำสิ่งต่าง ๆ รู้ว่าควรทำอะไร ใดเวลาใดเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ หากขาดการจัดการเวลาอาจทำให้ประสิทธิภาพลดลง การพัฒนาตามหลักกาลัญญุตตาจึงเน้นการรู้คุณค่าของเวลา มีสติและความกระตือรือร้นอยู่เสมอ จัดสรรเวลาในการทำงานและการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ทำให้สามารถทำงานสำเร็จตามกำหนด ส่งผลให้ได้รับการยอมรับและความเจริญในชีวิต

สำหรับพระภิกษุ การบริหารเวลาหมายถึงการจัดสรรเพื่อใช้กับกิจสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การเรียนพระธรรม การสอบถามธรรม การนั่งสมาธิ และการหลีกเลี่ยง ส่วนฆราวาสควรจัดสรรเวลาให้มีสมดุลระหว่างการทำงาน การดูแลครอบครัว และการปฏิบัติธรรม โดยควรหาเวลาไปวัด สวดมนต์ หรือปฏิบัติธรรมในช่วงวันหยุด หรือพักผ่อนระยะยาว เช่น ช่วงลาพักร้อน เพื่อฝึกการรู้จักกาลให้มากขึ้น

6. ปริสัญญุตตา คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวางจากสังคม โลกสังคม ประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอย่างไร จะได้สามารถเข้าใจความต้องการของสังคมได้ถูกต้อง แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด นอกจากนี้ยังต้องรู้เข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์วัฒนธรรมประเพณีของสังคมนั้นได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างถูกต้อง จะได้สามารถนำความสงบสุขสันติสุขความก้าวหน้ามาสู่มวลชน หมู่คณะ และสังคมได้ ในทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวปริสัญญุตตาหมายถึง การรู้จักบริษัทและแนวปฏิบัติของบริษัท ดังปรากฏในธัมมัญญสูตร (อง.สตตก.(ไทย) 23/65/145) เป็นต้น

ความรู้จักบริษัท รู้จักชุมชน หมายถึง รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุม และชุมชน รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และรู้ข้อควรปฏิบัติอื่นต่อชุมชนนั้น

การรู้จักชุมชน รู้จักประชุมชน คือรู้จักภาวะและฐานะ นิสัยใจคอของคนนั้นให้ถูกต้องเพื่อว่าจะได้ปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องด้วยให้เหมาะให้ควรแก่ประชุมชนนั้น การพัฒนาตนตามหลักปรัชญาตามด้านร่างกายและจิตใจการรู้จักนิสัยใจคอของบุคคลนั้นให้ถูกต้องเพื่อจะได้ปฏิบัติตนอย่างไรให้เหมาะสมกับสถานที่ทำงานจะต้องศึกษาหาข้อมูลภาวะเปรียบขององค์กรนั้นเพื่อจะได้รู้กฎเกณฑ์ วิธีปฏิบัติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รู้จักมรรยาท ระเบียบวินัยขององค์กรหรือสังคมนั้น โดยการปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับองค์กรที่ตนทำงานอยู่นั้นมีความเข้าใจในขั้นตอนของการดำเนินงานขององค์กรนั้น

เมื่อพระภิกษุฝึกฝนสัปปุริสธรรม 5 ข้อแรกจนมีคุณธรรมเป็นที่พึ่งพาแก่ตนเองแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการฝึกตนเพื่อเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อสังคม โดยฝึกสัปปุริสธรรมข้อที่ 6 คือ ปรีชาญาณ (การรู้จักชุมชน) และข้อที่ 7 คือ บุคคลปโรปรัญญาตา (การรู้จักบุคคล) เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มบุคคลสำคัญในสังคม ได้แก่ นักปกครอง นักวิชาการ นักธุรกิจ และนักบวช ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่ธรรมะ

สำหรับฆราวาส การพัฒนาตนตามหลักปรัชญาคือการเรียนรู้ธรรมเนียมปฏิบัติของกลุ่มบุคคลทั้ง 4 โดยเน้นที่การเป็นกัลยาณมิตรให้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับตน เช่น ครูควรวางตนให้เหมาะสมกับทุกกลุ่ม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงอายุ ตำแหน่ง และความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เพื่อให้การสื่อสารและปฏิบัติตนเป็นไปอย่างเหมาะสม

7. บุคคลัญญาตา หรือบุคคลปโรปรัญญาตา บุคคลัญญาตา หรือบุคคลปโรปรัญญาตา คือ ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้นำที่ดีจำเป็นต้องรู้จักบุคคลอย่างถ่องแท้ เพื่อเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์กร ในทางพระพุทธศาสนา บุคคลปโรปรัญญาตาถูกอธิบายว่าเป็นการรู้จักลักษณะและความต้องการของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ 1) บุคคลที่เป็นบัณฑิตที่มีความสนใจในคำสอนและประพฤติดี 2) บุคคลที่ไม่สนใจคำสอนและไม่ต้องการเห็นบัณฑิต การรู้จักคบกับบัณฑิตจะนำมาซึ่งประโยชน์ ในขณะที่การคบกับคนพาลอาจนำไปสู่ความหายนะ การรู้จักบุคคลหมายถึงความเข้าใจในความแตกต่างของนิสัย ความสามารถ และคุณธรรมของแต่ละคน เพื่อให้สามารถปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างเหมาะสม เช่น การเลือกคบหาผู้มีคุณธรรมและหลีกเลี่ยงคนพาล การเป็นกัลยาณมิตรที่ดีจึงต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมในการแนะนำหรือเตือนตามลักษณะของแต่ละบุคคล

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางในการสร้างคนดีที่ช่วยพัฒนาคุณธรรมให้ก้าวหน้า และทำให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่ดีในทุกระดับและทุกอาชีพ การนำหลักนี้ไปใช้ในการบริหารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นจะช่วยเสริมประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความเมตตา และสร้างความยั่งยืนในสังคม (พระคำแสน ปภสสโร และธิดิวุฒิ หมั่นมี, 2562)

สรุปหลักการฝึกฝนสัปปุริสธรรม 7 ประการ คือ หลักการที่นำไปสู่การเป็นคนดี ประกอบด้วย รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล ซึ่งไม่ขึ้นกับเพศ ชาติกำเนิด หรือการศึกษา ใครก็ตามที่ฝึกฝนจนชำนาญจะสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในสังคมได้ การปลูกฝังสัปปุริสธรรมในตนต้องผ่าน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

การศึกษา เรียนรู้จากแหล่งต่างๆ เช่น ครูบาอาจารย์ พระไตรปิฎก และหนังสือ เพื่อเข้าใจหลักธรรมอย่างถ่องแท้

การทำความเข้าใจ พิจารณาไตร่ตรอง สรุปประเด็นสำคัญ และถามครูบาอาจารย์เมื่อสงสัย เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

การปฏิบัติ นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน หมั่นตรวจสอบตัวเองและปรับปรุงเพื่อการปฏิบัติที่สมบูรณ์

ผู้ที่สามารถปฏิบัติตามหลักทั้ง 3 ข้อได้ดี จะเป็นผู้มีสัปปริสธรรม 7 ประการในตนอย่างแท้จริง
อานิสงส์ของผู้มีสัปปริสธรรมทั้ง 7 ประการในตน ได้รับคุณประโยชน์ดังนี้

- 1) ทำให้เป็นพหูสูต เป็นผู้รู้จริง รู้อย่างลึกซึ้งแตกฉาน
- 2) ทำให้เป็นคนมีเหตุมีผล ไม่โง่งมง่าย และรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3) ทำให้มีทัศนคติกว้างไกล สามารถก้าวไปหาเหตุและผลที่เกิดขึ้นได้ คาดการณ์ได้อย่างถูกต้อง
- 4) ทำให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำตน รู้จักประมาณในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างพอดี
- 5) ทำให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารเวลาได้อย่างยอดเยี่ยม
- 6) ทำให้เป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ วางตัวเป็น เข้าสังคมเป็น ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์
ได้ดี
- 7) ทำให้เป็นผู้ที่มองคนออก แยกแยะคนเป็น เลือคบคนเป็น และเป็นกัลยาณมิตรให้ผู้อื่นได้
- 8) ทำให้สามารถพัฒนาคุณธรรมที่มีอยู่ในตนให้ก้าวหน้าเพิ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว
สามารถทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนและผู้อื่นได้อย่างไร้ขีดจำกัด
- 9) ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท สามารถสร้างหนทางไปสวรรค์และพระนิพพานได้
- 10) ทำให้เป็นต้นแบบของคนดีที่โลกต้องการ

2. แนวทางปฏิบัติตนตามกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566

กฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 เป็นกรอบแห่งการประพฤติปฏิบัติของ
ข้าราชการตำรวจ ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2566)

- 1) ข้าราชการตำรวจพึงยึดถือคุณธรรม จริยธรรม และอุดมคติของตำรวจเป็นแนวทาง การประพฤติ
ตนและปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุถึงปณิธานของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ อุทิศตนให้แก่การปฏิบัติหน้าที่
มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพตำรวจ และกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพื่อเกียรติศักดิ์และศักดิ์ศรีของ
ความเป็นตำรวจ
- 2) ข้าราชการตำรวจพึงหลีกเลี่ยงและละเว้นจากอบายมุขทั้งปวงหรือกระทำการอื่นใดที่อาจนำไปสู่
ความเสื่อมเสียต่อตนเอง ครอบครัว และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- 3) ข้าราชการตำรวจพึงวางตนให้เหมาะสมและครองตนอย่างพอเพียงสมฐานะานุรูป
- 4) ข้าราชการตำรวจพึงใฝ่หาความรู้ เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ
- 5) ข้าราชการตำรวจต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัดและยืนหยัด
เจตนารมณ์ในการรักษากฎหมายให้ถึงที่สุด
- 6) ข้าราชการตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และไม่แสวงหาประโยชน์โดย
มิชอบ รวมทั้งไม่ใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ หรือยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ของตนแสวงหา
ประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือใช้ไปในทางจงใจ หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจอันเป็น
ผลให้สูญเสียความยุติธรรม
- 7) ข้าราชการตำรวจต้องรักษาความลับของทางราชการ และความลับที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่
หรือจากประชาชนผู้มาติดต่อราชการ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม หรือการ
ตรวจสอบตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับกำหนด
- 8) ข้าราชการตำรวจต้องถนอมรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและสามารถ
ใช้การได้ตลอดเวลา โดยระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายหรือสิ้นเปลืองเยี่ยงวิญญูชนจะพึงปฏิบัติต่อทรัพย์สิน
ของตนเอง

9) ข้าราชการตำรวจต้องตระหนักว่าการใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรงเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุด โดยอาจใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรงได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบแบบแผน

10) ในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสืบสวนสอบสวน การสอบปากคำ หรือการซักถามผู้กระทำความผิด ผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ในความควบคุมตามกฎหมาย ผู้เสียหาย ผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือบุคคลอื่น ข้าราชการตำรวจต้องแสดงความเป็นมืออาชีพโดยใช้ความรู้ความสามารถตามหลักวิชาการตำรวจ รวมทั้งใช้ปฏิภาณไหวพริบและสติปัญญาอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอันธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ไม่ใช่อำนาจโดยมิชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

11) ข้าราชการตำรวจต้องอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ตลอด จนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ และใช้กิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น เชื่อมั่นและศรัทธา

12) ข้าราชการตำรวจในฐานะผู้บังคับบัญชาต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โดยดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาในด้านการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจ และสวัสดิการ นอกจากนี้ควรปกครองด้วยหลักการและเหตุผลตามระบบคุณธรรม ข้าราชการตำรวจต้องเคารพและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างชอบด้วยกฎหมาย รักษาวินัยและความสามัคคีในองค์กร และควรปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความสุภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงร่วมแรงร่วมใจในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติ และประชาชน

ตารางที่ 1 แนวทางการปฏิบัติและคำอธิบายประกอบ กฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566

ข้อ	หลักการทางจรรยาบรรณของข้าราชการตำรวจ	แนวทางการปฏิบัติและคำอธิบาย
1.	พึงยึดถือคุณธรรม จริยธรรม และอุดมคติของตำรวจเป็นแนวทางการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุถึงพันธกิจของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ อุทิศตนให้แก่การปฏิบัติหน้าที่ มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพตำรวจ และกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพื่อเกียรติศักดิ์และศักดิ์ศรีของความเป็นตำรวจ	<p>จรรยาบรรณหมายความว่า ประมวลความประพฤติในการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพตำรวจที่ต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของตำรวจและวิชาชีพตำรวจ</p> <p>คุณธรรมหมายความว่า สภาพแห่งคุณงามความดี ตำรวจพึงยึดถือคุณธรรม 4 ประการตามพระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้</p> <p>1) การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม 2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีเท่านั้น 3) การ</p>

		<p>อดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติก่อความสัจสุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด 4) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง</p> <p>อุดมคติหมายความว่า จินตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดีๆ ตำรวจพึงยึดถืออุดมคติของตำรวจ 9 ประการ เป็นแนวทางชี้้นำการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุถึงปณิธานของการเป็นผู้พิทักษ์ สันติราษฎร์ 1) เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่ 2) กรุณาปราณีต่อประชาชน 3) อดทนต่อความเจ็บใจ 4) ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก 5) ไม่มั่งมากในลาภผล 6) มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน 7) ดำรงตนในยุติธรรม 8) กระทำการด้วยปัญญา 9) รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต</p>
2.	พึงหลีกเลี่ยงและละเว้นจากอบายมุขทั้งปวงหรือกระทำการอื่นใดที่อาจนำไปสู่ความเสื่อมเสียต่อตนเอง ครอบครัว และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	<p>อบายมุขหมายความว่าเหตุแห่งความฉิบหาย มี 2 หมวด คืออบายมุข 4 ได้แก่ (1) เป็นนักเลงหญิง (2) เป็นนักเลงสุรา (3) เป็นนักเลงเล่นการพนัน (4) คบคนชั่วเป็นมิตร กับอบายมุข 6 ได้แก่ (1) ดื่มน้ำเมา (2) เทียวกลางคืน (3) เทียวดูการเล่น (4) เล่นการพนัน (5) คบคนชั่วเป็นมิตร (6) เกียจคร้านทำงาน</p>
3.	พึงวางตนให้เหมาะสมและครองตนอย่างพอเพียงสมฐานะานุรูป	<p>น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรัชกาลที่ 9 หลักคำสอนทางศาสนา และจรรยาวิชาชีพมาใช้ดำเนินชีวิต</p>
4.	พึงใฝ่หาความรู้ เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ	<p>มุ่งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รักษาและพัฒนามาตรฐานการทำงานที่ดี ทันทสมัย และเป็นสากล</p>

5.	ต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัดและยืนหยัดเจตนารมณ์ในการรักษากฎหมายให้ถึงที่สุด	ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่อาศัยช่องว่างทางกฎหมายใช้และแนะนำให้ใช้ช่องว่างทางกฎหมายเพื่อประโยชน์แก่ตนหรือผู้อื่น
6.	ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบรวม ทั้งไม่ใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่หรือยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ของตนแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือใช้ไปในทางจงใจ หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจอันเป็นผลให้สูญเสียความยุติธรรม	มีจิตสำนึกที่ดี และตระหนักในหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ รับผิดชอบในผลการปฏิบัติหน้าที่ราชการของตน พร้อมทั้งจะรับการตรวจสอบและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อเกิดความบกพร่องหรือผิดพลาดขึ้น
7.	ต้องรักษาความลับของทางราชการ และความลับที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือจากประชาชนผู้มาติดต่อราชการ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม หรือการตรวจสอบตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับกำหนด	รักษาความลับทางราชการ และความลับที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่หรือจากประชาชนผู้มาติดต่อราชการ
8.	ต้องถนอมรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและสามารถใช้งานได้ตลอด เวลา โดยระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายหรือสิ้นเปลืองเยี่ยงวิญญูชนจะพึงปฏิบัติต่อทรัพย์สินของตนเอง	ระมัดระวัง ใส่ใจ ดูแลรักษาและใช้ทรัพย์สินทางราชการอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างเต็มความสามารถ
9.	ต้องตระหนักว่าการใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรงเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุด โดยอาจใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรงได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบแบบแผน	ไม่ใช้มาตรการรุนแรงเว้นแต่การใช้มาตรการปกติไม่เพียงพอที่จะหยุดยั้งผู้ กระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัยได้ เมื่อจำเป็น ต้องใช้ความรุนแรงโดยใช้กำลังหรืออาวุธต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย การพกพาอาวุธตามระเบียบแบบแผน ไม่จับหรือถืออาวุธ หรือเล็งอาวุธไปยังบุคคลโดยปราศจากเหตุผล

10.	<p>ในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสืบสวน สอบสวน การสอบปากคำ หรือการซักถาม ผู้กระทำความผิด ผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ในความควบคุมตามกฎหมาย ผู้เสียหาย ผู้รู้เห็น เหตุการณ์หรือบุคคลอื่น ตำรวจต้องแสดงความเป็นมืออาชีพโดยใช้ความรู้ความสามารถตามหลักวิชาการตำรวจรวมทั้งใช้ปฏิภาณไหวพริบและสติปัญญาอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและไม่ใช้อำนาจมิชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน</p>	<p>การรวบรวมพยานหลักฐานต้องใช้ความรอบคอบถี่ถ้วนอย่างมืออาชีพตามหลักวิชาการตำรวจ และเป็นไปตามข้อบังคับ ระเบียบ กฎหมายและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ไม่ใช่อำนาจหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งพยาน หลักฐาน</p>
11.	<p>ต้องอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ตลอด จนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ และใช้กิริยาวาจาที่สุภาพ อ่อนโยน เพื่อให้ประชาชนมีความเลื่อมใส เชื่อมมั่นและศรัทธา</p>	<p>อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการร้องทุกข์ กล่าว โทษ ขออนุญาต ขอข้อมูลข่าวสารหรือติดต่อราชการอื่น ด้วยความเต็มใจ เป็นมิตรและรวดเร็ว เพื่อไม่ให้ประชาชนเสียสิทธิหรือเสรีภาพตามกฎหมาย</p>
12.	<p>ข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งในด้านการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจ และสวัสดิการตลอดจนปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยหลักการและเหตุผลและเป็นไปตามระบบคุณธรรม</p> <p>ข้าราชการตำรวจต้องเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยชอบด้วยกฎหมาย รักษาวินัยและความสามัคคีในหมู่คณะ และพึงปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานด้วยความสุภาพ มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ประเทศชาติ และประชาชน</p>	<p>ผู้บังคับบัญชาส่งเสริมสนับสนุนให้ตำรวจในสังกัดปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมายและจรรยาวิชาชีพโดยเคร่งครัด พร้อมทั้งสอดส่องดูแล อบรมชี้แนะแนวทางปฏิบัติ ประกอบกับการขับเคลื่อนด้วยการเป็นแบบอย่างภายใต้หลักการและเหตุผลที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมเพื่อพัฒนาให้มีความประพฤติการปฏิบัติที่ดีงาม สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและความยอมรับกับประชาชน</p> <p>ตำรวจต้องสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี และไม่กระทำการอย่างใดที่เป็นการกลั่นแกล้งกัน และต้องช่วยเหลือกันในการปฏิบัติราชการระหว่างตำรวจด้วยกันและผู้ร่วมปฏิบัติราชการ</p>

สำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาค และเที่ยงธรรม ตามหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งรักษาความสงบสุขของสังคม เพื่อพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณที่เหมาะสม การกำหนด "จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน" จะเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติตาม "อุดมคติของตำรวจ" ที่ได้ถูกกำหนดไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจ ซึ่งจะช่วยให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม โดยได้กำหนดจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนที่ต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

- 1) พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- 2) พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดมั่นในศีลธรรม
- 3) พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความยุติธรรมด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ
- 4) พนักงานสอบสวนต้องกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง
- 5) พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม
- 6) พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ดีด้วยความสุภาพอ่อนโยนมีไมตรีจิต และเต็มใจให้บริการประชาชน
- 7) พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา
- 8) พนักงานสอบสวนพึงสำนึก และยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนทุกระดับชั้นทำความเข้าใจและสอดส่องควบคุม ดูแลให้พนักงานสอบสวนยึดถือประพฤติปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของตน และสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคม หากมีการละเลยหรือทำให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนผู้ใดฝ่าฝืนก็ให้ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาไปตามระเบียบแบบแผนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหากเข้าข่ายผิดวินัยก็ให้ดำเนินการในเรื่องวินัยด้วย

3. การใช้หลักสัปปุริสธรรมเสริมสร้างการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณตำรวจ

ตารางที่ 2 การใช้หลักสัปปุริสธรรมเสริมสร้างการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณตำรวจ

ข้อ	จรรยาบรรณของตำรวจ	หลักสัปปุริสธรรม เสริมสร้างจรรยาบรรณ ของตำรวจ
1.	พึงยึดถือคุณธรรม จริยธรรม และอุดมคติของตำรวจเป็นแนวทางการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ฯ	อัทธัญญู กาลัญญู

2.	พึงหลีกเลี่ยงและละเว้นจากอบายมุขทั้งปวงหรือกระทำการอื่นใดที่อาจนำไปสู่ความเสื่อมเสีย	ธัมมัญญ อุตถัญญ และปุคคลปโรปรัญญ
3.	พึงวางตนให้เหมาะสมและครองตนอย่างพอเพียงสมฐานานुरुปู	ธัมมัญญ มัตตัญญ กาลัญญ ปริสสัญญและปุคคลป โรปรัญญ
4.	พึงใฝ่หาความรู้ เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ	ธัมมัญญ อุตถัญญ และกาลัญญ
5.	ต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด	ธัมมัญญ และอุตถัญญ
6.	ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ	ธัมมัญญ อุตถัญญ และมัตตัญญ
7.	ต้องรักษาความลับของทางราชการ และความลับที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือจากประชาชน	ธัมมัญญ อุตถัญญ และกาลัญญ
8.	ต้องถนอมรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย	ธัมมัญญ และอุตถัญญ
9.	ต้องตระหนักว่าการใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรงเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุด	ธัมมัญญ อุตถัญญ และมัตตัญญ
10.	ต้องแสดงความเป็นมืออาชีพโดยใช้ความรู้ ความสามารถตามหลักวิชาการตำรวจ	ธัมมัญญ อุตถัญญ และกาลัญญ
11.	ต้องอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนเต็มกำลังความสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม	ธัมมัญญ อุตถัญญ กาลัญญ และปริสสัญญ
12.	ต้องเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยชอบด้วยกฎหมาย	ธัมมัญญ อุตถัญญ อุตถัญญ กาลัญญ ปริสสัญญ และปุคคลปโรปรัญญ

จากตารางที่ 2 การใช้หลักสี่ปฐิธรรมเสริมสร้างการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของตำรวจ คือ

(1) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้องเนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และรู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้องเป็นการส่งเสริมให้ตำรวจสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 1 พึงยึดถือคุณธรรม จริยธรรม และอุดมคติของตำรวจเป็นแนวทางการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่

(2) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และเป็นผู้รู้จักเลือกคบคนให้ถูกต้อง เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และรู้จักเลือกคบคนให้ถูกต้องเป็นการส่งเสริมให้ตำรวจสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 2 พึงหลีกเลี่ยงและละเว้นจากอบายมุข หิ่วงหรือกระทำกรณอื่นใดที่อาจนำไปสู่ความเสื่อมเสีย

(3) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เป็นผู้รู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชนกล่าวคือ เป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงการปฏิบัติอย่างถูกต้องในชุมชนหรือสังคมนั้น และเป็นผู้รู้จักเลือกคบคนให้ถูกต้องเนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง รู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชนกล่าวคือรู้จักชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงการปฏิบัติอย่างถูกต้องในชุมชนหรือสังคมนั้น และรู้จักเลือกคบคนให้ถูกต้องเป็นการส่งเสริมให้ตำรวจสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 3 พึงวางตนให้เหมาะสมและครองตนอย่างพอเพียงสมฐานานุรูป

(4) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และรู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้องเป็นการส่งเสริมให้ตำรวจสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 4 พึงใฝ่หาความรู้ เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

(5) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม และเป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ สามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 5 ต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(6) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และเป็นผู้รู้จักความพอดีตามหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาและหลักสันโดษ เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และรู้จักความพอดีตามหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาและหลักสันโดษ สามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 6 ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

(7) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และรู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้องสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 7 ต้องรักษาความลับของทางราชการ และความลับที่ได้ มาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือจากประชาชน

(8) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม และเป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ สามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 8 ต้องถนอมรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย

(9) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และเป็นผู้รู้จักความพอดีตามหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาและหลักสันโดษ เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และรู้จักความพอดีตามหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาและหลักสันโดษ สามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 9 ต้องตระหนักว่าการใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรงเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุด

(10) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ และรู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้องสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 10 ต้องแสดงความเป็นมืออาชีพโดยใช้ความรู้ ความสามารถตามหลักวิชาการตำรวจ

(11) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ เป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และเป็นผู้รู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชน กล่าวคือ เป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงการปฏิบัติอย่างถูกต้องในชุมชนหรือสังคมนั้น เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และรู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชนกล่าวคือ เป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงการปฏิบัติอย่างถูกต้องในชุมชนหรือสังคมนั้น สามารถบรรลุถึงเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566 ข้อที่ 11 ต้องอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนเต็มกำลังความสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมฯ และ

(12) การที่ตำรวจเป็นผู้รู้ธรรมหรือรู้หลักธรรม เป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ เป็นผู้รู้จักตนว่ามีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญาและปฏิภาณเท่าใดตามหลักแห่งอารยวัฑฒิ 5 เป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และเป็นผู้รู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชนกล่าวคือ เป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง เข้าใจถึงการปฏิบัติอย่างถูกต้องในชุมชนหรือสังคมนั้น และเป็นผู้รู้จักเลือกคบคนให้ถูกต้อง เนื่องจากตำรวจที่ปฏิบัติตนรู้ธรรม

หรือรู้หลักธรรม รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผลว่าผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้ รู้จักตนว่ามีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา และปฏิภาณเท่าใดตามหลักแห่งอารยวิถี 5 รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และรู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชนกล่าวคือ เป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงการปฏิบัติอย่างถูกต้องในชุมชนหรือสังคมนั้นและรู้จักเลือกบุคคลให้ถูกต้อง สามารถบรรลุถึงปณิธานตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ. 2566 ข้อที่ 12 ต้องเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยชอบด้วยกฎหมาย

4. สรุป

สรุปการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ มาใช้ในการปฏิบัติตนของตำรวจตาม กฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ. 2566 โดยสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ซึ่งได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล สามารถนำมาปรับใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความยุติธรรม และความเป็นมืออาชีพในหน้าที่ตำรวจได้อย่างเหมาะสมสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมของตำรวจสามารถใช้หลักสัปปุริสธรรม 5 ข้อ เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติตนประกอบด้วยธัมมัญญ อุตถัญญ มัตตัญญ กาลัญญ และปุคคลปโรปรัญญ

2) การปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรมของตำรวจสามารถใช้หลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ข้อ เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติตนประกอบด้วยธัมมัญญ อุตถัญญ อุตตัญญ มัตตัญญ กาลัญญ ปริสสัยญ และปุคคลปโรปรัญญ

3) การปฏิบัติตนตามหลักจรรยาบรรณของตำรวจสามารถใช้หลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ข้อ เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติตนประกอบด้วยธัมมัญญ อุตถัญญ อุตตัญญ มัตตัญญ กาลัญญ ปริสสัยญ และปุคคลปโรปรัญญ

ดังนั้นผู้บังคับบัญชา ผู้นำหน่วย ผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของตำรวจสามารถนำหลักสัปปุริสธรรมปรับประยุกต์ใช้ส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของตำรวจ เพื่อให้ภาพรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกิดภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นต่อประชาชน สังคม รวมถึงประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

พระคำแสน ปภสสโร และธิติวุฒิ หมั่นมี. (2562). สัปปุริสธรรมทฤษฎีการบริหารตนเอง. วารสารสมาคม

ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 7 (2), 69-77.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. [ออนไลน์] :

แหล่งที่มา, https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/267 {6 ธันวาคม 2566}

ราชกิจจานุเบกษา. (2566). กฎ ก.ตร.ว่าด้วยจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2566. ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 140 ตอนที่ 35 ก ลง 12 มิถุนายน 2566.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2544). ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ.2544. ผนวกแนบท้ายระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ.2544 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2544.

ชนชั้นทางสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา SOCIAL CLASS ACCORDING TO BUDDHIST PSYCHOLOGY

วิเชียร นามการ⁶, วานิช พาลาด⁷
Vichian Namgan⁶, Wanit Phalard⁷

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้ศึกษาชนชั้นทางสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยนำหลักพุทธธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรง จำแนกเหล่าเวไนยสัตว์บุคคลที่มีอยู่ 4 จำพวก เปรียบได้ดังดอกบัวสี่เหล่า หมายถึง ปัญญา วาสนา บารมี และอุปนิสัย ที่สร้างสมมาแต่อดีตของบุคคล ซึ่งบัว 4 เหล่านี้ คือบัวประเภทที่ 1 ดอกบัวที่พ้นน้ำแล้ว รอแสงพระอาทิตย์จะบานวันนี้ บัวประเภทที่ 2 ดอกบัวที่ปรึมน้ำ จะบานวันพรุ่งนี้ บัวประเภทที่ 3 ดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ยังอีก 3 วันจึงจะบาน บัวประเภทที่ 4 ดอกบัวที่เพิ่งงอกใหม่จากเหง้าในน้ำ จะยังไม่พ้นภัยจากเต่าและปลา ทั้งยังต้องนำหลักการของพระพุทธเจ้าทรงจำแนกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในทิศต่าง ๆ ไว้ 6 ทิศด้วยกัน ได้แก่ 1) ทิศเบื้องหน้าคือบิดามารดา 2) ทิศ เบื้องขวาคือครูอาจารย์ 3) ทิศเบื้องหลังคือบุตรและภรรยา 4) ทิศเบื้องซ้ายคือมิตร 5) ทิศ เบื้องล่างคือลูกน้อง 6) ทิศเบื้องบนคือนักบวช, ทั้ง 6 ทิศนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกันหรือปฏิสัมพันธ์ ด้วยต้องรู้จักหน้าที่ของตนว่ามีอะไรบ้าง เพราะหน้าที่เหล่านี้ ทิศ 6 ของใครก็ประกอบด้วยตัวของคนนั้น เองเป็นแกนกลาง แล้วแวดล้อมด้วยบุคคล อีก 6 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มล้วนมีความสัมพันธ์กับตัวของเขาตามฐานะและหน้าที่ที่แตกต่างกันไป

ผลการศึกษาพบว่าชนชั้นทางสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่ช่วยให้มนุษย์เรา สามารถปรับตัวไปตามสถานการณ์หรือสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ กล้าเผชิญกับปัญหา และสามารถทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต มีความมั่นคงทางอารมณ์สามารถควบคุมตนเองได้ เข้าใจปัญหาและสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองได้นำมาซึ่งความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการแสดงออกที่เหมาะสม

คำสำคัญ ชนชั้นทางสังคม, แนวพุทธจิตวิทยา

^{6,7} นักวิชาการอิสระ / Independent Academic

Corresponding author, E-mail: dr.vichian2503@gmail.com, โทร .083-5176-674

Abstract

This academic article explores social class from the perspective of Buddhist psychology by incorporating the Buddha's teachings, which classify sentient beings into four categories. These categories can be compared to the four types of lotus flowers, representing the wisdom, fortune, merit, and temperament accumulated from past lives. These four types of lotuses are: 1: The lotus that has risen above the water and is awaiting sunlight to bloom today. 2: The lotus that is almost above the water and will bloom tomorrow. 3: The lotus that is still underwater and will bloom in three days. 4: The lotus that has just sprouted from the root underwater and is not yet free from threats posed by turtles and fish.

The article further applies the Buddha's teaching on the six directions, which define the roles and responsibilities of individuals in life. These directions are: Front: Parents / Right: Teachers / Back: Children and spouses / Left: Friends / Bottom: Subordinates / Top: Monks

These six directions represent different relationships in life, and individuals must understand their duties in each of these relationships. Each person's role is central to their interactions with the other groups in these six directions, which differ based on their social status and responsibilities.

The study found that social class according to Buddhist psychology helps individuals adapt to changing circumstances and society. It encourages them to face challenges, understand the problems in their lives, and develop emotional stability. This enables individuals to control themselves, recognize problems, analyze their true causes, and make decisions to solve their own issues. This process leads to a sense of self-affirmation, increased self-confidence, and appropriate self-expression.

Keywords: Social class, Buddhist psychology

บทนำ

ชนชั้นทางสังคม หรือเรียกเพียง ชนชั้น เป็นกลุ่มมโนทัศน์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และทฤษฎีการเมืองซึ่งมีศูนย์กลางที่แบบจำลองการจัดชั้นภูมิทางสังคม ซึ่งบุคคลถูกจัดอยู่ในกลุ่มหมวดหมู่สังคมลำดับชั้น ชนชั้นสามัญที่สุด คือ ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง ชนชั้นเป็นวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์สำหรับนักสังคมวิทยา นักรัฐศาสตร์ นักมานุษยวิทยาและนักประวัติศาสตร์สังคม อย่างไรก็ตาม ไม่มีการเห็นพ้องต้องกันว่า นิยามที่ดีที่สุดของคำว่า "ชนชั้น" คืออะไร และคำนี้มีหลายความหมายบริบท ในสำนวนพูดทั่วไป คำว่า "ชนชั้นทางสังคม" โดยทั่วไปพ้องกับ "ชนชั้นทางสังคม-เศรษฐกิจ" ซึ่งนิยามว่าเป็น "บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจหรือการศึกษาเท่ากัน" เช่น ชนชั้นกรรมกร ชนชั้นวิชาชีพอุบัติใหม่ ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 คำว่า "ชนชั้น" เริ่มเป็นวิธีหลักในการจัดระเบียบสังคมเป็นการแบ่งลำดับชั้นแทนการจำแนกประเภทอย่าง

ฐานันดร ยศและลำดับ ซึ่งสัมพันธ์กับการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะที่ตกทอดมาตลอดโดยทั่วไป และให้ความสำคัญกับความมั่งคั่งและรายได้เพิ่มขึ้นเป็นตัวชี้วัดฐานะในลำดับขั้นทางสังคม

พุทธจิตวิทยา คือ ธรรมะที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้กว่า 2,500 ปีมาแล้วนั้น ล้วนเกี่ยวกับกายและจิตของมนุษย์ ชีวิตประกอบด้วยรูปขันธ์ และนามขันธ์ คือ กาย และใจ (จิต) การศึกษา พุทธจิตวิทยา คือ ศึกษาเกี่ยวกับจิต และความสำคัญของจิตที่มีต่อกายต่อการเป็นสิ่งมีชีวิต สิริวัฒน์ ศรีเครือตง (2555) กล่าวว่า พุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) เป็นวิชาการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการของจิตที่สัมพันธ์กันกับการดับทุกข์ (ดับปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต ซึ่งทำให้รู้สาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงของปัญหา คือ นิโรธ (การจัดการกับทุกข์ หรือดับปัญหา รู้วิธีปฏิบัติเมื่อเผชิญกับปัญหา โดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ (ปัญหา) คือ มรรคนั้น โดยไม่เกิดความท้อแท้ สิ้นหวังให้สู้และเผชิญกับทุกข์ (ปัญหา) อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม

ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จนั้น ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติดำเนินไปควบคู่กันกับการกีดกันประชากรกลุ่มใหญ่ออกจากชีวิตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะหนทางของอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมที่กำลังพัฒนาใด ๆ มักจะหมายถึงการพึ่งพาการนำเข้าเทคนิควิทยาการและเครื่องจักรจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก บ่อยครั้งการพัฒนาประเทศจึงกินความหมายไปถึงการลดความสำคัญของการผลิตด้านอื่น ๆ เช่น การละเลยการผลิตพืชอาหารหลักไปโดยปริยาย บรรดาคนจนทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบท สังคมเหล่านั้นถูกกีดกันให้ออกนอกระบบมิให้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ ในลักษณะที่ไม่มีโอกาสได้รับผลพวงอันเกิดจากการพัฒนาของกลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะเสมือนถูกระบบกดหัวให้จมอยู่ในภาวะความยากจนอย่างที่สุดซ้ำยังได้รับผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากการขาดบริการด้านสังคมและสวัสดิการ ทั้งนี้เพราะถูกกีดกันให้อยู่นอกระบบสวัสดิการที่ปกติสุข จากเหตุผลข้างต้นผู้เขียนจึงสนใจศึกษาชนชั้นทางสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา

แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคม

กล่าวถึงชนชั้นทางสังคมหรือชั้นทางสังคมคือการจัดกลุ่มคน เข้าเป็น หมวดหมู่ทางสังคมตามลำดับขั้น (Grant, J. Andrew, 2001) ซึ่งหมวดหมู่ที่พบมากที่สุดคือชนชั้นแรงงานชนชั้นกลางและชนชั้นสูงตัวอย่างเช่น การเป็นสมาชิกของชนชั้นทางสังคมอาจขึ้นอยู่กับการศึกษา ความมั่งคั่ง อาชีพ รายได้ และการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมย่อยหรือเครือข่ายทางสังคมใดเครือข่ายหนึ่ง

1. แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคมด้านจิตวิทยา

นักจิตวิทยาเริ่มตระหนักถึงบทบาทของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการคิดและพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่า ประสบการณ์บางอย่างของมนุษย์อาจเป็นสากลแต่การวิจัยแสดงให้เห็นว่าสังคมมนุษย์ที่สามารถมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อทุกสิ่งตั้งแต่ การรับรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับดนตรี ไปจนถึง วิธีที่ทำให้มนุษย์เกิดความสุขด้านอารมณ์ จิตวิทยาของมนุษย์นั้นถูกเน้นย้ำน้อยลงว่าชนชั้นทางสังคมสะท้อนออกมาอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นพบว่าภูมิหลังทางชนชั้นของมนุษย์ก็มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์เช่นเดียวกันกับวัฒนธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นด้วยว่า ในสังคมที่ให้ความสำคัญกับบรรทัดฐานและวิถีคิดของชนชั้นกลาง ความแตกต่างเหล่านี้อาจทำให้บุคคลที่มีภูมิหลังจากชนชั้นต่ำเสียเปรียบมากขึ้น

สังคมด้านจิตวิทยา เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเราทุกคน เราต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และความเชื่อมโยงนี้เองทำให้เราแต่ละคนได้รับอิทธิพลจากสังคมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในสังคม เช่น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม การกดขี่ข่มเหง เราย่อมต้องการหาทางแก้ไขปัญหา และเมื่อผู้สร้างปัญหาเหล่านี้คือมนุษย์ เราจึงจำเป็นต้องหาสาเหตุที่แท้จริงว่าเหตุใดมนุษย์เราจึง “คิด” และ “ทำ” เช่นนั้น ปัจจัยกระตุ้นความคิดและพฤติกรรมไม่ได้มาจากปัจจัยภายในตัวบุคคลคนใดคนหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีแรงขับเคลื่อนภายนอกด้วย เช่น สถานการณ์และคนรอบข้าง การศึกษาจิตวิทยาสังคมจะช่วยให้คำตอบและนำมาสู่วิธีแก้ปัญหาในสังคมได้ ในขณะที่เราอ่านข้อความหนึ่งๆ สมองของเราแปลความ เข้ารหัส และจับคู่กับความทรงจำเพื่อหาความหมายของคำ ระหว่างที่เราเข้าถึงความหมายของแต่ละคำ คำเหล่านี้ก็ถูกประกอบเข้าเป็นโครงสร้างประโยค ถูกตีความ และเก็บไว้ในความทรงจำเพื่อใช้ตีความข้อมูลอื่น ๆ ต่อไป นี่คือตอนที่กลไก “การรู้คิด” เกิดขึ้น สมองเรารู้ ประมวลผล เก็บจำ และนำข้อมูลกลับมาใช้ (Marbella International University Centre, ออนไลน์, 2023) กระบวนการทางสมองนี้เป็นกลไกการคิดที่ทำงานเช่นเดียวกับ “การรู้คิดทางสังคม” (social cognition) ซึ่งเป็นการทำงานพื้นฐานของจิตสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคมด้านสังคมวิทยา

อาานนท์ อาภาภิรมย์ (2518) ได้อธิบายว่านักสังคมวิทยาได้แบ่งประเภทของการแบ่งชนชั้นทางสังคม ออกเป็น 3 ระบบ ได้แก่ (1) ระบบวรรณะ (Caste system) เป็นการแบ่งชั้นทางสังคมโดยถือวรรณะทางวงศ์ตระกูล หรือครอบครัว (2) ระบบฐานันดร (Estate system) เป็นระบบที่เกิดขึ้นในยุโรปและญี่ปุ่นในสมัยกลาง (3) ระบบชน ชั้น (Class system) เป็นระบบชนชั้นทางสังคม หรือเรียกเพียง ชนชั้น เป็นกลุ่มมโนทัศน์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และทฤษฎีการเมืองซึ่งมีศูนย์กลางที่แบบจำลอง การจัดชั้นภูมิทางสังคม ซึ่งบุคคลถูกจัดอยู่ในกลุ่มหมวดหมู่สังคมลำดับชั้น ชนชั้นสามัญที่สุด คือ ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง

ความหมายของพุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) หมายถึง การศึกษาเรื่องจิตตามแนวทางแห่งผู้รู้คือรู้ตามหลักพุทธธรรมได้แก่ รู้ในแก่นแท้ของพุทธศาสนาหรืออริยสัจสี่ ซึ่งเน้นการใช้สติปัญญาในการแก้ทุกข์/ปัญหา ตั้งแต่ขั้นต่ำ กลางและขั้นสูงสุด มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

สิริวัฒน์ ศรีเครือดง (2555) กล่าวว่า พุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) เป็นวิชาการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการของจิตที่สัมพันธ์กันกับการดับทุกข์ (ดับปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต ซึ่งทำให้รู้สาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงของปัญหาคือนิโรธ (การจัดการกับทุกข์ หรือดับปัญหา รู้วิธีปฏิบัติเมื่อเผชิญกับปัญหา โดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ (ปัญหา) คือ มรรคนั้น โดยไม่เกิดความท้อแท้ สิ้นหวังให้สู้และเผชิญกับทุกข์ (ปัญหา) อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) จิตวิทยาในพระพุทธศาสนา (พุทธจิตวิทยา)กล่าวถึงตัวจิตโดยตรงว่าเป็นตัวการที่มีความสำคัญมากที่ทำให้คนเรา และสัตว์โลกทั้งหลายสุขหรือทุกข์ เสื่อมหรือเจริญ และกล่าวไว้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดถี่ถ้วนมาก และจิตวิทยาตะวันตกนั้น ยังไม่ยุติคือยังคงค้นคว้าและพบทฤษฎีใหม่ ๆ เพิ่มเติมกันอยู่อย่างไม่มีที่สิ้นสุดแต่จิตวิทยาทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นการค้นพบที่สิ้นสุดยุติลงแล้ว จากการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ ไม่มีทฤษฎีใหม่อันใดที่ใครจะค้นพบขึ้นมาใหม่ นอกเหนือไปจากที่กล่าวไว้ในพระ

อภิธรรมนี้แล้ว ถ้าใครจะค้นพบทฤษฎีใหม่ให้นอกเหนือขึ้นไปกว่านี้ก็แสดงว่านั่น ไม่ใช่จิตวิทยาในพระพุทธศาสนา พุทธจิตวิทยา คือความเข้าใจเบื้องต้นในหลักความเป็นจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติได้แก่ ชีวิตและความเป็นไปของชีวิต ระบบพัฒนามนุษย์ได้ด้วยไตรสิกขา สารสำคัญของพุทธจริยาในเรื่องจิตและกรรมศึกษาหลักปฏิบัติธรรมเพื่อการดำรงชีวิตที่เป็นสุขและสงบเย็น ฝึกพัฒนาตนเองตามแนวพุทธธรรม เน้นการเรียนรู้ปริยัติและปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อให้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติสู่ปฏิเวธ (พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ), 2543)

สรุปได้ว่า พุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) เป็นวิชาการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการของจิตที่สัมพันธ์กันกับการดับทุกข์ (ดับปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต ซึ่งทำให้รู้สาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงของปัญหาคืออนิโรธ (การจัดการกับทุกข์ หรือดับปัญหา รู้วิธีปฏิบัติเมื่อเผชิญกับปัญหา โดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ (ปัญหา) คือ มรรคนั้น โดยไม่เกิดความท้อแท้ สิ้นหวังให้สู้และเผชิญกับทุกข์ (ปัญหา) อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม

ความสำคัญของแนวคิดด้านพุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยามีความสำคัญ ทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์จิตที่สัมพันธ์กันกับทุกข์ (ปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต เข้าใจสาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตคืออนิโรธ (ความดับทุกข์ ดับเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในการเผชิญกับปัญหา อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต ซึ่งทำให้รู้สาเหตุของปัญหา เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงของปัญหาและเข้าใจการจัดการปัญหาให้สิ้นไป ทำให้การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

พุทธจิตวิทยา กล่าวถึงเรื่องชนชั้นทางสังคมไว้ดังนี้

คำสอนเรื่องบุคคล 4 ประเภท

พระพุทธองค์ได้ทรง จำแนกเหล่าเวไนยสัตว์บุคคลที่จะรับพระสัทธรรมได้และไม่ได้มีอยู่ 4 จำพวก เปรียบได้ดังดอกบัวสี่เหล่า อันหมายถึง ปัญญา วาสนา บารมี และอุปนิสัย ที่สร้างสมมาแต่อดีตของบุคคล ซึ่งบัว 4 เหล่า นั้น คือ พระพุทธองค์ทรงพิจารณาบัว 4 เหล่า

พระพุทธองค์ได้ทรง ทรงจำแนกด้วยพระญาณว่าเหล่าเวไนยสัตว์บุคคลที่จะรับพระสัทธรรมได้และไม่ได้มีอยู่ 4 จำพวก เปรียบได้ดังดอกบัวสี่เหล่า อันหมายถึง ปัญญา วาสนา บารมี และอุปนิสัย ที่สร้างสมมาแต่อดีตของบุคคล ซึ่งบัว 4 เหล่า นั้น คือ

บัวประเภทที่ 1 ดอกบัวที่พ้นน้ำแล้ว รอแสงพระอาทิตย์จะบานวันนี้

บัวประเภทที่ 2 ดอกบัวที่ปริ่มน้ำ จะบานวันพรุ่งนี้

บัวประเภทที่ 3 ดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ยังอีก 3 วันจึงจะบาน

บัวประเภทที่ 4 ดอกบัวที่เพิ่งงอกใหม่จากเหง้าในน้ำ จะยังไม่พ้นภัยจากเต่าและปลา

ซึ่งบัวแต่ละประเภทรูปนั้นเปรียบได้ดังนี้

1. อุคฆฏิตัญญู คือ พวกที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียว เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมก็สามารถรู้และเข้าใจในเวลาอันรวดเร็วเปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่พ้นน้ำเมื่อต้องแสงอาทิตย์ก็เบ่งบานทันที

2. วิปจิตัญญ คือ พวกที่มีสติปัญญาปานกลาง เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มเติมจะสามารถรู้และเข้าใจได้ในเวลาอันไม่ช้า เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ปริ่มน้ำซึ่งจะบานในวันถัดไป

3. เนยยะ คือ พวกที่มีสติปัญญาน้อย แต่เป็นสัมมาทิฐิเมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อ มีสติมั่นประกอบด้วยศรัทธาปสาทะ ในที่สุดก็สามารถรู้และเข้าใจได้ในวันหนึ่งข้างหน้า เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ซึ่งจะค่อย ๆ โผล่ขึ้นเบ่งบานได้ในวันหนึ่ง

4. ปทปรมะ คือ พวกที่ไร้สติปัญญา และยังเป็นมิถิทธิแม้ได้ฟังธรรมก็ไม่อาจเข้าใจความหมายหรือรู้ตามได้ ทั้งยังขาดศรัทธาปสาทะ ไร้ซึ่งความเพียร เปรียบเสมือนดอกบัวที่จมอยู่กับโคลนตม ยิ่งแต่จะตกเป็นอาหารของเต่าปลา ไม่มีโอกาสโผล่ขึ้นพ้นน้ำเพื่อเบ่งบาน บุคคลที่เปรียบได้กับดอกบัวดอกที่ 1,2,3 นั้นสามารถให้อนุศาสน์แล้วสามารถบรรลุมรรค ผล นิพพาน ได้เร็วช้าต่างก็ด้วยปัญญา วาสนา บารมี และอุปนิสัย ที่ต่างกัน ซึ่งจำแนกเป็น พุทธเวไนย สากเวไนย ธาตุเวไนย ตามลำดับ ส่วนบุคคลซึ่งเปรียบเป็นบัวประเภทที่ 4 ไม่สามารถบรรลุอะไรได้ในชาตินี้ ด้วยขาดซึ่งปัญญา แต่จะเป็นอุปนิสัย วาสนา บารมีต่อไปในภายภาคหน้า

คำสอนเรื่องทศ 6

พระพุทธเจ้าทรงจำแนกไว้ 6 ทศด้วยกัน ได้แก่ 1) ทศเบื้องหน้าคือบิดามารดา 2) ทศ เบื้องขวาคือครูอาจารย์ 3) ทศเบื้องหลังคือบุตรและภรรยา 4) ทศเบื้องซ้ายคือมิตร 5) ทศ เบื้องล่างคือลูกน้อง 6) ทศเบื้องบนคือนักบวช, ทั้ง 6 ทศนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกันหรือปฏิสัมพันธ์ ด้วยต้องรู้จักหน้าที่ของตนว่ามีอะไรบ้าง เพราะหน้าที่เหล่านี้

ทศ 6 ของใครก็ประกอบด้วยตัวของคนนั่นเองเป็นแกนกลาง แล้วแวดล้อมด้วยบุคคล อีก 6 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มล้วนมีความสัมพันธ์กับตัวของเขา ตามฐานะและหน้าที่ที่แตกต่างกันไป คือ

1. ปุรัตถิมทิส แปลว่า ทศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา คุณพ่อคุณแม่เป็นผู้มีอุปการคุณคนแรก ของเรา เพราะที่ท่านก้าวเข้ามารับผิดชอบต่อชีวิตของเราก่อนใคร ๆ ในโลก และทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นชีวิต เลือดเนื้อ รวมทั้งความเป็นคน เราได้มาจากท่านทั้งนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงจัดให้ท่านทั้งสองมาอยู่ข้างหน้า เป็นทศเบื้องหน้าของเรา

2. ทักขิมทิส แปลว่า ทศเบื้องขวา ได้แก่ ครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญกับชีวิต ของเราอีกท่านหนึ่ง เพราะท่านสอนเราตั้งแต่ ให้อริการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ให้อริการ รักษาเนื้อรักษาตัวให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ตลอดจนสอนให้อริการทำความดี ท่านจึงเป็นทักษิณบุคคล คือบุคคลที่พวกเรา ต้องเคารพกราบไหว้บูชา

3. ปัจฉิมทิส แปลว่า ทศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยาหรือสามี ถ้าตรงกลางเป็นผู้ชายทศเบื้องหลังก็เป็นภรรยา ถ้าตรงกลางเป็นผู้หญิงทศเบื้องหลังก็เป็นสามี แต่ถ้าตรงกลางเป็นเด็ก หรือเป็นผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงาน ทศ เบื้องหลังก็ไม่มี ไม่มีก็ไม่ต้องมี อยู่คนเดียวอย่างนี้แหละดีแล้ว

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงนำภรรยาหรือสามีมาไว้ข้างหลัง เพราะไม่ว่าจะเป็นสามีหรือภรรยา ซึ่งบางทีก็ก่อบุตรขึ้นมาอีก ล้วนถือว่าเป็นกำลังเสริม เป็นผู้ติดตาม คอยสนับสนุนช่วยเหลืออยู่ข้างหลังทั้งสิ้น เนื่องจากเรื่องบางเรื่องไม่สามารถทำแทนกันได้

4. อุตตรทิส แปลว่า ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย มิตรสหายที่คบค้าสมาคมกันมาตั้งแต่เด็กจนโตนี้เอง ที่เป็นผู้คอยช่วยเหลือให้เราข้ามพ้นอุปสรรคและภัยอันตรายต่าง ๆ ในเวลาเดียวกันก็ยังเป็นกำลังสนับสนุน ให้เราสามารถบรรลุความสำเร็จอีกด้วย

ทิศเบื้องซ้ายนี้เอาจริง ๆ เข้ากัลป์กลายเป็นทิศที่ใหญ่ที่สุด เพราะตลอดชีวิตของคนเราต้องเกี่ยวข้องกับคบหากับผู้คนมากมาย เพราะฉะนั้น ใครมีทิศเบื้องซ้ายน้อยก็จะเข้าตำรา "นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน" บินก็ไม่ขึ้น โต้ก็ไม่ได้ เตรียมจะเป็นนกปิ้ง เตรียมจะเป็นนกยาง กำลังเตรียมตัวตายเสียแล้ว ถ้าใครสำรวจตรวจสอบดูแล้วพบว่า ตัวเอง มีเพื่อนน้อยละก็ รีบกลับไปแก้ไขเสีย ไมอย่างนั้นเดียวจะเดือดร้อน

5. เภฏฐิมทิส แปลว่า ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้ ลูกน้อง ใครมีลูกน้องมาก ๆ ก็เบาแรงกาย คือไม่ต้องทำงานหนัก ไม่หนักแรงกายจนเกินไป แต่ว่าอาจจะหนักแรงใจบ้างถ้าฝึกเขาไม่เป็น ซึ่งก็โทษใครไม่ได้ นอกจากโทษตัวเอง แล้วก็รู้ไว้ด้วยว่าทิศเบื้องล่างนี้เอง ที่คอยเป็นฐาน เป็นกำลัง เป็นที่มาแห่งทรัพย์สินเงินทอง สำหรับเอามาใช้เป็นกองเสบียง ในการหล่อเลี้ยงชีวิตของเรา และแน่นอน เราจะมีทรัพย์สินมาใช้ในการสร้างบุญสร้างบารมีได้มากน้อยเท่าไร ก็มาจากทิศเบื้องล่าง เพราะฉะนั้นอย่าได้มองข้ามทิศเบื้องล่างกันทีเดียว

6. อุปริมทิส แปลว่า ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณชีพราหมณ์ทั้งหลาย เราชาวพุทธก็มีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจ เพราะท่านเป็นผู้ที่สูงด้วยคุณธรรม อีกทั้งยังเป็นผู้ชี้ทิศ และเป็นแหล่งผลิตศีลธรรมอีกด้วย

วิเคราะห์ เปรียบเทียบเรื่องชนชั้นทางสังคมทั้งตามแนวจิตวิทยา สังคมวิทยาทั่วไป รวมถึงตามแนวพุทธจิตวิทยา เปรียบเทียบดังนี้

สังคมทั้งตามแนวจิตวิทยา	สังคมวิทยาทั่วไป	สังคมแนวพุทธจิตวิทยา
-สังคมวิทยาตามแนวจิตวิทยา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ พฤติกรรมทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม โดยศึกษาโครงสร้าง สถาบัน และความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลก	-ชนชั้นสูงที่มีอำนาจและร่ำรวยมาก ซึ่งเป็นเจ้าของและควบคุมปัจจัยการผลิต -ชนชั้นกลางซึ่งประกอบด้วยคนงานมืออาชีพ เจ้าของ ธุรกิจขนาดย่อม และ ผู้จัดการ -ระดับล่าง และชนชั้นล่าง ซึ่งต้องพึ่งพางานที่ให้ค่าจ้างต่ำเพื่อการยังชีพและประสบกับความยากจน	-ตรวจสอบการทำงานของจิตใจให้รู้เท่าทันความคิดและความรู้สึกของตนเองตระหนักถึงความไม่แน่นอนของชีวิต และพัฒนาทัศนคติที่ถูกต้องต่อประสบการณ์ทั้งหมดในชีวิต -วิธีการแก้ไขปัญหาแบบ อริยสัจสี่มีการมองโลก มองตนถูกต้องตามความเป็นจริง และสามารถจัดการกับภาวะซึมเศร้าได้อย่างเหมาะสม

		-จิตวิทยาแนวพุทธเป็นแนวคิด ที่มีคุณค่าแก่การ ศึกษาสำหรับ มนุษย์ทุกคน ที่ควร จะต้องรู้ความ จริงของสิ่งทั้งปวงอย่างถูกต้อง อัน เป็นรากฐานของการมีชีวิตอยู่ อย่างมีความสุข
--	--	---

(SimplyPsychology, ออนไลน์, 2023)

หลักปฏิบัติต่อทิศทั้ง 6

ทิศเบื้องหน้า คือ บิดามารดา อันบุตรพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการ ดังนี้

1. ท่านเลี้ยงเราแล้ว เราจักเลี้ยงท่าน
2. เราจักทำกิจของท่าน
3. เราจักดำรงวงศ์สกุล
4. เราจักปฏิบัติตนเป็นทายาท
5. เมื่อท่านทำกาลละล่วงลับไปแล้ว เราจักกระทำทักษิณาทานอุทิศท่าน

คหบดีบุตร ! ทิศเบื้องหน้า คือ บิดามารดา อันบุตรพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการเหล่านี้แล้ว

ย่อมอนุเคราะห์บุตรโดยฐานะ 5 ประการ คือ :

1. ห้ามเสียจากบาป
2. ให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ศึกษาศิลปะ
4. ให้มีคู่ครองที่สมควร
5. มอบมรดกให้ตามเวลา

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องหน้านั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้นปิดกันแล้วเป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น

ถ้าเราได้ปฏิบัติได้ดังที่กล่าวมาแล้วก็จะเป็นกุศลจิต ที่ดีต่อบิดามารดา ทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองและก้าวหน้าในชีวิต

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องขวา

คหบดีบุตร ทิศเบื้องขวา คือ อาจารย์อันศิษย์พึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. ด้วยการลุกขึ้นยืนรับ
2. ด้วยการเข้าไปยืนคอยรับใช้
3. ด้วยการเชื่อฟังอย่างยิ่ง
4. ด้วยการปรนนิบัติ
5. ด้วยการศึกษาศิลปวิทยาโดยเคารพ

คหบดีบุตร ทิศเบื้องขวา คือ อาจารย์อันศิษย์ปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการเหล่านี้แล้วย่อมอนุเคราะห์ศิษย์โดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. แนะนำดี
2. ให้ศึกษาดี

3. บอกศิลปวิทยาสิ้นเชิง
4. ทำให้เป็นที่รู้จักในมิตรสหาย
5. ด้วยการศึกษาศิลปวิทยาโดยเคารพ

คหบดีบุตร ทิศเบื้องขวา คือ อาจารย์อันศิษย์ปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการเหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์โดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. แนะนำดี
2. ให้ศึกษาดี
3. บอกศิลปวิทยาสิ้นเชิง
4. ทำให้เป็นที่รู้จักในมิตรสหาย
5. ทำการคุ้มครองให้ในทิศทั้งปวง

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องขวานั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้นปิดกั้นแล้วเป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้นการที่เรา
เป็นศิษย์ ต้องรู้จักบุญคุณของคุณของครูอาจารย์ในฐานะที่ท่านเหล่านั้นได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทำให้
เราได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้นการรู้จักบุญคุณของครูอาจารย์จึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐ

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องหลัง

คหบดีบุตร ทิศเบื้องหลัง คือ ภรรยา อันสามีพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. ด้วยการยกย่อง
2. ด้วยการไม่ดูหมิ่น
3. ด้วยการไม่ประพาดนอกรใจ
4. ด้วยการมอบความเป็นใหญ่ในหน้าที่ให้
5. ด้วยการให้เครื่องประดับ

คหบดีบุตร ทิศเบื้องหลัง คือ ภรรยา อันสามีปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการเหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์สามีโดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. จัดแจงการงานดี
2. สงเคราะห์คนข้างเคียงดี
3. ไม่ประพาดนอกรใจ
4. ตามรักษาทรัพย์ที่มีอยู่
5. ขยันขันแข็งในการงานทั้งปวง

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องหลังนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้นปิดกั้นแล้วเป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น.

การปฏิบัติที่ดีต่อคู่ครองเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะคู่ครองที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้เกิด
ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และที่สำคัญคือต้องซื่อสัตย์ต่อกันละกัน

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องซ้าย

คหบดีบุตร ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย อันกุลบุตรพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. ด้วยการให้ปัน
2. ด้วยการพูดจาไพเราะ
3. ด้วยการประพาดประโยชน์
4. ด้วยการวางตนเสมอกัน

5. ด้วยการไม่กล่าวคำอันเป็นเครื่องให้แตกกัน

คหบดีบุตร ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย อันกุลบุตรปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการเหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรโดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. รักษามิตรผู้ประมาทแล้ว
2. รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว
3. เป็นที่พึ่งแก่มิตรเมื่อมีภัย
4. ไม่ทอดทิ้งในยามมีอันตราย
5. นับถือสมาชิกในวงศ์ของมิตร

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องซ้ายนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้นปิดกันแล้วเป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น. การมีเพื่อนที่ดี และการเป็นเพื่อนที่ดีของผู้อื่น จะทำให้ชีวิตอยู่ดีมีความสุข ไม่ต้องกลัวว่าเพื่อนจะทำร้าย หรือหักหลังเรา

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องต่ำ

คหบดีบุตร ! ทิศเบื้องต่ำ คือ ทาสกรรมกร อันนายพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการ คือ :-

1. ดัวยให้ทำงานตามกำลัง
2. ด้วยการให้อาหารและรางวัล
3. ด้วยการรักษาพยาบาลยามเจ็บไข้
4. ด้วยการแบ่งของมีรสประหลาดให้
5. ด้วยการปล่อยให้อิสระตามสมัย

คหบดีบุตร ทิศเบื้องต่ำ คือ ทาสกรรมกร อันนายปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการเหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์นายโดยฐานะ 5 ประการ คือ

1. เป็นผู้ลุกขึ้นทำงานก่อนนาย
2. เลิกงานทีหลังนาย
3. ถือเอาแต่ของที่นายให้
4. กระทำการงานให้ดีที่สุด
5. นำเกียรติคุณของนายไปรำลือ

เมื่อเป็นดังนี้ทิศเบื้องต่ำนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้นปิดกันแล้วเป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น. การมีลูกน้องที่ดีจะทำให้การทำงานของเรารุดขึ้น และผู้ที่วางแผนการบริหารลูกน้อง ให้สามารถทำงานแทนเราได้เป็นอย่างดี ถือว่ามีลาภอันประเสริฐ

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องบน

คหบดีบุตร ทิศเบื้องบน คือ สมณพราหมณ์อันกุลบุตรพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการ คือ :-

1. ด้วยเมตตาทายกรรม
2. ด้วยเมตตาเวจีกรรม
3. ด้วยเมตตาโมกรรม
4. ด้วยการไม่ปิดประตู (คือยินดีต้อนรับ)

5. ด้วยการคอยถวายเป็นสิขาน

คหบดีบุตร ทิศเบื้องบน คือ สมณพราหมณ์อันกุลบุตรปฏิบัติต่อโดยฐานะ 5 ประการเหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรโดยฐานะ 6 ประการ คือ :-

1. ห้ามเสียจากบาป
2. ให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยใจอันงดงาม
4. ให้ฟังในสิ่งที่ไม่เคยฟัง
5. ทำสิ่งที่ได้ฟังแล้วให้แจ่มแจ้งถึงที่สุด
- 6 บอกทางสวรรค์ให้

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องบนนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้นปิดกั้นแล้วเป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น. การปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ ทั้ง กาย วาจา ใจ จะทำให้มีความสุข และมีจิตใจที่ตั้งงาม เป็นผู้ที่รู้จักที่จะฟังแล้วนำไปคิด ก่อนที่จะพูดเสมออย่างไรก็ดี เพราะชีวิตคนเราเกิดมาล้วนต้องประสบพบเจอกับบุคคลทั้ง 6 ทิศนี้อยู่แล้ว จึงไม่ใช่เรื่องใหม่ที่แปลกประหลาดแต่อย่างใด ซ้ำยังเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างมากเพื่อให้สามารถดำรงใช้ชีวิต

และประพฤติปฏิบัติตัวตามหน้าที่ต่อ ทิศทั้ง 6 ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่องนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2518). การพัฒนาจิต. นครปฐม: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย. 1.
- สิริวัฒน์ ศรีเครือดง. (2518). พุทธจิตวิทยาเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 299.
- อานนท์ อภาภิรมย์. (2518). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรววิทยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.baanjomyut.com/library/social_sciences/26.html {15 ตุลาคม 2566}
- Grant, J. Andrew. (2001). "คลาส คำจำกัดความของ" อ้างใน Jones, RJ Barry (ed.). Routledge Encyclopedia of International Political Economy: Entries A-F . Taylor & Francis. p. 161.
- Marbella International University Centre. (2023). Why we love social psychology. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://miuc.org/why-we-love-social-psychology/amp/> {15 ตุลาคม 2566}
- SimplyPsychology. (2023). Sociology. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.simplypsychology.org/theories/sociology> {15 ตุลาคม 2566}

พุทธวิธีการรับมือการวิวาท

BUDDHIST APPROACHES TO CONFLICT RESOLUTION

ณัฐกิต อนุรักษตระกุล⁸
Natthakit Anuruktrakoon⁸

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพุทธวิธีการรับมือการวิวาท ผลการศึกษา พบว่า ปรากฏการณ์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล องค์กร หรือกลุ่มสังคมต่างๆ ความแตกต่างทางความคิดเห็นมักนำไปสู่การใช้อำนาจหรือความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคือ เป็นสิ่งที่สังคมควรให้ความสำคัญและแสวงหาแนวทางในการแก้ไข แม้ว่าความขัดแย้งจะเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในสังคม แต่การเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสูญเสียและความรุนแรง พุทธวิธีซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งอย่างสันติและสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจถึงสาเหตุของความขัดแย้ง วิธีการแก้ไขปัญหาคือ และคุณสมบัติของผู้ที่มีจิตใจสงบและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ พุทธวิธีได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง 9 ประการ ได้แก่ การมีมุมมองที่ถูกต้อง การมีเมตตา การปฏิบัติอย่างเท่าเทียม การรักษาศีล การเป็นผู้ฟังที่ดี การยอมรับคำแนะนำ การขยับหมั่นเพียร การมีสติปัญญา และการมีมิตรที่ดี ซึ่งวิธีการเหล่านี้มีรากฐานมาจากหลักธรรมสาราณียธรรมที่เน้นการพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้มีคุณธรรม อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์ แม้จะพยายามแก้ไขปัญหาคือด้วยวิธีการทั้งหมดแล้ว ความขัดแย้งอาจยังคงอยู่ได้ ในกรณีเช่นนี้ พุทธวิธีแนะนำให้รักษาความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใด และระลึกถึงสภาพธรรมชาติของโลกที่เต็มไปด้วยความไม่เที่ยงแท้ การทำความเข้าใจในหลักธรรมนี้จะช่วยให้เราสามารถยอมรับสถานการณ์และรอคอยโอกาสในการแก้ไขปัญหาคือในอนาคต

คำสำคัญ: การวิวาท, ความขัดแย้ง, พุทธวิธี

⁸ ลาซาลโชติรวินครสวรรค์ / La Salle Chotiravi Nakhonsawan
Corresponding author, e-mail: natthakit.liang@gmail.com

Abstract

This qualitative study investigates Buddhist methods for addressing conflict. The research found that conflicts, whether interpersonal, inter-organizational, or between social groups, are escalating globally. Differing viewpoints often lead to the use of power or violence as means of resolution, a pressing societal issue demanding attention and innovative solutions. Although conflict is an inherent part of human interaction, it is imperative to be prepared to handle such situations effectively to prevent harm and violence. Buddhism offers a peaceful and constructive approach to conflict resolution, emphasizing understanding the root causes of conflict, developing effective resolution strategies, and cultivating qualities conducive to peaceful coexistence. Buddhism proposes nine practices for resolving conflicts: cultivating correct views, cultivating loving-kindness, practicing equanimity, observing moral precepts, attentive listening, open-mindedness, diligence, wisdom, and cultivating good friends. These practices are rooted in the concept of Saraniyadhamma, which emphasizes moral development. However, even after exhausting all peaceful means, conflicts may persist. In such instances, Buddhism advocates for neutrality, impartiality, and mindfulness of the impermanent nature of existence. Understanding these principles enables individuals to accept challenging situations and patiently await opportunities for resolution.

Keywords: Quarrels, Conflicts, Buddhist Methods

บทนำ

สังคมมนุษย์แห่งใดจะดำรงอยู่ได้มั่นคงและมีพัฒนาการต่อไปได้นั้น สังคมมนุษย์แห่งนั้นจะต้องมีการจัดระเบียบทางสังคมที่แน่นอน เข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และบรรดาสมาชิกทั้งหลายของสังคมแห่งนั้นสามารถปฏิบัติกิจการหรือภารกิจต่อไปได้โดยสมบูรณ์ ไม่มีเหตุขัดข้องหรือก่อให้เกิดความยุ่งยากขึ้น และการงานหรือภารกิจเหล่านั้นเป็นที่ตกลงรับรองของคนในสังคมส่วนใหญ่ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนใหญ่ด้วยปัญหาสังคมจึงเป็นผลของความบกพร่องหรือภาวะขัดข้องของกระบวนการต่างๆ ของสังคมมนุษย์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551 : 160) ปัญหาสังคมโลกปัจจุบันเกิดขึ้นมากมายขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและสิ่งแวดล้อมของแต่ละสังคม สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท (1) ปัญหาสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับสังคม และ (2) ปัญหาสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนกับกลุ่มคน (พิชัย ผกาทอง, 2547 : 125) สำหรับปัญหาของสังคมไทยตามรายงานดัชนีความสงบสุขโลก 2562 ประเทศไทยถูกจัดอยู่อันดับ 117 จาก 163 ประเทศ คณะเริ่มทำวิจัยทำหยาไทยสังคมไทยไร้ความรุนแรง ทำให้ในปี 2565 ลดลงมาอยู่ที่ 103 ของโลก ยิ่งกว่านั้นในปี 2556 เด็ก และเยาวชนไทยมีการทำความผิดเป็นอันดับ 1 ของกลุ่มประชาคมอาเซียน กระทั่งในปี 2561 มีตัวเลขการกลั่นแกล้ง ช่มเหง รังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนเป็นอันดับ 2 ของโลก หรือเด็กตกเป็นเหยื่อ 6 แสนคน/ปี (สุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2566) แสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับการวิวัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ถือเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขก่อนที่จะลุกลามมากไปกว่านี้

สำหรับประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 9 ได้กล่าวว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาประมาณร้อยละ 90 และสถาบันศาสนาเป็นระบบย่อยของสังคมไทยซึ่งมีวัดเป็นศาสนสถาน มีพระสงฆ์เป็นศาสนบุคคลที่จะทำให้พระพุทธศาสนาช่วยในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ อย่างสำคัญยิ่ง

คนไทยสมัยโบราณหันหน้าเข้าวัด ไกลชิดวัด สนุกกับวัดมาก และวัดก็ทำหน้าที่ที่สำคัญเพื่อ ชาวบ้านไม่น้อย ผูกพันมา ในวิถีชีวิตปฏิบัติ (ฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2559) มีพุทธภาษิตว่า ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และเห็นความไม่วิวาทโดยเป็นทางเกษมแล้วจงกล่าววาจาอ่อนหวานอันสมครสมานกันเถิด นี่เป็นคำสั่งของ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย (ขุ.จรียา. (ไทย) 33/122/775) คำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ย้ำเตือนว่าความวิวาทนำมาซึ่งภัย ร้ายต่างๆ

ฉะนั้น จึงควรศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือปัญหาการวิวาท

1. ปัญหาการวิวาท

คำว่า วิวาท หมายถึง การทะเลาะ เช่น เด็กวิวาทกัน มักใช้เข้าคู่กับคำ ทะเลาะ เป็น ทะเลาะวิวาท (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) การทะเลาะวิวาทเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม เป็นความขัดแย้งในการมี มุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เรื่องศาสนา ความเชื่อ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเมือง เป็นต้น นำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกันด้วยคำพูด การใช้กำลัง และถึงขั้นใช้อาวุธทำร้ายกัน อาจเป็นการทะเลาะระหว่างบุคคล กลุ่ม บุคคล หรือระหว่างองค์กร สถาบัน ทำให้เกิดสถานการณ์ตึงเครียด เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้ใจกัน ไม่มั่นใจในความ ปลอดภัยทั้งของตนเองและผู้อื่น เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เป็นพรรคเป็นพวก และขาดความสามัคคีปรองดอง สำหรับ สังคมไทยจากผลสำรวจของซูเปอร์โพล พบว่า ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 75.9 ระบุ คนไทยวันนี้ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา มากขึ้น และร้อยละ 73.4 ระบุ สื่อ โซเชียลมีเดีย ยุยง ปลุกปั่น แบ่งขั้วของคนไทย สันคลอนเสาหลักของชาติมาจาก นอกประเทศ ที่น่าเป็นห่วงคือ ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 69.7 ระบุ ความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรงของคนในชาติ คือ ตัว ถ่วง จุดรั้ง การพัฒนาประเทศ โดยมีร้อยละ 58.5 ระบุ มีขบวนการปั่นกระแสเกลียดชัง แบ่งขั้วคนไทยในประเทศ และร้อยละ 53.6 ระบุ คนไทยมีน้ำใจ โอบอ้อมอารีต่อกัน ลดน้อยลง ที่น่าพิจารณาคือ เมื่อถามถึงทัศนคติต่อความ ขัดแย้ง แบ่งขั้วของคนไทยวันนี้ พบว่า ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 91.5 ระบุความขัดแย้ง แบ่งขั้ว เป็น ตัวทำลายชาติ บ้านเมืองและความสุขของประชาชน หากนำไปสู่ การแบ่งขั้ว มีอคติ สร้างความเกลียดชัง ใช้ความรุนแรงบานปลาย ร้อยละ 88.2 ระบุ การผูกขาดอำนาจและผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เป็นตัวเร่งสร้างความขัดแย้งของคนในชาติ และ ร้อยละ 82.4 ระบุ ความขัดแย้งทางความคิดของคนในชาติ เป็นพลังบวก สร้างสรรค์สู่การพัฒนา หากหาทางออก ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 89.5 ระบุทางออกของปัญหาขัดแย้งของคนในชาติ คือ เปิดใจพูดคุยกัน ไม่โทษกัน ยอมรับความหลากหลายและหาทางออกร่วมกัน ร้อยละ 87.6 ระบุ เปิดกว้างมีส่วนร่วม ไม่ผูกขาดแก่ความ ขัดแย้งของคนในชาติอยู่ที่เฉพาะกลุ่มและหน่วยงาน โดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ร้อยละ 85.5 ระบุ ใส่ใจ รับ ฟัง ให้ความสำคัญ เสียส่วนน้อย เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ร้อยละ 64.7 ระบุ อื่น ๆ เช่น กระจายอำนาจและ ผลประโยชน์ให้คนตัวเล็กตัวน้อย อย่าให้องค์กรต่างชาติแทรกแซง และสกัดกั้นการผูกขาดกลุ่มทุนผลประโยชน์ ไม่เอา เปรียบประชาชนคนรากหญ้าของสังคมเป็นต้น และที่น่าเป็นห่วงคืออันดับรั้งท้ายของทางออก คือ ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งหรือ ร้อยละ 43.1 หวังพึ่งใช้ สภาผู้ทรงเกียรติเป็นทางออก แก่ความขัดแย้งของคนในชาติ (นพดล วรรณิกา, 2565)

จากประเด็นดังกล่าวทำให้เห็นว่า สังคมไทย ร้อยละ 75.9 มักจะใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการ แก้ปัญหาไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ ก็ตาม แสดงให้เห็นถึงปัญหาการวิวาทเป็นปัญหาที่จะต้องรับการแก้ไข เพื่อคลายความ ขัดแย้งก่อนจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงที่มากขึ้นไปกว่านี้

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิวาท

ปัญหาการวิวาทข้างต้น สามารถศึกษานำไปศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ เรื่องความขัดแย้ง ทฤษฎี ความขัดแย้ง (Conflict Theory) ความขัดแย้งถือเป็นเรื่องปกติของการอยู่ในสังคม ไม่ว่าสังคมจะเป็นสังคมครอบครัว สังคมเพื่อน สังคมการทำงาน ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่มากขึ้น ยิ่งมีโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งได้มากยิ่งขึ้น แต่ความ ขัดแย้งไม่ได้ให้ผลด้านลบเสมอไป และอาจสามารถทำประโยชน์จากการเกิดความขัดแย้งนั้นได้ โดยพิจารณาจาก

ทฤษฎีการบริหารความขัดแย้งภายในองค์กร (รณรงค์ กระจ่างยศ, 2553 : 5-6) ดังต่อไปนี้ (1) แนวคิดสมัยดั้งเดิม (Traditional View) ความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดีหากหลีกเลี่ยงได้ควรหลีกเลี่ยง ผู้บริหารจะต้องกำจัดความขัดแย้งขององค์กร โดยการออกกฎระเบียบ กระบวนการที่เข้มงวด เพื่อที่จะทำให้ความขัดแย้งหมดไป (2) แนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations View) จะสนับสนุนการยอมรับความขัดแย้ง และความขัดแย้งอาจจะมีประโยชน์ต่อภายในองค์กรได้บ้างในบางเวลา (3) แนวคิดสมัยใหม่ (Contemporary View) จะสนับสนุนความขัดแย้งบนรากฐานที่ว่าองค์กรที่มีความสามัคคี ความสงบสุข ความเจียบสงบ และมีความร่วมมือ หากไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น จากความขัดแย้ง การให้ความร่วมมือแก่องค์กรจะกลายเป็นความเฉื่อยชาอยู่เฉย และไม่ตอบสนองต่อความต้องการเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการคิดค้นใหม่ๆ

จากทฤษฎีความขัดแย้งดังกล่าวทำให้เห็นว่าการวิวาทเป็นเรื่องปกติที่จะต้องเกิดขึ้นในสังคม ฉะนั้นเราจะต้องเตรียมพร้อมที่รับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อไม่ให้เกิดการเบียดเบียนกันในที่สุด

3. พุทธวิธี

พุทธะ เป็นผู้ตรัสรู้แล้ว ผู้รู้ร้อยสี่ 4 อย่างถ่องแท้ ตามอรรถกถาท่านแบ่งเป็น 3 คือ (1) พระพุทธเจ้า ท่านผู้ตรัสรู้เองและสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม (บางที่เรียกพระสัมมาสัมพุทธะ) (2) พระปัจเจกพุทธะ ท่านผู้ตรัสรู้เองจำเพาะผู้เดียว (3) อนุพุทธะ ท่านผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า (เรียกอีกอย่างว่า สาวกพุทธะ) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูร ธมฺมปญฺโญ), 2559 : 268) วิธีการ เป็นวิธีปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) พุทธวิธี เป็นหลักการหรือแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงวางหลักปฏิบัติไว้ ซึ่งแนวคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่มากมายหลายด้าน ทั้งด้านที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตน ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้านการครองเรือน การปฏิบัติตนต่อบิดามารดา ด้านการประกอบอาชีพการงาน การอยู่ร่วมในสังคม การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น และถึงแม้ว่าพระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดแนวทางดังกล่าวไว้เป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว แต่หลักการและแนวทางดังกล่าวยังคงมีความเป็นปัจจุบัน สามารถนำมาใช้ได้เหมาะสมกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (พัชรกรลย์ สังข์ศรี, 2561) ดังนั้น พุทธวิธีมีรากฐานมาจากพระปัญญาและการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบภายใน เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติและสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจถึงสาเหตุของความขัดแย้ง วิธีการแก้ไขปัญหา และคุณสมบัติของผู้ที่มีจิตใจสงบและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ

4. สารัตถะจากคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการวิวาท

คำสอนทางพระพุทธศาสนาถูกรวบรวมขึ้นไว้ในไตรปิฎก หรือ ปิฎก 3 ปิฎก แปลว่า กระจาด ตะกร้า กระจุง หรือตำรา 3 ประมวลแห่งคัมภีร์ที่รวบรวมพระธรรมวินัย 3 หมวด หรือ 3 ชุด คือ (1) วินัยปิฎก หมายถึง หมวดพระวินัย ประมวลสิกขาบท สำหรับภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ที่เกี่ยวกับการวิวาท (2) สุตตันตปิฎก หมายถึง หมวดพระสูตร ประมวลพระธรรมเทศนา คำบรรยายธรรมและเรื่องเล่าต่างๆ อันยังเื่องตามบุคคลและโอกาส (3) อภิธรรมปิฎก หมายถึง หมวดอภิธรรม ประมวลหลักธรรมและคำอธิบายในรูปหลักวิชาล้วนๆ ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และบุคคล ซึ่งคำสอนที่เกี่ยวกับการวิวาทปรากฏใน 2 คัมภีร์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ข้อมูลจากพระวินัยปิฎก กลุ่ม 2 ข้อมูลจากพระสุตตันตปิฎก

4.1 ข้อมูลจากพระวินัยปิฎก ปรากฏในโกสัมพิกขันธกะ โกสัมพิกวิวาทกถา ว่าด้วยเรื่องภิกษุชาวกรุงโกสัมพิตะทะเลาะวิวาทกัน (วิ.ม. (ไทย) 5/451-478/333-374) ความว่า ภิกษุทะเลาะวิวาทกันเพราะมีความเห็นว่าเป็นอาบัติ/ไม่เป็นอาบัติ เกิดเหตุทำให้พระภิกษุแตกความสามัคคี พระพุทธเจ้ากล่าวเตือนหลายครั้งก็ไม่เป็นผล และทรงแสดงเหตุ 18 ประการของการแตกแยก

4.2 ข้อมูลจากพระสุตตันตปิฎก ปรากฏในหลายพระสูตร ดังนี้

วิเวกสูตร ว่าด้วยเหตุให้เกิดวิเวกขึ้นในสงฆ์ (อง.ทสก. (ไทย) 24/41/93) คือ (1) แสดงอธรรมว่า เป็นธรรม (2) แสดงธรรมว่า เป็นอธรรม (3) แสดงสิ่งมิใช่วินัยว่า เป็นวินัย (4) แสดงวินัยว่า มิใช่วินัย (5) แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้ ภาสิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ว่า ตถาคตได้ภาสิตไว้ ได้กล่าวไว้ (6) แสดงสิ่งที่ตถาคตได้ภาสิตไว้ ได้กล่าวไว้ว่า ตถาคตไม่ได้ ภาสิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ (7) แสดงจริยวัตรที่ตถาคตไม่ได้ประพฤติมาว่าตถาคตได้ประพฤติมา (8) แสดงจริยวัตรที่ ตถาคตประพฤติมาว่าตถาคตไม่ได้ประพฤติมา (9) แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้ (10) แสดง สิ่งที่ตถาคตได้บัญญัติไว้ว่าตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ (11) แสดงอนาปัตติว่าเป็นอาบัติ (12) แสดงอาบัติว่าเป็นอนาปัตติ (13) แสดงอาบัติเบาว่าเป็นอาบัติหนัก (14) แสดงอาบัติหนักว่าเป็นอาบัติเบา (15) แสดงอาบัติที่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติที่ ไม่มีส่วนเหลือ (16) แสดงอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติที่มีส่วนเหลือ (17) แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติไม่ชั่ว หยาบ (18) แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติชั่วหยาบ และทรงแสดงเพิ่มเติมอีก 2 ข้อ ในทิวติยวิเวกสูตร ว่าด้วย มูลเหตุแห่งวิเวก สูตรที่ 2 (อง.ทสก. (ไทย) 24/43/95) คือ (1) แสดงอาบัติที่ทำได้ว่าเป็นอาบัติที่ทำได้ (2) แสดงอาบัติที่ทำได้ว่าเป็นอาบัติที่ทำได้ เป็นอาบัติที่ทำได้ และทรงบอกกล่าวกับพุทธบริษัทว่าต้องปฏิบัติต่อภิกษุที่ทะเลาะ วิเวกเหมือนเดิม เคยให้ทาน ให้เสนาสนะ จัดเสนาสนะ แบ่งอาวาส ก็ทำให้เท่ากัน หากแต่เมื่อฟังธรรมให้เชื่อถือเฉพาะ ฝ่ายธรรมวาทีเท่านั้น ทรงแสดงวิธีทำสังฆสามัคคีและกรรมวาจาที่พระภิกษุจะต้องมาประชุมพร้อมกันทุกรูป เพื่อยุติ การทะเลาะวิวาท แสดงถึงปัญหาการวิวาท สาเหตุของการวิวาท และการแก้ปัญหาการวิวาท

มหาทุกขขันธสูตร ว่าด้วยกองทุกข์สูตรใหญ่ (ม.ม. (ไทย) 12/168/169) จุฬทุกขขันธสูตร ว่าด้วยกองทุกข์ สูตรเล็ก (ม.ม. (ไทย) 12/178/180) ความว่า การที่พระราชาทรงวิวาทกับพระราชาก็ได้ กษัตริย์วิวาทกับกษัตริย์ก็ได้ พรหมณ์วิวาทกับพรหมณ์ก็ได้ คหบดีวิวาทกับคหบดีก็ได้ มารดาวิวาทกับบุตรก็ได้ บุตรวิวาทกับมารดาก็ได้ บิดา วิวาทกับบุตรก็ได้ บุตรวิวาทกับบิดาก็ได้ พี่ชายน้องชายวิวาทกับพี่ชายน้องชายก็ได้ พี่ชายน้องชายวิวาทกับพี่สาว น้องสาวก็ได้ พี่สาวน้องสาววิวาทกับพี่ชายน้องชายก็ได้ สหายวิวาทกับสหายก็ได้ ชนเหล่านั้นก่อการทะเลาะ ก่อการ แก่งแย่ง และก่อการวิวาทกันในที่นั้น ทำร้ายกันและกันด้วยฝ่ามือบ้าง ด้วยก้อนดินบ้าง ด้วยท่อนไม้บ้าง ด้วยศัสตรา บ้าง ชนเหล่านั้นจึงเข้าถึงความตายบ้าง ทุกข์ปางตายบ้าง เพราะกามเป็นเหตุ เพราะกามเป็นต้นเหตุ เพราะกามเป็น เหตุเกิด เพราะเหตุแห่งกามทั้งหลาย ชื่อว่าเป็นโทษแห่งกาม กามในที่นี้หมายถึง กามคุณ 5 ประการ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

โกสัมพียสูตร ว่าด้วยภิกษุชาวเมืองโกสัมพีวิวาทกัน (ม.ม. (ไทย) 12/492/531-532) ความว่า พวกภิกษุใน กรุงโกสัมพีต่างบาดหมางกัน ทะเลาะวิวาทกัน ใช้หอกคือปากทิ่มแทงกันอยู่ ไม่ทำความเข้าใจกัน ไม่ทำความเข้าใจกัน พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงสาราณียธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน 6 ประการ คือ (1) ตั้งมั่นเมตตา ภายกรรม (2) ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม (3) ตั้งมั่นเมตตาตามโนกรรม (4) บริโภคโดยไม่แบ่งแยก ลาภทั้งหลายที่ประกอบด้วย ธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุดแม้เพียงบิณฑบาต บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีล (5) เป็นผู้มิศีลไม่ขาด ไม่ทะเลาะ ไม่ต่าง ไม่พริ้ว เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกตมทาและทมิฏฐีครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อน พรหมจารีทั้งหลาย (6) เป็นผู้มิทมิฏฐีโดยทมิฏฐีอันประเสริฐ เป็นนียยานิกธรรม (ธรรมที่ตัดมูลรากแห่งวิภูฏะ ทำนิพพาน ให้เป็นอารมณ์ แล้วนำสัตว์ออกจากวิภูฏะ) เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย โดยธรรม 6 ประการนี้ต้องกระทำทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน แสดงถึงปัญหาการวิวาท การแก้ปัญหาวิวาท และวิธีการแก้ปัญหาวิวาท

ทีฆนขสูตร ว่าด้วยปริพาชกชื่อทีฆนขะ (ม.ม. (ไทย) 13/201-206/239-244) ความว่า ทมิฏฐีเป็นเหตุให้เกิด วิวาท เนื่องจากความเห็นที่มีแต่ความยึดมั่น ยืนยันทุ่มเถียงกัน เมื่อมีการทุ่มเถียงกัน ก็จะมีการทำลายกัน เมื่อมีการ ทำลายกัน ก็จะมีการเบียดเบียนกัน แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

สามคามสูตร ว่าด้วยเหตุการณ์ในหมู่บ้านสามคาม (ม.อ. (ไทย) 14/44-45/53-54) วิเวกมูลสูตร ว่าด้วย มูลเหตุแห่งการวิวาท (อง.ฉก. (ไทย) 22/36/484-485) ความว่า มูลเหตุแห่งการวิวาท 6 ประการ คือ (1) เป็นผู้มักโกรธ

มีความผูกโกรธ (2) เป็นผู้ลบหลู่ เป็นผู้ตีเสมอ (3) เป็นผู้ริษยา มีความตระหนี่ (4) เป็นผู้โอ้อวด มีมารยา (5) เป็นผู้มีความปรารถนาชั่ว เป็นมิฉฉาภิภูติ (6) เป็นผู้ยึดมั่นทิฐิของตน มีความถือมั่น สละสิ่งที่ตนยึดมั่นได้ยาก แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

สมจิตตวรรค เหตุปัจจัยแห่งการวิวาท (อง.เอกก. (ไทย) 20/38/82-83) ความว่า หากเป็นผู้ที่มีใช้ภิกษุจะวิวาทกัน เพราะความยึดมั่นกามราคะ ตกอยู่ในอำนาจกามราคะ กำหนดยินดีในกามราคะ ถูกกามราคะกลุ้มรุม และถูกกามราคะครอบงำเป็นเหตุ ส่วนผู้ที่เป็นภิกษุจะวิวาทกัน เพราะเพราะความยึดมั่นทิฐิราคะ ตกอยู่ในอำนาจทิฐิราคะ กำหนดยินดีในทิฐิราคะ ถูกทิฐิราคะกลุ้มรุม และถูกทิฐิราคะครอบงำเป็นเหตุ แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

ภณชานสูตร ว่าด้วยเหตุแห่งความบาดหมาง (อง.ติก. (ไทย) 20/125/371-372) ความว่า การคลุกคลีอยู่กับธรรม 3 ประการ คือ (1) กามวิตก ความตริในทางกาม (2) พยาบาทวิตก ความตริในทางพยาบาท (3) วิหิงสวิตก ความตริในทางเบียดเบียน ทำให้เกิดความบาดหมางกัน ทะเลาะวิวาทกัน แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

ภณชานการกสูตร ว่าด้วยโทษแห่งการทำความบาดหมาง (อง.ปญจก. (ไทย) 22/212/354-355) ความว่า ภิกษุผู้ทำความบาดหมาง ทะเลาะ วิวาท ทำความอื้อฉาว ก่ออิริยในสงฆ์ มีโทษ 5 ประการ คือ (1) ไม่บรรลุธรรมที่ยังไม่ได้บรรลุ (2) เสื่อมจากธรรมที่ได้บรรลุแล้ว (3) กิตติศัพท์อันชั่วย่อมนระฉ่นไป (4) หลงลืมสติมรณภาพ (5) หลงจากมรณภาพแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก แสดงถึงปัญหาการวิวาท

ทุเตยยสูตร ว่าด้วยคุณสมบัติของทูต (ส.ม. (ไทย) 23/16/242) ความว่า ธรรม 8 ประการ ควรทำหน้าที่ทูต คือ (1) รู้จักฟัง (2) สามารถพูดให้ผู้อื่นฟังได้ (3) ใฝ่ศึกษา (4) ทรงจำได้ดี (5) เป็นผู้รู้ได้เข้าใจชัด หมายถึง เป็นผู้รู้ความหมายของสิ่งที่ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ (6) สามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (7) ฉลาดในสิ่งที่ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ (8) ไม่ก่อความทะเลาะวิวาท แสดงถึงคุณสมบัติของผู้ที่ไม่มีวิวาท

ตัณหามูลกสูตร ว่าด้วยตัณหามูลธรรม (อง.นวก. (ไทย) 23/23/480-481) ความว่า ธรรมมีตัณหาเป็นมูลเหตุ 9 ประการ คือ (1) เพราะอาศัยตัณหา การแสวงหาจึงเกิดขึ้น (2) เพราะอาศัยการแสวงหา การได้จึงเกิดขึ้น (3) เพราะอาศัยการได้ การวินิจฉัย (วินิจฉัยถึงสิ่งที่น่าปรารถนาและสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา วินิจฉัยถึงสิ่งที่ดีและไม่ดีด้วยวิตกทั้งนั้นว่า สิ่งนี้มีแก่เรา สิ่งนี้มีแก่ผู้อื่น เราใช้สิ่งนี้ เรงดเว้นสิ่งนี้) จึงเกิดขึ้น (4) เพราะอาศัยการวินิจฉัย ฉันทราคะ (ราคะที่มีกำลังอ่อน ไม่ใช่ราคะที่มีกำลังกล้า เกิดขึ้นเมื่อถูกอกุศลวิตกครอบงำ) จึงเกิดขึ้น (5) เพราะอาศัยฉันทราคะ ความหลงใหลจึงเกิดขึ้น (6) เพราะอาศัยความหลงใหล ความหวงแหนจึงเกิดขึ้น (7) เพราะอาศัยความหวงแหน ความตระหนี่จึงเกิดขึ้น (8) เพราะอาศัยความตระหนี่ การรักษาจึงเกิดขึ้น (9) เพราะอาศัยการรักษา บำปอกุศลธรรมหลายประการ คือ การถือ ท่อนไม้ การถือศีลตรา การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท การพูดขื่นมึง กู การพูดส่อเสียด การพูดเท็จ จึงเกิดขึ้น แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

ภณชานสูตร ว่าด้วยภิกษุเกิดความบาดหมางกัน (อง.ทสก. (ไทย) 24/50/106-109) ความว่า สาธารณียธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน 10 ประการ คือ (1) เป็นผู้ที่มีศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย (2) เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ เป็นผู้ฟังมากซึ่งธรรมทั้งหลาย ทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ขึ้นใจ แหงตลอดดีด้วยทิฐิ (3) เป็นผู้ผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี (4) เป็นผู้ว่าง่าย ประกอบด้วยธรรมเป็นเครื่องทำให้เป็นผู้ว่าง่าย อดทน รับฟังคำพรัสอนโดยเคารพ (5) เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้านในการทำงานที่จะต้องช่วยกันทำทั้งงานสูง และงานต่ำของเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาอันเป็นอุบายในการทำงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น สามารถทำได้ สามารถจัดได้ (6) เป็นผู้ใคร่ธรรม เป็นผู้ฟัง และผู้แสดงธรรมอันเป็นที่พอใจ มีปราโมทย์อย่างยิ่งในภริธรรม ในภริวินัย (7) เป็นผู้ปรารถนาความเพียรเพื่อละอกุศลธรรม เพื่อให้กุศลธรรมเกิด มีความเข้มแข็ง มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ (8) เป็นผู้สันโดษด้วยจิรว บินชบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามแต่จะได้อ (9) เป็นผู้ผู้มีสติ คือ ประกอบด้วยสติปัญญาเป็นเครื่องรักษาตนอย่างยิ่ง ระลึกถึงสิ่งที่ทำและคำที่พูดแม่นยำ (10) เป็นผู้มิปัญญา คือ ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาเห็นทั้งความเกิดและความดับอันเป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึง

ความสิ้นทุกขโดยชอบ ธรรมเหล่านี้ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน แสดงถึงการแก้ปัญหาวิวาท และวิธีการแก้ปัญหาวิวาท

มาคันทิยสูตร ว่าด้วยมาคันทิยพราหมณ์ (ขุ.สุ. (ไทย) 25/849/704) ความว่า ผู้ใดสำคัญว่า เราเสมอเขา เลิศกว่าเขา หรือด้อยกว่าเขา ผู้นั้นพึงต้องวิวาทกันด้วยความถือตัวนั้น แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

กลหวิวาทสูตร ว่าด้วยการทะเลาะวิวาท (ขุ.สุ. (ไทย) 25/869-870/708) ความว่า การทะเลาะ การวิวาท ความคร่ำครวญ ความเศร้าโศก ความตระหนี่ ความถือตัว ความดูหมิ่น และวาจาเสื่อมเสีย มีมาจากสิ่งเป็นที่รัก มีความหมาย 2 อย่าง คือ (1) สัตว์ หมายถึงมารดา บิดา พี่ น้อง บุตร ธิดา เป็นต้น (2) สังขาร หมายถึงรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ชอบใจ การทะเลาะ การวิวาท ประกอบในความตระหนี่ มีมาจากสิ่งเป็นที่รัก เมื่อการวิวาทเกิดขึ้นแล้ว ก็มีวาจาเสื่อมเสียเกิดขึ้น แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

จูฬวิยสูตร ว่าด้วยการวิวาทกันเพราะทิฏฐิสูตรเล็ก (ขุ.สุ. (ไทย) 25/885-886/713) การยึดถืออยู่เฉพาะทิฏฐิของตนๆ ถือแล้วก็อ้างตัวว่า เป็นคนฉลาด พูดกันไปต่างๆ ว่า บุคคลใดรู้อย่างนี้ บุคคลนั้นชื่อว่า รู้ธรรมแล้ว บุคคลใดคัดค้านธรรมนี้ บุคคลนั้นชื่อว่า ยังไม่สำเร็จกิจ สมณพราหมณ์เหล่านั้นถืออย่างนี้ แล้วก็พากันวิวาท แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

มหาวิยสูตร 1 ว่าด้วยการวิวาทกันเพราะทิฏฐิสูตรใหญ่ (ขุ.สุ. (ไทย) 25/919/721) ความว่า เมื่อคนทั้งหลายเกิดวิวาทกันแล้ว ก็ไม่เข้าไปเป็นฝักเป็นฝ่าย เมื่อคนทั้งหลายไม่สงบ มุนีนั้นเป็นผู้สงบ วางเฉย ไม่ถือมั่น แสดงถึงวิธีการแก้ปัญหาวิวาท

กัสสปมันตียชาดก ว่าด้วยกษัตริย์กัสสปมันตียะ (ขุ.ชา.จตุกก. (ไทย) 27/46/166) ความว่า แม้ถ้าบัณฑิตทั้งหลายวิวาทกันก็ประสานกันได้โดยเร็ว ส่วนคนพาลแตกกันเหมือนภษณะดิน พวกเขาจะจับเวรกันไม่ได้เลย แสดงถึงการแก้ปัญหาวิวาท

ปรมัญจกสูตรตนิทเทส อธิบายปรมัญจกสูตร ว่าด้วยผู้ยึดถืออยู่ในทิฏฐิ (ขุ.ม. (ไทย) 29/31 /123-125) ความว่า สัตว์เกิดผู้ยึดถือในทิฏฐิทั้งหลายว่า ยอดเยี่ยมยอมทำทิฏฐิใดให้ยิ่งใหญ่ในโลก กล่าวทิฏฐิอื่นทุกอย่าง นอกจากทิฏฐินั้นว่า เลว เพราะฉะนั้น สัตว์เกิดนั้นจึงไม่ล่วงพ้นการวิวาทไปได้ การวิวาท ได้แก่ การทะเลาะเพราะทิฏฐิ การบาดหมางเพราะทิฏฐิ การแก่งแย่งเพราะทิฏฐิ การวิวาทเพราะทิฏฐิ การมุ่งร้ายกันเพราะทิฏฐิ แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

สุรสตตนิทเทส อธิบายปสุรสสูตร ว่าด้วยปริพาชกชื่อว่าปสุระ (ขุ.ม. (ไทย) 29/63/203) ความว่า ความยินดีและความยินร้าย มีอยู่ในการวิวาทเหล่านี้ อธิบายว่า มีขณะมีแพ้ มีลามมีเสื่อมลาม มียศมีเสื่อมยศ มีนินทา มีสรรเสริญ มีสุขมีทุกข์ มีโสมนัสมีโทมนัส มีอภีธรรมณ์มีอนิภีธรรมณ์ มีปลอดโปร่งมีกระทบกระทั่ง มีความยินดีมีความยินร้าย ใจยินดีเพราะชนะ ใจยินดีเพราะพ่ายแพ้ ใจยินดีเพราะได้ลาม ใจยินดีเพราะเสื่อมลาม ใจยินดีเพราะได้ยศ ใจยินดีเพราะเสื่อมยศ ใจยินดีเพราะสรรเสริญ ใจยินดีเพราะนินทา ใจยินดีเพราะความสุข ใจยินดีเพราะความทุกข์ ใจยินดีเพราะโสมนัส ใจยินดีเพราะโทมนัส ใจยินดีเพราะเฟื่องฟู ใจยินดีเพราะตกอับ รวมความว่า ความยินดีและความยินร้าย มีอยู่ในการวิวาทเหล่านี้ แสดงถึงสาเหตุของการวิวาท

พุทธาปทาน พระประวัติในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า (ขุ.อป. (ไทย) 32/79/12) ความว่า ท่านทั้งหลาย จงเห็นการวิวาทกันเป็นสิ่งที่น่ากลัว แต่จงเห็นการไม่วิวาทกันเป็นสิ่งปลอดภัย จงสมัคสมานสามัคคีกัน พุดจาไพเราะกันเถิด นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า แสดงถึงปัญหาของการวิวาท

จากกรณีศึกษาคำสอนที่เกี่ยวกับการวิวาท ทำให้เห็นถึงแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ เริ่มตั้งแต่ปัญหาการวิวาท เหตุของการวิวาท การแก้ปัญหาการวิวาท และวิธีการแก้ปัญหาการวิวาท รวมถึงแสดงคุณสมบัติของผู้ที่ไม่มีการวิวาท

5. การระงับเหตุแห่งการวิวาทของพุทธองค์

สารัตถะจากคำสอนที่เกี่ยวกับการวิวาท ที่แสดงถึงปัญหาการวิวาท เหตุของการวิวาท การแก้ปัญหาการวิวาท และวิธีการแก้ปัญหาการวิวาท สามารถเขียนเป็นตารางการระงับเหตุแห่งการวิวาทของพุทธองค์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการระงับเหตุแห่งการวิวาทของพุทธองค์

ปัญหาการวิวาท	เหตุของการวิวาท	การแก้ปัญหาการวิวาท	วิธีการแก้ปัญหาการวิวาท
ความน่ากลัว	ความยินดีและความยิน	การระงับเวรแบบบ้นชิต	ความสงบ เป็นกลาง
ไม่บรรลุลุธรรม	ร้าย, โกรธ, ลบลู่บุญคุณ,	เป็นที่รัก	สาราณียธรรม 6
เสื่อมจากธรรม	ริษยา ตระหนี่, โอ้อวด,	เป็นที่เคารพ	สาราณียธรรม 10
ชื่อเสียงไม่ดี	มิจฉาทิฎฐิ, กามคุณ 5,	ความสงเคราะห์กัน ความไม่	
หลงลืมสติ	ความยึดถือในทิฎฐิ, สิ่งอัน	วิวาทกัน	
เกิดในอบาย	เป็นที่รัก, ความสำคัญตัว,	ความสามัคคีกัน	
การแตกแยก	ตณฺหา, ความวิตก, กาม	ความเป็นอันเดียวกัน	
	ราคะ		

จากตารางที่ 1 แสดงการระงับเหตุแห่งการวิวาทของพุทธองค์ พบว่า (1) ปัญหาการวิวาท ประกอบด้วย การแตกแยกในหมู่คณะ ไม่บรรลุลุธรรม เสื่อมจากธรรม ชื่อเสียงไม่ดี หลงลืมสติ เกิดในอบาย (2) สาเหตุของการวิวาท ประกอบด้วย ตณฺหา กาม ความยึดถือ ความเห็นผิด (3) การแก้ปัญหาการวิวาท ประกอบด้วย ความไม่วิวาทกัน ความสงเคราะห์กัน ความสามัคคีกัน ความเป็นอันเดียวกัน การเป็นที่รัก การเป็นที่เคารพ (4) วิธีการแก้ปัญหาการวิวาท ประกอบด้วย สาราณียธรรม 6 ได้แก่ ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ตั้งมั่นเมตตาจริกรรม ตั้งมั่นเมตตาโมกกรรม บริโภคโดยไม่แบ่งแยก ลากทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุตมแม้เพียงบิณฑบาต บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีล เป็นผู้มีศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกตณฺหา และทิฎฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย เป็นผู้มีทิฎฐิโดยทิฎฐิอันประเสริฐ และสาราณียธรรม 10 ได้แก่ เป็นผู้มีศีล เป็นพหูสูต เป็นผู้มีมิตรดี เป็นผู้ว่างาย เป็นผู้ขยัน เป็นผู้ใคร่ธรรม เป็นผู้ปรารถนาความเพียร เป็นผู้สันโดษ เป็นผู้มีสติ เป็นผู้มีปัญญา นอกจากนี้หากไม่สามารถยุติปัญหาการวิวาทได้ให้ใช้ความสงบ วางใจ เป็นกลาง

6. พุทธวิธีการรับมือการวิวาท

ปัญหาการวิวาทเป็นเรื่องปกติภายในสังคม ไม่ว่าจะในอดีต ปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งในอนาคต ไม่ว่าจะเป็คนคลุห้สัถ์ หรือบรรพชิต ย่อมจะต้องประสบพบเจอกับปัญหานี้ เพราะเมื่อใดก็ตามเกิดการรวมตัวตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเป็นชุมชน สังคม องค์กร ประเทศชาติ ย่อมจะต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง ซึ่งจากการที่ได้ศึกษาวิธีการของพระพุทธเจ้าในการแก้ปัญหาการวิวาท สามารถนำมาปรับประยุกต์เป็นพุทธวิธีการรับมือการวิวาทได้ ดังนี้

1. การมีมุมมองที่ถูกต้อง เป็นพื้นฐานเบื้องต้นจะต้องเป็นความเห็นที่ปราศจากการเบียดเบียนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางศาสนา ตรงตามความเป็นจริง มีรากฐานความคิดมาจากสาราณียธรรมข้อ เป็นผู้ที่มีทิฎฐิโดยทิฎฐิอันประเสริฐ

2. การมีเมตตา เป็นสิ่งที่คอยกำกับอยู่ในจิตใจ ไม่ว่าจะสื่อสารออกมาทางใดก็ตาม เช่น ทางกาย ทางวาจา เป็นต้น มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ มีรากฐานความคิดมาจากสาราณียธรรมข้อ ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ตั้งมั่นเมตตาจริกรรม ตั้งมั่นเมตตาโมกกรรม

3. การปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เป็นที่ควบคุมจิตใจไม่ให้เกิดความละโมภ การแบ่งสันปันส่วนที่ชัดเจน ยุติธรรม พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ตนได้ มีรากฐานความคิดมาจากสาราณียธรรมข้อ บริโภคโดยไม่แบ่งแยก เป็นผู้สันโดษ

4. การรักษาศีล เป็นการควบคุมความประพฤติให้อยู่ในกรอบ ระเบียบวินัย กติกาทางสังคม มีรากฐานความคิดมาจากสาราณียธรรมข้อ เป็นผู้มีศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย

5. การเป็นผู้ฟังที่ดี เป็นการแสวงหาความรู้ต่างๆ เข้ามาด้วยการฟัง การดู การสนทนา ที่ก่อให้เกิดกับการดำเนินชีวิต มีรากฐานความคิดมาจากสาราณียธรรมข้อ เป็นพหูสูต

6. การยอมรับคำแนะนำ เป็นการอ่อนน้อมถ่อมตน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีรากฐานความคิดมาจากสารานุกรมธรรมช่อ เป็นผู้ว่าง่าย

7. การขยันหมั่นเพียร อดทน เป็นการสร้างความหนักแน่นที่จะฝ่าฟันอุปสรรคนานับประการด้วยความมุ่งมั่น มีรากฐานความคิดมาจากสารานุกรมธรรมช่อ เป็นผู้ขยัน เป็นผู้ปรารถนาความเพียร

8. การมีสติปัญญา เป็นการเป็นผู้ความระลึกรู้อยู่ในปัจจุบัน สามารถพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้ มีรากฐานความคิดมาจากสารานุกรมธรรมช่อ เป็นผู้มีสติ เป็นผู้แก้ปัญหา

9. การมีมิตรที่ดี เป็นมีเพื่อน ผู้แนะนำ คอยสนับสนุนค้ำจุนกันไปในทางที่ถูกต้อง มีรากฐานความคิดมาจากสารานุกรมธรรมช่อ เป็นผู้มีมิตรดี

หากได้กระทำอย่างสุดความสามารถด้วยวิธีการต่างๆ แล้วไม่สามารถแก้ปัญหาการวิวาทได้ ให้อารมณ์เป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใด ระลึกถึงความเป็นไปของสัตว์โลก แม้พระพุทธเจ้ายังไม่สามารถหยุดยั้งปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที เพราะบางอย่างเมื่อมีเหตุมีปัจจัยสมบูรณ์พร้อม เมื่อนั้นสถานการณ์ก็จะคลี่คลาย แล้วจึงนำพุทธวิธีมาเยียวยาฟื้นฟูให้เกิดความสงเคราะห์กัน ความสามัคคีกัน ความเป็นอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

สาเหตุแห่งการวิวาท มาจาก ตัณหา หรืออาจกล่าวได้ว่า การยึดถือในความคิด (ทิฐฐิ) และการหลงยึดติดในกามคุณ (รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส) นำไปสู่การบาดหมาง การทะเลาะ การวิวาท การทำร้ายกัน ซึ่งเมื่อปัญหาการวิวาทเกิดขึ้น ควรที่จะแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดความไม่วิวาทกัน ความสงเคราะห์กัน ความสามัคคีกัน ความเป็นอันเดียวกัน ด้วยวิธีการคือ การมีมุมมองที่ถูกต้อง การมีเมตตา การปฏิบัติอย่างเท่าเทียม การรักษาศีล การเป็นผู้ฟังที่ดี การยอมรับคำแนะนำ การขยันหมั่นเพียร การมีสติปัญญา และการมีมิตรที่ดี การปฏิบัติด้วย 9 วิธีการนี้ย่อมเป็นส่วนช่วยในการรับมือการวิวาท สำหรับคุณสมบัติของผู้ที่ไม่มีการวิวาทพระพุทธเจ้าได้ถือว่าผู้ที่ไม่ก่อความวิวาทเหมาะสมที่จะเป็นทูต นักสื่อสาร นักถ่ายทอด ด้วยประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการจะเป็นนักสื่อสารที่ดีจะต้องไม่ก่อความวิวาทแก่ใคร ดังแผนภาพที่ 1

(<https://www.canva.com/>)

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุป

คำว่าวิวาท ทะเลาะ ชัดแย้ง ล้วนเป็นคำที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ในสังคมไทยมักจะใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ ก็ตาม แสดงให้เห็นถึงปัญหาการวิวาทเป็นปัญหาที่จะต้องรับการแก้ไข ทฤษฎีความขัดแย้งถือว่าการวิวาทเป็นเรื่องปกติที่จะต้องเกิดขึ้นในสังคม เราจึงจะต้องเตรียมพร้อมที่รับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อคลายความขัดแย้งก่อนจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงที่มากขึ้นไปกว่านี้ ไม่ให้เกิดการเบียดเบียนกันในที่สุด

สำหรับพุทธวิธีเป็นหลักการในคำสอนทางพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าที่สามารถนำมาใช้ได้เหมาะสมกับปัจจุบัน สามารถศึกษาคำสอนที่เกี่ยวกับการวิวาท ทำให้เห็นถึงแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ เริ่มตั้งแต่ปัญหาการวิวาท เหตุของการวิวาท การแก้ปัญหาการวิวาท และวิธีการแก้ปัญหาการวิวาท รวมถึงแสดงคุณสมบัติของผู้ที่ไม่มีปัญหาการวิวาท โดยสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมปัจจุบันด้วย 9 วิธีการ เริ่มตั้งแต่การมีมุมมองที่ถูกต้อง การมีเมตตา การปฏิบัติอย่างเท่าเทียม การรักษาศีล การเป็นผู้ฟังที่ดี การยอมรับคำแนะนำ การขยันทนทานเพียร การมีสติปัญญา และการมีมิตรที่ดี การปฏิบัติด้วย 9 วิธีการนี้ย่อมเป็นส่วนช่วยในการรับมือการวิวาทที่มีรากฐานความคิดมาจากสสารนิยมธรรม หากได้กระทำอย่างสุดความสามารถแล้วไม่สามารถแก้ปัญหาการวิวาทได้ ให้วางใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใด ระลึกถึงความเป็นไปของสัตว์โลก แม้พระพุทธเจ้ายังไม่สามารถหยุดยั้งปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที เพราะบางอย่างเมื่อมีเหตุมีปัจจัยสมบูรณ์พร้อม เมื่อนั้นสถานการณ์ก็จะคลี่คลาย แล้วจึงนำพุทธวิธีมาเยียวยาฟื้นฟูให้เกิดความสงเคราะห์กัน ความสามัคคีกัน ความเป็นอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2559). บทความวิชาการ. พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.mcu.ac.th/article/detail/405>. {10 ธันวาคม 2566}
- นพดล กรรณิกา. (2565). ไทยโพสต์. ซูเปอร์โพล ชี้คนไทยใช้ความรุนแรงแก้ปัญหามากขึ้น เกิดความขัดแย้ง แบ่งขั้ว. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.thaipost.net/general-news/178259/>. {10 ธันวาคม 2566}
- พัชรวาลัย สังข์ศรี. (2561). พุทธวิธีกับการบริหารการศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ). 11(1), 1260-1270.
- พิชัย ผกาทอง. (2547). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธรรรงค์ กระจ่างยศ. (2553). ความขัดแย้ง และสาเหตุความขัดแย้งระหว่างบุคลากรภายในองค์กร รับเหมางานก่อสร้างที่ทำให้ส่งผลกระทบต่อความล่าช้าของงาน. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาการปัญญาไท.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพมหานคร : การศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต).
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. วิธีการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/>. {10 ธันวาคม 2566}
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. วิวาท. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/>. {10 ธันวาคม 2566}
- สุนนทิพย์ จิตสว่าง. (2566). ไทยรัฐออนไลน์. ไทยติดท็อปเทนของโลก ใช้ความรุนแรงในสังคม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.thairath.co.th/news/local/2709551>. {10 ธันวาคม 2566}

รูปแบบการเผยแพร่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน

THE METHODS OF DISSEMINATING DHAMMA THROUGH RADIO BROADCASTING IN THE MODERN ERA

ประพันธ์ นึกกระโทก⁹
Praphan Nuekkathok⁹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแพร่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุมีประโยชน์อย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าจะดูเป็นสื่อที่เก่าเกินไปสำหรับยุคปัจจุบัน แต่ก็ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังมีความพอใจใช้สื่อวิทยุ เพื่อรับฟังธรรมะ รับฟังข่าวสารต่าง ๆ เช่น ข่าวการศึกษา ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง นานาสาระธรรมและข่าวสารบันเทิงต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย สามารถช่วยบรรเทาภาวะความเครียดต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะเมื่อได้ฟังเสียงธรรมจากสถานีวิทยุ ซึ่งมีทั้งดีเจที่ตนชื่นชอบมีการสนทนาโต้ตอบกับผู้ฟังผ่านการจัดรายการสด และเทพบรรยายธรรมของพระสุปฏิปันโน ก็จะทำให้มีจิตใจเบิกบานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้เผยแพร่ธรรม หรือนักจัดรายการวิทยุ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอน ในเรื่องของการเป็นผู้ส่งสารที่ดี คุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่ดี หากปฏิบัติได้เช่นนี้ก็จะทำให้เข้าถึงความถูกต้อง และเกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นอีกด้วย

นอกจากนี้การใช้สื่อออนไลน์ควบคู่กับวิทยุ เช่น เฟซบุ๊ก และยูทูป เพื่อเพิ่มช่องทางการเผยแผ่ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้น และตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้ฟังในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเผยแพร่ธรรม, สถานีวิทยุกระจายเสียง, ยุคปัจจุบัน

Abstract

This academic article aims to study the methods of disseminating Dhamma through radio broadcasting in the modern era. The study found that radio stations remain highly beneficial, despite being considered an outdated medium for the present time. A significant number of people still prefer using the radio to listen to Dhamma teachings, news such as

⁹ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา / Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus, Thailand
Corresponding author, E-mail: praphan18244@gmail.com, โทร .098-1566-492

educational updates, current events, various informative content, and entertainment news. Radio can help alleviate stress, especially when listening to Dhamma programs. These may feature popular DJs interacting with listeners through live shows or recordings of sermons by respected monks, which can uplift the listeners' spirits.

Dhamma disseminators or radio hosts need to be knowledgeable about the teachings of the Buddha regarding being effective communicators. The qualities of a good Dhamma broadcaster include understanding the principles of good communication as taught by the Buddha. Adhering to these principles can lead to accurate delivery and be beneficial to others.

Additionally, using online media alongside radio, such as Facebook and YouTube, helps broaden the reach of propagation channels to target audiences more effectively and meet the diverse needs of modern listeners.

Keywords: Dhamma Propagation, Radio Station, Modern Era

บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นในท่ามกลางความเชื่อแห่งลัทธิต่าง ๆ ซึ่งฝังรากลึกของผู้คนมาอย่างยาวนาน การที่จะนำสัจธรรมที่พระองค์ได้ทรงค้นพบให้เวไนยสัตว์ได้รับรู้ ในสมัยนั้นค่อนข้างลำบากหลายด้าน เพราะทุกชนชาติย่อมมีลัทธิศาสนาที่ตนนับถืออยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว แต่พระพุทธองค์ทรงมีความประสงค์จะให้มวลมนุษยชาติได้รับประโยชน์ในสิ่งที่พระองค์ทรงค้นพบ ให้คนได้รู้จักศาสนาและรับธรรมะคำสอน ในช่วงต้นพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงประกาศธรรมมีผู้ศรัทธาและรู้แจ้งธรรมเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดพระอรหันตสาวกจำนวน 60 องค์ ออกไปประกาศพระศาสนา ด้วยพระดำรัสว่า “จรณ ภิกขเว จาริกัม พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย ภิกขุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อกูลแก่ชาวโลก” (พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2562)

การเผยแผ่ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่มนุษยชาติในสถานที่ต่าง ๆ ใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การประกาศ บรรยาย ปาฐกถา ปุจฉา วิสัชนา ให้แก่บุคคลหรือชุมชนนั้น เน้นสิ่งที่ดีให้คนเห็นความสำคัญและประโยชน์ รู้แจ้งเห็นจริง ให้รู้จักการดำรงชีวิตด้วยหลักการทางศาสนา ในการประกาศหลักธรรมในครั้งนั้น พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกใช้รูปแบบการเผยแผ่แบบมุขปาฐะ คือสอนด้วยคำพูด ปากต่อปาก ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สืบทอดคำสอนได้มีการพัฒนาไปตามยุคตามสมัย ได้แก่ (1) ยุคที่สืบต่อมาด้วยการทรงจำด้วยปากเปล่า เรียกว่า มุขปาฐะหรือมุขปาฐ และ (2) ยุคที่ได้จารึกเป็นตัวอักษร เช่น ในใบลาน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542)

ในยุคปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อต่าง ๆ มีความหลากหลายและเข้าถึงผู้คนได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งรวมถึงสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และติ๊กต็อก ที่สามารถสื่อสารและเผยแผ่ธรรมะได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง แม้ว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงอาจดูเป็นสื่อเก่า แต่ยังคงมีความสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่สะดวกในการเดินทางไปยังสถานธรรม การฟังธรรมะจากวิทยุช่วยให้พวกเขาได้รับรู้และเข้าใจธรรมะในขณะที่อยู่ที่บ้าน ทำให้เกิดความสงบและผ่อนคลาย

คลายจากความเครียดในชีวิตประจำวัน การฟังธรรมะผ่านวิทยุไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นช่องทางให้ผู้ฟังได้ทำบุญกุศลใหม่ ๆ โดยการสนับสนุนสถานีวิทยุหรือการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น นอกจากนี้ การฟังธรรมะยังช่วยให้ผู้ฟังสามารถพัฒนาตนเองได้ในด้านจิตใจและอารมณ์ ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม การใช้สื่อสมัยใหม่และสื่อเก่าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยส่งเสริมให้ผู้คนได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง แม้อยู่ในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากข้อมูลที่คุณเขียนได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเผยแผ่ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและค้นหาแนวทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงสนใจศึกษารูปแบบการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในวางแผนและพัฒนาการเผยแผ่ธรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และยังเป็นการต่อยอดการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนา

หลักการและแนวทางปฏิบัติที่ใช้เป็นแนวทางในการสื่อสาร เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา พิจารณาจากหลักการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญและสะท้อนถึงแนวคิดในทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. การสื่อสารเชิงพุทธ

การสื่อสารเชิงพุทธ หมายถึงการสื่อสารที่อิงอยู่บนพื้นฐานของหลักการในพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีรากฐานจากความเชื่อในกฎแห่งกรรมและการกระทำตามเหตุปัจจัย การสื่อสารเชิงพุทธประกอบด้วยการสื่อสารทั้งกับตนเอง (การภาวนาภายใน) และกับบุคคลอื่น (การสื่อสารเชิงวิจนะและอวิจนะ) โดยมีเจตนาและความเพียรในการสื่อสารไปในทางที่ดี ระวังระวังไม่สื่อสารในทางที่เป็นโทษ การสื่อสารดังกล่าวควรทำด้วยสติและปัญญาเพื่อให้เกิดความสุขและความเจริญแก่ทั้งตนเองและสังคมรอบข้าง โดยเน้นการดำเนินชีวิตที่สงบสุขและไม่เบียดเบียนกัน

หลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงพุทธ ได้แก่

1.1 ปัจจัยภายนอก (อายตนะภายนอก)

หมายถึงสิ่งที่มีผลกระทบต่อผู้รับสาร เช่น รูป เสียง กลิ่น รส และการสัมผัส ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการรับรู้และการสื่อสาร โดยปัจจัยภายนอกเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นที่เกิดขึ้นตลอดเวลา การรับรู้ที่มีสตินำไปสู่การตอบสนองที่มีปัญญา (ที.ปา. (ไทย) 11/146/106)

1.2 ปรโตโฆสะ

ปรโตโฆสะ หมายถึงเสียงหรือเนื้อหาที่ได้รับจากบุคคลอื่น อาจเป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษก็ได้ ในทางพุทธศาสนาเน้นปรโตโฆสะในทางที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งหมายถึงการฟังหรือรับรู้ในสิ่งที่ดีงามจากผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาปัญญาและมุมมองที่ถูกต้อง

1.3 กัลยาณมิตร

กัลยาณมิตร หรือมิตรดี เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการสื่อสารเชิงพุทธ การมีเพื่อนที่ดีและมีคุณธรรมเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการทางจิตใจและการดำรงอยู่ในเส้นทางที่ถูกต้อง ในการสื่อสาร การเป็นกัลยาณมิตรยังหมายถึงการส่งสารหรือเนื้อหาที่ดีไปยังผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางที่ช่วยสนับสนุนให้บุคคลอื่นได้รับประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การสื่อสารเชิงพุทธนี้ จึงมุ่งเน้นการใช้ศักยภาพของมนุษย์เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ดี โดยสร้างสังคมที่เกื้อกูลกันและส่งเสริมคุณธรรมในสังคม ผู้เขียนเห็นว่า การบูรณาการภาวะผู้นำในการสื่อสารของ ผู้บริหาร ควรสื่อสารกับแหล่ง ผู้รับสารหรือผู้ส่งสารที่ดีที่ยอมรับสารที่ดีที่ก่อประโยชน์แก่ตนเอง อีกนัยหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร กับบุคคลอื่น เมื่อบุคคลเป็นผู้ส่งสารก็ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารที่ดีเป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้รับสาร กล่าวโดยรวมเกี่ยวกับปัจจัยภายนอก กล่าวถึงปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

1. สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นทั้งหลาย
2. สารที่ปรากฏหรือมากับสิ่งเร้า นั้น หรือเนื้อหาสาระ
3. ผู้ส่งสาร ในทัศนะของพระพุทธศาสนาและในการสื่อสารเชิงพุทธ

พิจารณาว่า สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นทั้งหลายเหล่านั้นเป็นของ กลาง ๆ ที่มีอยู่เป็นปกติ แต่สารที่ปรากฏหรือมากับสิ่งเร้า หรือเนื้อหาสาระนั้น ต้องเป็นสารที่ดี ก่อให้เกิดปัญญาและประโยชน์ โดยถูกส่งหรือถูกสื่อสารออกมาจากผู้ส่งสารที่ดี (ทัศนีย์ เจนวิถีสุข, 2554)

คุณสมบัติของผู้สอน หรือนักเผยแผ่

ผู้สอนหรือนักเผยแผ่ที่ดีควรมีบุคลิกภาพที่น่าเคารพเลื่อมใส ทำให้ผู้ฟังรู้สึกประทับใจ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างในด้านความสง่างาม พระสุรเสียงที่ชวนฟัง และคุณลักษณะของมหาปุริสลักษณะ 32 ประการ ซึ่งเป็นที่น่าเคารพและศรัทธา นอกจากนี้ นักเผยแผ่ที่ดีควรมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร (อง.สตตค. (ไทย) 23/37/57) ดังนี้

1. ปิโย – น่ารักและสนิทสนม สร้างความใกล้ชิดให้ผู้ฟังรู้สึกสบายใจ
2. ครุ – เป็นที่น่าเคารพ น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับได้
3. ภาวนีโย – เป็นที่ยกย่อง มีความรู้จริง และปรับปรุงตนเสมอ
4. วัตตทา – เป็นนักพูดที่อธิบายเข้าใจง่าย
5. ว่าจะนักรุชโฆ – อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ได้
6. คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา – พูดถ้อยคำลึกซึ้ง เข้าใจง่าย ปรับวิธีการสอนได้ตามสถานการณ์
7. โน จัญญานเน นิโยชเย – ไม่ชักนำในทางที่ผิด แนะนำในสิ่งที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ คุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่ดี ยังมีอีกประการ ดังนี้

1. มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต
2. ไม่ถือตัวหยิ่งโส
3. มีความอดทน ใจเย็น
4. มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า
5. มีความรอบคอบ
6. มีความประพฤติที่น่าเคารพบูชา
7. รู้จักภูมิสติปัญญาของผู้ฟัง

จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า

ส่วนเรื่องจุดมุ่งหมายในการสอนเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึง เพราะจะนำไปสู่ เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยต้องมีเนื้อหา หรือเรื่องที่จะสอน มีตัวผู้เรียนหรือผู้ฟัง และวิธีการสอน ครบถ้วนทุกอย่าง แยกเป็นข้อ ๆ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2531) ได้ดังนี้

1. พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ผู้ฟังเห็นแจ้งในสิ่งที่จำเป็น โดยเน้นให้เข้าใจเฉพาะสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อการบรรลุธรรมเท่านั้น สิ่งใดที่ไม่จำเป็นจะไม่ทรงสอน เช่น ทรงยกตัวอย่างการหยิบไปไม้ขึ้นมาแค่ไม่กี่ใบเพื่อเปรียบเทียบกับไปไม้ทั้งหมดบนต้น แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ทรงสอนคือเพียงบางส่วนจากที่ทรงรู้ทั้งหมด
2. ทรงสอนโดยเน้นเหตุผลให้ผู้ฟังเข้าใจได้ด้วยตนเอง โดยยกตัวอย่างว่า แม้ผู้ปฏิบัติตามติดตามพระพุทธเจ้าทางกาย แต่หากยังมีกิเลสอยู่ ย่อมห่างไกลจากการเข้าใจธรรม แต่หากแม้จะอยู่ห่างทางกาย แต่มีใจบริสุทธิ์ ธรรมแล้ว ก็ถือว่าอยู่ใกล้พระองค์
3. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังปฏิบัติตามจนได้รับผลแห่งการปฏิบัติ โดยเน้นว่าการบูชาที่แท้จริงคือการปฏิบัติตามธรรม เช่น พระธรรมารามตั้งใจปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมเป็นการบูชาอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการนำสิ่งของมาสักการะ

หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกถึกไว้ว่า “อานนทการแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่นจึงตั้งธรรม 5 อย่างไว้ในใจ” คือ

1. เราจักแสดงธรรมไปตามลำดับ
2. เราจักแสดงอ้างเหตุ
3. เราจักแสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู
4. เราจักเป็นผู้ไม่เพ่งอามิสแสดงธรรม
5. เราจักไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/263)

ในการแสดงธรรมนั้น ผู้ที่เป็นนักเผยแผ่จะกล่าวหรือแสดงธรรมต้องยึดหลักการสอน 5 ประการดังกล่าว

หลักพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้กับการสื่อสาร

กระบวนการและช่องทางการสื่อสารตามหลักพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า ได้ทรงอธิบายเรื่องของคุณบุคคลไว้ว่าคุณบุคคลประกอบด้วยส่วนประกอบ 5 ประเภท เรียกทางธรรมว่า เบญจขันธ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538) คือ

1. รูป (Corporeality) ได้แก่ รูปธรรมทั้งหมด ร่างกายและพฤติกรรม
2. เวทนา (Feeling) ได้แก่ ความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ ซึ่งเกิดจากผัสสะทาง ประสาททั้ง 5 และทางใจ
3. สัญญา (Perception) ได้แก่ความจำได้หมายรู้ คือ กำหนดรู้อาการเครื่องหมายลักษณะต่างๆ อันเป็นเหตุให้จำอารมณ์นั้นๆ ได้
4. สังขาร (Mental Formations or Volitional Activities) ได้แก่ องค์ประกอบ หรือคุณสมบัติต่างๆ ของจิตมีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งจะปรุงแต่งและแสดงออกทางกายทางวาจาหรือเป็นเครื่องปรุงของจิตของความคิดซึ่งนำไปสู่ปัญญา (Wisdom or Understanding)

5. วิญญาณ (Consciousness) ได้แก่ ความรู้แจ้งอารมณ์ทางประสาททั้ง 5 และ ทางใจ คือ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัสทางกาย และการรู้อารมณ์ทางใจซึ่ง หลักคำสอนในเรื่องบุคคลนี้ทำให้เข้าใจกระบวนการของที่มาของการสื่อสารด้วยการพูดของบุคคล

แบบจำลองการสื่อสารของเดวิด เบอร์โล (Berlo, 1960) ที่เรียกว่า S-M-C-R Model นั้น ได้อธิบายว่ากระบวนการสื่อสารประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อ (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งช่องทางการสื่อสาร (Channel) ที่เบอร์โลแนะนำนั้นประกอบด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวสัมผัส ใช้เป็นสื่อรับรู้และส่งผ่านข้อมูลระหว่างผู้สื่อสาร นอกจากนี้ ยังมีการเปรียบเทียบแนวคิดการสื่อสารของเบอร์โลกับแนวคิดที่ลึกซึ้งของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการรับรู้ผ่านมโนทวารหรือจิตใจเป็นอีกหนึ่งช่องทางนอกเหนือจากประสาทสัมผัสทางกาย การรับรู้ผ่านมโนทวารนี้เรียกในเชิงอภิปรัชญาว่า "ธรรมารมณ์" เช่น การรับรู้ทางใจ ความคิด และอารมณ์ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้สอนไว้ว่าเป็นการรับรู้อันละเอียดอ่อนที่ลึกซึ้งกว่าแค่การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส

หลักการสื่อสารในยุคพระพุทธเจ้ามีเพียงการพูดและการเขียน เน้นการสื่อสารที่เป็นคุณธรรมและมีคุณภาพ พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการพูดที่ดี ได้แก่

1. พูดความจริง พูดที่แน่นอนและมั่นคง ไม่เปลี่ยนไปมา
2. พูดเพื่อสมานไมตรี ใช้คำพูดที่สร้างความสัมพันธ์และเสริมสามัคคี
3. พูดคำไพเราะ ใช้คำที่สุภาพ อ่อนหวาน และให้กำลังใจ
4. พูดที่มีประโยชน์ คำพูดที่มีเหตุผล มีหลักฐาน และไม่สามารถคัดค้านได้

หลักเหล่านี้สามารถนำไปปรับใช้กับการสื่อสารในยุคปัจจุบัน เช่น การประชาสัมพันธ์และการโฆษณา

หลักพระพุทธศาสนาในการประยุกต์ใช้กับการสื่อสารในฐานะผู้รับสารนั้น พระพุทธเจ้าทรงแยกผู้รับสารออกตามระดับปัญญาที่ต่างกัน โดยทรงคำนึงถึงความสามารถในการรับรู้และเข้าใจในระดับที่แตกต่าง ซึ่งลึกซึ้งกว่าการวิเคราะห์ผู้รับสารแบบพื้นฐานทั่วไปที่นักวิชาการตะวันตกใช้ เช่น การพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพ สภาพจิตใจ บุคลิกภาพ และปัจจัยทางสังคมที่ทำให้แต่ละคนมีทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่แตกต่างกัน ในพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแบ่งคนตามระดับปัญญาออกเป็น 4 ระดับ และใช้การสื่อสารที่เหมาะสมกับระดับปัญญาเหล่านี้ (สุวตฺมน์ จันทรวงศ์, 2540) ได้แก่

1. อุกมตติยัญญู - หมายถึง ผู้ที่มีภูมิปัญญาสูง สามารถเรียนรู้และเข้าใจคำสอนได้ทันทีเพียงแค่ได้ฟัง เปรียบเสมือนดอกบัวที่โผล่เหนือระดับน้ำแล้วพร้อมบานเมื่อได้รับแสงอาทิตย์
2. วิปจิตัญญู - หมายถึง ผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้แต่ต้องอาศัยการอธิบายเพิ่มเติม เปรียบเสมือนดอกบัวที่ชูก้านมาถึงผิวน้ำและพร้อมจะบานในวันรุ่งขึ้น
3. เนยยะ - หมายถึง ผู้ที่ต้องใช้ความเพียรในการเรียนรู้ธรรม ด้วยการฟัง คิด ถาม และท่องบ่นอย่างยิ่งยวด จึงจะสามารถเข้าใจได้ เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำและต้องใช้เวลาในการโผล่ขึ้นสู่ผิวน้ำเพื่อแบ่งบานในโอกาสต่อไป
4. ปทปรมะ - หมายถึง ผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจธรรมได้แม้จะใช้ความพยายามในการฟัง คิด และท่องบ่น เปรียบเสมือนบัวที่ติดอยู่ใต้อกน้ำและไม่สามารถโผล่ขึ้นมาได้

การแบ่งระดับปัญญานี้แสดงถึงความลึกซึ้งในการสื่อสารของพระพุทธเจ้า ที่ทรงเข้าใจว่าผู้รับสารแต่ละคนมีศักยภาพและวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน และทรงเลือกแสดงธรรมตามความสามารถในการรับรู้ของแต่ละบุคคล

การพูดที่ดีและไม่ดีพระพุทเจ้าทรงแสดงไว้ใน ปาสาทิกสูตร ทรงชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของบัณฑิตคือ มีการพูดถ้อยคำที่ดีที่ตนเคยพูดมาเป็นปกติซึ่งวัฏกรรมของบัณฑิต จะเป็นวัฏกรรมที่สุภาพดีงาม 5 ประการ ดังนี้

1. กาลวาที พูดถูกกาล คือ พูดแนะนำคนที่ยังไม่รู้จักให้รู้จักกันและพูดชักนำคนที่รู้จักกัน ให้ชอบพอกัน พูดชักจูงคนที่ชอบพอกันให้สนิทสนมกัน
2. สัจจวาที พูดความจริง คือ เว้นการพูดเท็จ พูดคำจริง เว้นการพูดส่อเสียด พูดคำสมาน สามัคคี เว้นการพูดคำหยาบ พูดคำอ่อนหวานสุภาพ เว้นการพูดเพื่อเจ้าอวด พูดคำมีประโยชน์
3. ภูตวาที พูดสิ่งที่เป็นจริง คือ คำพูดแน่นอนและคงที่
4. อัตถวาที พูดสิ่งเป็นประโยชน์คือ คำพูดมีเหตุผล มีหลักฐานยืนยันผู้อื่นคัดค้านไม่ได้
5. ธรรมวาที พูดเป็นธรรม คือ คำพูดที่ดูดีมีและคำพูดอ่อนหวาน ถ้อยคำออกมาจาก น้ำใจใสสะอาดของผู้พูด พูดเร้าใจ ผู้ฟังให้เห็นควรคือเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ซึ่งจัดเป็นคำพูดดูดีมี พูดให้ กำลังใจ ทำให้ผู้ฟังชื่นบาน
6. วินยวาที การพูดอย่างมีจรรยาบรรณ คือ ไม่พูดคำที่ไม่จริง: หลีกเลี่ยงการพูดคำที่เป็นเท็จหรือหลอกลวง ไม่พูดคำที่ไม่ถูกต้อง: คำพูดควรมีความถูกต้องทางข้อมูล ไม่พูดคำที่ไม่เป็นประโยชน์: คำพูดต้องมีประโยชน์ต่อผู้ฟัง ไม่พูดคำที่ไม่เป็นที่รักของผู้อื่น: คำพูดควรสร้างความสุขและไม่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่ดี นอกจากนี้ หากคำพูดเป็นจริงและถูกต้อง แต่ไม่เป็นประโยชน์หรือไม่สร้างความรักให้กับผู้อื่น ก็ควรเลือกที่จะไม่พูด อย่างไรก็ตาม หากคำพูดเป็นจริง ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ แต่ไม่เป็นที่รักของผู้อื่น ควรเลือกเวลาที่เหมาะสมในการพูดเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากที่สุด (ที.ปา. (ไทย) 11/119/124-125)

ดังนั้น การเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง ต้องมีความสำรวมในธรรม จึงจะเป็นที่น่าเลื่อมใสประพลดีดี จิตใจดี ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำร้าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ใช้ภาษาที่งดงาม มีความอดทน เสียสละ มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย น่าสนใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในปัจจุบันและอนาคต มีความรู้ สามารถอธิบายตีความ วิเคราะห์หลักธรรมได้อย่างถูกต้องไม่ผิดพลาด มีปฏิภาณไหวพริบ อธิบายธรรมะได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เข้าใจอรอด รู้จักกาล รู้จักคำพูด มีความทันสมัยอยู่เสมอ มีรูปแบบการเผยแผ่ที่หลากหลายน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย

แนวคิดเกี่ยวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน

การสื่อสารมวลชนผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงถือเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. เพื่อแจ้งให้ทราบ (Inform) สื่อวิทยุทำหน้าที่แจ้งข่าวสารเพื่อให้ประชาชนทราบและตามทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
2. เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (Teach or Educate) สื่อวิทยุมีการให้ความรู้หลากหลายรูปแบบ ทั้งรายการวิทยุเพื่อการศึกษาและรายการทั่วไปที่สอดแทรกเนื้อหาสาระ
3. เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (Please or Entertain) วิทยุกระจายเสียงนำเสนอบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ฟัง
4. เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (Propose or Persuade) วิทยุถูกใช้เพื่อจูงใจผู้ฟังในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมหรือสนับสนุนสินค้าขององค์กรธุรกิจ

นอกจากนี้ Harold Lasswell ได้มีการเสนอหน้าที่ของสื่อสารมวลชนเป็นท่านแรก ที่ได้รับการสรุปโดย Bryant, J (Bryant, J, 2002) ให้มีความชัดเจนขึ้นโดยจำแนกหน้าที่ของสื่อสารมวลชนออกเป็น 4 ประการ ได้แก่

1. การสอดส่องเหตุการณ์ (Surveillance) เพื่อเสนอข้อมูลสำคัญแก่ประชาชน
2. การชี้แจงและเสนอแนวทางแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Correlation)
3. การสืบทอดคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม (Socialization)
4. การให้ความบันเทิง (Entertainment)

ปัจจุบัน สื่อได้พัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงศึกษาและบันเทิง (Edutainment) โดยผสมผสานการให้ความรู้ควบคู่กับความสนุกสนานเพื่อสร้างความรู้พร้อมกับความเพลิดเพลินผ่านสื่อหลากหลายชนิด เช่น รายการโทรทัศน์ เกม ภาพยนตร์ และมัลติมีเดีย

ประเภทของสถานีวิทยุ

1. ตามประเภทของประกอบการ มีดังต่อไปนี้ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550)
 - วิทยุของรัฐ เพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของรัฐ
 - วิทยุใต้ดิน เพื่อต่อต้านรัฐหรือวิทยุกระแสหลัก และใช้พื้นที่แสดงความ คิดเห็นของกลุ่มที่จัดตั้ง
 - วิทยุของสงฆ์หรือพระพุทธศาสนาและชุมชน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน
 - วิทยุบริการสาธารณะ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะขององค์กร หรือสถาบันการศึกษา และรักษาบรรทัดฐานทางสังคม
 - วิทยุเชิงพาณิชย์ เพื่อแสวงหากำไรและรักษาประโยชน์ของธุรกิจ
2. ตามวัตถุประสงค์ของสถานี
 - สถานีแนวข่าวสารสารระ ที่มุ่งเน้นการให้ข่าวสาร
 - สถานีแนวการศึกษา มุ่งเน้นด้านการให้ความรู้และการศึกษา
 - สถานีแนวบันเทิง มุ่งเน้นด้านความบันเทิง
3. ตามเนื้อหา หลักของสถานี
 - สถานีเพลงและดนตรี
 - สถานีข่าวและสาระ
4. ตามกลุ่มผู้ฟัง
 - ตามอายุ
 - ตามเพศ
 - ตามกลุ่มอาชีพหรือสถานภาพทางเศรษฐกิจ
 - ตามระดับการศึกษา
 - ตามพื้นที่ภูมิประเทศ
5. ตามเนื้อหาของรายการ
 - รายการแนวข่าวและสารคดี ที่เน้นข่าวสารความรู้ สารคดี การศึกษาและการถ่ายทอดการบรรยายนอกสถานที่
 - รายการแนวจินตคดี เช่น ละครวิทยุ รายการตลก บันเทิง สาระบันเทิง ปกิณกะบันเทิง

- รายการแนวการมีส่วนร่วมของผู้ฟังและวิทยากรรับเชิญ
- รายการโฆษณา การโฆษณาสินค้า การรณรงค์เพื่อสังคม การประกาศบริการ

6. ตามพื้นที่ครอบคลุมของสถานี

- ระดับชาติ
- ระดับภูมิภาค
- ระดับท้องถิ่น
- ระดับชุมชน

สถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนาของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา หรือ "วิทยุ มจร. นครราชสีมา" มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและให้บริการด้าน วิชาการแก่สังคม รวมถึงให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน โดยมีการครอบคลุมการกระจายเสียง ทั้งในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมาและพื้นที่ใกล้เคียง อีกทั้งยังเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์บน Facebook และ YouTube แม้ว่าข้อดีของสื่อวิทยุจะสามารถเข้าถึงผู้รับสารจำนวนมากได้พร้อมกัน แต่ก็มีข้อจำกัดคือ การสื่อสารแบบวิทยุอาจขาดความยั่งยืนและไม่สามารถสะท้อนกลับจากผู้ฟังได้โดยตรงเท่าในช่องทางอื่น เนื่องจากผู้ฟังมีความหลากหลายด้านอายุ การศึกษา ความเชื่อ และอาชีพ ส่งผลให้ผู้ผลิตเนื้อหาอาจไม่ สามารถเข้าใจถึงความต้องการของกลุ่มผู้ฟังได้อย่างชัดเจน ดังนั้น การเข้าใจและรู้ถึงความต้องการของ กลุ่มเป้าหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้บริหารสถานีสามารถปรับปรุงการทำงานและเนื้อหาการออกอากาศให้ ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้มากขึ้น ลักษณะของผู้ฟัง (Guantlett David, 2007) มีดังต่อไปนี้

A nalysis ใครคือกลุ่มผู้ฟัง มีจำนวนเท่าใด

U nderstanding หัวข้อที่จะนำเสนอผู้ฟังมีฐานความรู้แค่ไหน

D emographics ผู้ฟังมีอายุเท่าไร เพศใด จบการศึกษาใด

I nterest ทำไมผู้ฟังจึงเปิดรับฟัง ใครให้เปิดฟัง

E nvironment แล้วสถานีวิทยุจะอยู่จุดใด จะมีผู้ฟังสนใจหรือไม่

N eeds ความต้องการของผู้ฟังคืออะไร แล้วเราต้องการสื่อสารอะไรไปให้ผู้ฟัง

C ustomized และอะไรคือสิ่งที่สถานีต้องการจะสื่อสารสู่ผู้ฟัง

E xpectations แล้วผู้ฟังคาดหวังที่จะเรียนรู้หรือได้ฟังจากสถานีของเรา

การศึกษาจากผู้ฟังเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสถานีวิทยุเพราะช่วยให้การดำเนินรายการสามารถตอบสนอง ต่อความต้องการของผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยและเข้าใจกลุ่มผู้ฟังช่วยให้สถานีสามารถปรับตัว ให้เข้ากับภารกิจและวัตถุประสงค์ของตนได้ดีขึ้น ทั้งนี้ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อออนไลน์ได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญ เช่น โทรทัศน์ ยูทูป ไลน์ เฟซบุ๊ก โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันที่หลากหลาย รวมถึง แพลตฟอร์มใหม่ ๆ เช่น Clubhouse และพอดแคสต์ ที่ช่วยให้ผู้ฟังสามารถมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล และตอบโต้กันได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในทุกช่วงวัย

สรุป

การเผยแพร่ธรรมผ่านสถานีวิทยุในยุคปัจจุบันเป็นการสื่อสารที่ยึดหลักความเชื่อมั่นในตนเองและกฎ แห่งกรรม เน้นสติและปัญญาในการสื่อสาร ทั้งต่อผู้ฟังและตัวเอง โดยเน้นสื่อสารทางบวก สร้างความสุขและ พัฒนาชีวิต ทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข การเผยแพร่ธรรมที่ดี ต้องมีความสำรวม มีคุณธรรม ใช้ภาษางดงาม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อดทน เสียสละ และปรับการเผยแพร่ธรรมให้ หลากหลาย ทันสมัย และเข้าใจง่าย เพื่อดึงดูดผู้ฟังทุกเพศทุกวัย

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2531). เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม
สุวัฒน์ จันทรวงศ์. (2540). ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). สื่อสารมวลชนเบื้องต้น วัฒนธรรม และสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ เจนวิถีสุข. (2554). การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review เชื่อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สุวรรณค์ หันหลังให้นคร

ธีรวิทย์ วงษ์วีรสวรรค์¹⁰, กุลพิสิฐ ขวาทไทย¹¹
Theerawit Wongweerasuwan¹⁰, Kulphisit Khwathai¹¹

ชื่อหนังสือ: เชื่อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สุวรรณค์ หันหลังให้นคร
ผู้แต่ง : ทองอินทร์ วงศ์โสธร
ปีที่พิมพ์: 2561
พิมพ์ที่: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จำนวนหน้า: 127 หน้า

บทนำ

หนังสือเรื่อง เชื่อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สุวรรณค์ หันหลังให้นคร เป็นงานเขียนของ ทองอินทร์ วงศ์โสธร ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีบ้านสวนพัฒนา ตำบลบ้านข่า อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ท่านเคยดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2549-2550 และในปี พ.ศ. 2522 ได้ก่อตั้งวิทยาลัยเทคโนโลยีบ้านสวนพัฒนา สำหรับเยาวชนในชนบทที่ห่างไกล เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารและดำเนินงานของวิทยาลัย อีกทั้งยังได้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่างๆ หลายแห่ง เช่น กรรมการสมาชิวงศศิลปมูลนิธิในพระสังฆราชูปถัมภ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ Group T Institute of Technology Leuven, ประเทศเบลเยียม เป็นต้น หนังสือเล่มนี้ตามสารบัญแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 ส่วนนำ (บทที่ 1)
- ส่วนที่ 2 มุ่งหน้าสู่สุวรรณค์ (บทที่ 2 - บทที่ 5)
- ส่วนที่ 3 หันหลังให้นคร (บทที่ 6 – บทที่ 9)
- ส่วนที่ 4 ส่วนสรุป (บทที่ 10 – บทที่ 11)

ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมงานกับศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน อธิการบดี ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่ให้การศึกษาทางไกลเป็นหลัก มหาวิทยาลัยได้สร้าง

¹¹⁻¹² บวรพุทธิกสมาคมจังหวัดนครราชสีมา / The Young Buddhists Association of Nakhonratchasima Province
Corresponding author, e-mail: kherk007@gmail.com, Tel. 0878755545

สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญสมัยสุโขทัย คือ ศาลาพุ่มข้าวบิณฑ์ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นสมัยสุโขทัย ต่อมาได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้พระราชลัญจกรในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มาประกอบกับเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เพื่อใช้เป็นตราประจำของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังได้สร้างลานเอนกประสงค์และปลูกต้นปาริชาติ (ต้นทองกลาง) ล้อมรอบลานแห่งนี้ ต้นปาริชาติมีใบสีเขียวทอง ตรงกับสีของมหาวิทยาลัยและเป็นต้นไม้สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วย ปาริชาติ หรือปาริฉัตร เป็นต้นไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในพระไตรปิฎกบอกไว้ว่า เมื่อต้นปาริชาติในดาวดึงส์บานเต็มที่แล้ว เทวดาชั้นดาวดึงส์ต่างพากันดีใจ เอิบอ้อมพรั่งพร้อมด้วยกามคุณ ๕ บำรุงบำเรออยู่ตลอดระยะ ๕ เดือนทิพย์ ณ ต้นปาริชาติ ซึ่งเมื่อบานเต็มที่แล้ว แผ่ร่มไปได้ ๕๐ โยชน์ ในบริเวณรอบๆ และจะส่งกลีบไปได้ ๑๐๐ โยชน์ (ลานธรรมจักร, เว็บไซต์) จากประสบการณ์ทำงานในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชแห่งนี้ ทำให้ผู้เขียนสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สุโขทัย และได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับสุโขทัยมาแล้ว 2 เรื่อง คือ นำแบบสุโขทัย และ คิดแบบพระร่วงเพื่อพัฒนาตนเอง ส่วนเล่มนี้เป็นเล่มที่ 3 เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญบาปของคนสุโขทัย

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ศึกษาข้อมูลจาก ศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ไตรภูมิพระร่วง สุภาสิตพระร่วง ผลงานของนักประวัติศาสตร์และโบราณคดีสมัยสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานการศึกษาค้นคว้าของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร คือ หนังสืออธิบายศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ทำให้ผู้เขียนต้องค้นคว้าความรู้มาประกอบการเขียนหนังสือเล่มนี้อีกด้วย

เนื้อหา

หนังสือเรื่อง เชื้อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรค์ หันหลังให้นรก มีเนื้อหาดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ มี 1 บท คือ บทที่ 1

เนื้อหาในบทที่ 1 คือ บทนำ ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ว่าเพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อของคนสมัยสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในเรื่องความดีความชั่วและนรกสวรรค์ ตามแหล่งข้อมูลที่กล่าวแล้วในบทนำข้างต้น โดยมีกรอบแนวคิดคือ ความเชื่อมีความสัมพันธ์กับการกระทำ กล่าวคือ ความดีนำไปสู่สวรรค์ ความชั่วนำไปสู่นรก ความประพฤติดีอย่างไรไปสู่สวรรค์ ประพฤติชั่วอย่างไรไปสู่นรก สังคมดีงามจะเกิดขึ้นได้ถ้าคนเรามีความประพฤติดีงาม มีการทำดีเป็นเป้าหมาย โดยมุ่งหน้าสู่สวรรค์ หันหลังให้นรก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับความชั่วและรักษาความดีสืบไป

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยเรื่อง มุ่งหน้าสู่สวรรค์ มี 4 บท คือ บทที่ 2 - บทที่ 5

เนื้อหาในบทที่ 2 กล่าวถึงความดี ผู้เขียนได้แบ่งความดีของคนสุโขทัยออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคพ่อขุนศรีนาวนำถอม ผู้ครองนครสุโขทัยและศรีสัชชนาลัย ผู้คนในยุคนี้ชอบสร้างวัดวาอารามและถือศีลให้ทาน ยุคพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้คนในสมัยนี้ชอบการให้ทานรักษาศีล โดยจะถือศีลกันทุกคนและประชุมฟังธรรมทุกวันพระ ยุคมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) พระองค์ให้ทรงผนวชที่วัดป่ามะม่วง เป็นต้นแบบของการปกครองแบบธรรมราชา โดยพระองค์ทรงนำถือศีลทุกวัน โดยภาพรวมคนสมัยนี้เป็นคนมีศีลและให้ทานสูง ชอบสร้างวัดทำบุญเป็นส่วนมาก ด้วยความเชื่อว่าการทำดีย่อมนำไปสู่ภพภูมิที่ดี

เนื้อหาในบทที่ 3 กล่าวถึงความดีของคนในอุตรตรกฐทวีปว่า เป็นผู้ที่มีศีลธรรมสูง มีอายุยืน 1,000 ปี พื้นที่ราบเสมอกันไม่แห้งไม่แฉะ ผู้คนเป็นหนุ่มเป็นสาวอยู่เสมอ รูปร่างสมส่วน ผิวเหลืองเรืองรอง อยู่ดีมีสุขไม่มีโรคไม่มีภัย ทั้งยังมีต้นกัลปพฤกษ์ที่ลดบันดาลให้สิ่งที่ต้องการ เมื่อตายแล้วก็ไปสู่สวรรค์

ในบทนี้ยังได้กล่าวถึงป่าหิมพานต์ ว่าเป็นดินแดนแห่งความดี ทั้งคน สัตว์ เทวดา ดาบสฤๅษีล้วนแต่เป็นผู้ทรงธรรม มีป่าใหญ่ 6 ป่า มีแม่น้ำใหญ่ 7 สระ มีต้นหว่าใหญ่ลูกเท่ากลองเพล มีรสหวานดั่งน้ำผึ้ง มีนกใหญ่ตัวเท่าช้างและต้นนารีผลที่ออกดอกเป็นสาววัยแรกรุ่น เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ สงบและสวยงาม

เนื้อหาในบทที่ 4 กล่าวถึงสวรรค์ว่า สวรรค์มี 6 ชั้น เป็นดินแดนแห่งความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีอาหารทิพย์ มีปราสาทแก้ว ปราสาทเงิน ปราสาททอง อยากรได้สิ่งใดก็เนรมิตเอา ชาวสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ยังมีลูกมีเมียได้ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นที่อยู่ของพระอินทร์ เป็นที่ตั้งของพระจุฬามณีเจดีย์และศาลาสวรรค์ มาเป็นที่ประชุมของเทวดาและเป็นสถานที่ฟังธรรม ในบทนี้ยังได้กล่าวถึงระยะห่างของสวรรค์แต่ละชั้น อายุของเทวดาแต่ละชั้นตลอดถึงสัญญาการสิ้นบุญของเทวดา สรุปว่าสวรรค์เป็นดินแดนของผู้สุจริตมีศีลธรรม ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ถ้ามีอารมณ์เหล่านี้เกิดขึ้นจะทำให้ตกสวรรค์ได้

เนื้อหาในบทที่ 5 กล่าวถึง พรหมโลกว่ามี 2 ภูมิ คือ รูปภูมิ 16 ชั้นกับอรูปภูมิ 4 ชั้น พรหมไม่กินอาหาร อยู่ด้วยฌานสมาบัติของตน พรหมไม่มีความกำหนด มีรูปร่างเป็นชายทั้งหมด พรหมโลกไม่มีเพศหญิง ในพรหมชั้น 16 อภินิมิตภูมิมีทศเจดีย์ ซึ่งเป็นเจดีย์ที่เก็บผ้าขาวของพระโพธิสัตว์ตอนออกผนวช พรหมมีอายุยืนนานนับเป็นอสงไขย เรื่องรูปพรหมและอรูปพรหมนี้มีกล่าวไว้ในศิลาจารึกวัดกำแพงงาม (พ.ศ.1893) ศิลาจารึกบ้านางคำเขียบ (พ.ศ.1922) จารึกขุนจิตขุนจอต (พ.ศ.1935) แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของไตรภูมิพระร่วงในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนรกสวรรค์และพรหมโลก ผู้ที่จะได้ไปเกิดในพรหมโลกนั้นคือผู้ที่เจริญฌานขั้นต่างๆ

ส่วนที่ 3 ว่าด้วยเรื่อง ทนหลังให้นรก มี 4 บท คือ บทที่ 6 - บทที่ 9

เนื้อหาในบทที่ 6 กล่าวถึงความชั่วและผลของการกระทำความชั่วว่า การทำชั่วนั้นย่อมนำไปเกิดในนรก ภูมิและเปรตภูมิ ความชั่วที่ร้ายแรงมากที่สุด ทำให้ตกนรกอเวจี ได้แก่ ฆ่าบิดามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าถึงพระโลหิตห้อและทำลายสงฆ์ ความชั่วรองลงมาทำให้ตกนรกโลกันต์ ได้แก่ ทำร้ายบิดามารด สมณพราหมณ์และผู้ทรงศีล ทำลายหมู่คณะให้แตกแยก ความชั่วรองลงมาทำให้ตกนรก 8 ขุม และนรกบริวาร 16 ขุม จากนั้นก็ไปเกิดเป็นเปรต และสัตว์ดิรัจฉานตามลำดับ การตั้งมั่นในศีลในทานคือการทนหลังให้นรกเหล่านี้

เนื้อหาในบทที่ 7 กล่าวถึง นรก ว่ามี 8 ขุมใหญ่ตั้งอยู่ใต้ดิน นรกใหญ่แต่ละขุมมีนรกบ่าวล้อมรอบขุมละ 16 ขุม และนรกเล็กล้อมรอบอีก 40 ขุม รวม 57 ขุมต่อ 1 นรก รวมนรกทั้งหมด 8 นรกได้ 456 ขุม ส่วนโลกันตนรกตั้งอยู่นอกกำแพงจักรวาล รวมนรกทั้งสิ้น 457 ขุม หนังสือเล่มนี้ยังได้กล่าวถึงชื่อนรกบ่าวทั้ง 16 ขุม อายุของนรกแต่ละขุม และยังได้อธิบายกรรมหรือการกระทำชั่วที่ทำให้ตกนรกไว้อย่างละเอียด พร้อมยกตัวอย่างการทำความกรรม ซึ่งสาเหตุใหญ่ที่ทำให้ตกนรกคือการขาดศีลขาดทานขาดธรรม

เนื้อหาในบทที่ 8 กล่าวถึง เปรต ว่ามีอยู่ทั่วไปในโลกมนุษย์ทั้งในเมืองนอกเมือง ในป่า ภูเขาและมหาสมุทรและบางพวกอยู่ในยมโลก มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว บางพวกมีปราสาททิพย์เหมือนเทวดา ความชั่วที่ทำให้เกิดเป็นเปรตคือการไม่ถือศีลถือธรรม แต่ก็เบาบางกว่ากรรมที่ทำให้ตกนรก พร้อมยกตัวอย่างการทำความชั่วที่ทำให้เกิดเป็นเปรตและแนะนำวิธีหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่ให้เกิดเป็นเปรต

เนื้อหาในบทที่ 9 กล่าวถึง บัญชีสวรรค์นรก และวิธีตัดสินความของพระยายมราช ว่าผู้ตรวจสอบการกระทำดีทำชั่วของมนุษย์ได้แก่ท้าวมหาราชทั้ง 4 ออกตรวจสอบโลกมนุษย์ตามทิศที่ตนรับผิดชอบ โดยเฉพาะวันขึ้น 15 ค่ำและวันแรม 15 ค่ำ ท้าวมหาราชทั้ง 4 จะลงตรวจสอบเอง ในวันอื่นๆ จะมอบหมายให้เทวดาบริวารลงมาตรวจสอบแทนทุกวัน บันทึกผู้ทำดีในแผ่นทองสุก บันทึกผู้ทำชั่วในแผ่นหนังหมา การรายงานบัญชี บันทึกผู้ทำชั่วในแผ่นหนังหมา จะรายงานแก่พระยายมราช ส่วนบันทึกผู้ทำดีในแผ่นทองสุก จะรายงาน

แก่พระอินทร์ พระอินทร์ก็จะอ่านรายชื่อให้เทวดาทิ้งหลายทราบ เมื่อเทวดาทิ้งหลายทราบแล้วก็แซ่ซ้องสาธุการและยินดีที่สวรรค์จะไม่ขาดเทวดา

เกณฑ์การตัดสินของพระยายมราช คือ ทำดีได้ขึ้นสวรรค์ ทำชั่วได้ลงนรก ถ้าบุญมากกว่าบาป ให้ไปสวรรค์ก่อน ถ้าบาปมากกว่าบุญให้ไปนรกก่อน ถ้าบุญเสมอกับบาป ให้ไปเป็นยมบาล โดยมีหนังสือบันทึกความดีและความชั่วเป็นเครื่องตรวจสอบ

ส่วนที่ 4 ส่วนสรุป มี 2 บท คือ บทที่ 10 - บทที่ 11

เนื้อหาในบทที่ 10 กล่าวถึงความเชื่อและศรัทธาว่า การทำความดีย่อมไปเกิดในสวรรค์ การทำความชั่วย่อมไปเกิดในนรก ซึ่งทุกศาสนาใช้แนวคิดเรื่องนรกสวรรค์เป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบแต่คุณงามความดีโดยมีสวรรค์เป็นเป้าหมายและหลีกเลี่ยงความชั่วที่จะทำให้ตกนรก ความเชื่อของคนสุโขทัยมีกระแสหลักอยู่ 2 กระแส คือ ความเชื่อในนรกสวรรค์และความเชื่อในความดีงาม การมีศีลและมีทานเป็นพลังขับเคลื่อนความดีงาม

เนื้อหาในบทที่ 11 กล่าวถึงบทสรุป ข้อสังเกตและถอดบทเรียนว่า สรุปหลักการปฏิบัติเพื่อให้ไปสู่สุคติภูมิมีดังนี้

1. ผู้ทำบุญกุศล ย่อมไปเกิดเปิดท้าวพระยาในโลกมนุษย์
2. ผู้ถือศีลสมาสมาจะมีอายุยืน
3. ผู้ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา อุปัฏฐากบิดามารด ผู้เฒ่าผู้แก่ ครูอาจารย์ สมณชีพราหมณ์และผู้ที่ทรงศีล ย่อมไปเกิดในสวรรค์
4. ผู้บรรลุมาน ย่อมไปเกิดในพรหมโลก
5. ผู้สำเร็จมรรคผล ย่อมบรรลุนิพพาน

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้สรุป วิธีหันหลังให้นรก วิธีหันหลังให้เปรตและเส้นทางสู่สวรรค์ และยังได้ถอดรหัสความดีงามของชาวสุโขทัยไว้ว่า วิธีเดินถูกทางก็คือการมีศีลและมีทาน ศีลเป็นหลักธรรมนำทางนรกทานเป็นหลักธรรมนำสู่สวรรค์ เมื่อถอดรหัสต่อจะได้จริยธรรมและคุณธรรม จริยธรรมคือหลักธรรมนำทางนรก ส่วนคุณธรรมคือหลักธรรมนำสู่สวรรค์

วิจารณ์

หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงพ่อขุนนาวนำถม พ่อขุนรามคำแหงมหาราชและมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) ว่าเป็นผู้นำความดีต้นแบบของคนสุโขทัย ที่เป็นผู้นำสร้างวัดวาอาราม ถือศีลและให้ทานและใช้หลักธรรมนำการปกครอง ผู้วิจารณ์เห็นว่า การกล่าวถึงผู้นำประเทศที่ดำรงอยู่ในศีลธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ย่อมทำให้ผู้ตามมีศีลธรรมไปด้วยและง่ายต่อการปกครอง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมมีความสุขและพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองสืบไป

เรื่องสวรรค์และพรหม ได้อธิบายไว้อย่างละเอียด ทั้งระยะทาง อายุ ความสุขสบาย ความงาม สภาพแวดล้อมและการกระทำที่ให้ไปเกิดบนสวรรค์หรือพรหมชั้นต่างๆ อธิบายครบถ้วนและเข้าใจง่าย

เรื่องของนรก ได้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับนรกอย่างครบถ้วน ทั้งชื่อนรกใหญ่ ชื่อนรกบ่าว จำนวนนรกอายุนรกแต่ละขุมและความทุกข์ของสัตว์นรก พร้อมแจกแจงการทำความชั่วที่ทำให้ไปเกิดในนรกแต่ละขุมได้อย่างเป็นนัย

เรื่องของเปรต ได้อธิบายการกระทำกรรมที่ทำให้ไปเกิดเป็นเปรตได้อย่างละเอียดพร้อมยกตัวอย่างประกอบ แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดว่า เปรตมีกี่จำพวก ซึ่งแบ่งตาม เปตวัตถุอรุทธกาแบ่งได้ 4 ประเภท (วิกิพีเดีย, ออนไลน์, 2566)

1. พรทัตตูปชีวิเปรต คือ เปรตที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยส่วนบุญที่มีผู้ทำอุทิศให้
2. ขูปปีปาสิกเปรต คือ เปรตที่อดอยาก ทุกข์จากความหิวโหยอยู่เป็นนิจ
3. นิชฌามตณทิกเปรต คือ เปรตที่ถูกไฟเผาให้เร่าร้อนอยู่เสมอ
4. กาลกัญจิกเปรต คือ เปรตในจำพวกอสุรกาย มีร่างกายใหญ่โต แต่ไม่ค่อยมีเลือดและเนื้อ มีสีคล้ายใบไม้แห้ง ตาโปนคล้ายตาปู มีปากเท่ารูเข็มอยู่กลางศีรษะ

ส่วนเปรตที่แบ่งตามคัมภีร์โลกบัญญัติติปกรณ และ ฉคตปิปปนักรณแบ่งได้ 12 ประเภทนั้นผู้วิจารณ์จะไม่ขอกล่าวไว้ในที่นี้

เรื่องการบันทึกบุญบาป มีแบบฟอร์มตัวอย่างการบันทึกความดีของมนุษย์ในแผ่นทองสุก และตัวอย่างการบันทึกความชั่วของมนุษย์ในแผ่นหนังหมา ซึ่งทั้ง 2 แบบฟอร์มจะมีแบบตรวจสอบที่ตรงข้ามกัน เช่น ฝ่ายดีว่า เลี้ยงดูพ่อแม่ ฝ่ายชั่วว่า ไม่เลี้ยงดูพ่อแม่ เป็นต้น แบบฟอร์มการบันทึกความดีความชั่วนี้ ผู้วิจารณ์ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในหนังสือเล่มนี้ เพราะทำให้เรามีแนวทางในการทำความดี และหลีกเลี่ยงในการทำ ความชั่ว ถือว่าเป็นบันทึกสำหรับตรวจสอบการกระทำของตนเองได้เป็นอย่างดี

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้

1. มีรูปภาพประกอบเกี่ยวกับศิลาจารึก นรก สวรรค์ เป็นต้น ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจได้มากขึ้น
2. มีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง แยกแยะหัวข้อทำให้ง่ายต่อความเข้าใจ
3. เนื้อหาสาระมีความน่าเชื่อถือเนื่องจากการรวบรวมข้อมูลจากศิลาจารึก ไตรภูมิพระร่วง สุภาสิตพระร่วง ผลงานของนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นต้น
4. เป็นการนำเสนอแนวคิดเรื่องบุญเรื่องบาป นรกสวรรค์ ได้อย่างสั้นและเข้าใจง่าย
5. มีตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกความดีความชั้วที่เราสามารถนำมาใช้ตรวจสอบตัวเองได้

สรุป

หนังสือเรื่อง เชื่อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรค์ หันหลังให้นรก นี้ไม่ได้กล่าวถึงเฉพาะความเชื่อเรื่องบุญเรื่องบาปของชาวสุโขทัยเท่านั้น แต่ยังให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีได้ขึ้นสวรรค์ ทำชั่วได้ลงนรก ถือเป็นหนังสือที่ให้แนวคิดเรื่องบุญเรื่องบาปตามหลักเหตุผลทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับชาวพุทธควรมีไว้ศึกษาเพื่อเป็นเครื่องเตือนสติในการกระทำทางกาย ทางวาจาและทางใจให้ตั้งมั่นในการทำความดีอยู่เสมอจะได้ไม่พลาดทำผิดศีลผิดธรรม

ข้อเสนอแนะ

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับชาวพุทธทุกคน เล่มเล็กขนาด 16 หน้ายก จำนวน 127 หน้า พกพาสะดวก แต่เนื้อหายังไม่ครอบคลุมภูมิ 31 ฉะนั้นผู้สนใจในรายละเอียดเกี่ยวกับภพภูมิต่างๆ ให้มากกว่านี้ ผู้วิจารณ์ขอแนะนำให้ศึกษาเพิ่มเติมในหนังสือไตรภูมิพระร่วง กรรมที่ปณี ภูมิวิลาสินี หรือพระไตรปิฎกเรื่องวิมานวัตถุ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2561). เชื้อแบบสุขุขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรค์ หันหลังให้นรก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลานธรรมจักร. (2008). ต้นไม้ในพุทธประวัติ : ปาริชาต ต้นไม้สวรรค์ชั้นดาวดึงส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dhammajak.net/forums/viewtopic.php?f=17&t=19564>. {20 ตุลาคม 2566}

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “เปรต”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/เปรต> {20 ตุลาคม
2566}

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

(ห่างจากหัวกระดาษ 1 Enter)

การศึกษา.....(ชื่อเรื่องไทยตัวอักษร TH SarabunPSK 20 หนา กึ่งกลาง)

A STUDY OF(ชื่อเรื่อง English ตัวอักษรใหญ่ TH SarabunPSK 18 ไม่หนา กึ่งกลาง)

(ชื่อผู้แต่งตัว 16 ไม่หนา ชิดขวา ห่างจากชื่อเรื่อง 1 Enter)

สมชาย ใจดี¹², สมศรี ใจงาม², และสมพาน ใจชื่อ³

Somchai Laidee¹, Somsri Jaingam², and Somphan JainSue³

บทคัดย่อ (ตัว 18 หนา ชิดซ้าย ห่างจากชื่อผู้แต่ง 2 Enter)

บทความวิจัยนี้(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อ.....
..... (2) เพื่อ..... (3) เพื่อ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ

ผลการศึกษาค้าง พบว่า

(1)

(2)

(3)

คำสำคัญ : (ตัว 16 หนา ชิดซ้าย) การพัฒนาทักษะ(ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำ).....

Abstract (ตัว 16 หนา ชิดซ้าย)

A study of.....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)..... The objectives are (1) to study.....(2) To study.....
..... (3) To study

The population used in this study wasThe research results found that

(1)

(2)

(3)

Keywords: (ตัว 16 หนา ชิดซ้าย) Learning Management (ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำ)

(พุดโน้ตตัว 14 ไม่หนา ใส่สังกัดไทย/English บรรทัดล่างใส่อีเมล/เบอร์โทรของผู้เขียนหลัก)

¹²⁻³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย..... / Faculty of University, Thailand

Corresponding author, e-mail: Tel. 0xx xxx xxxx

บทนำ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....

วัตถุประสงค์การวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

1. เพื่อ..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)..
2. เพื่อ.....
3. เพื่อ.....

แนวคิดและทฤษฎี (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

1. (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)... (อ้างอิงชื่ออังกฤษให้ใส่ ค.ศ.)...
2. (Schunk, 1991)
3. (สมชาย ใจดี, 2543) (อ้างอิงชื่อไทยให้ใส่ พ.ศ.)...

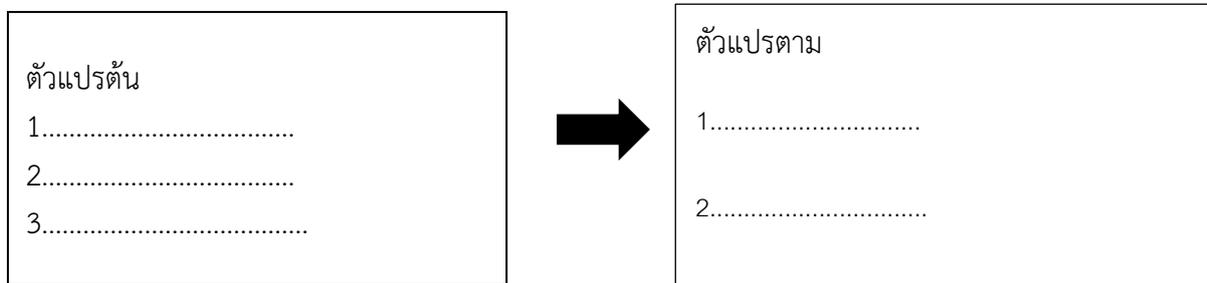
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย) ตัวอย่าง

ประพจน์ สมรรถไธ, วรภัทร์ อิงคโรจน์ฤทธิ์ (2563) อิทธิพลของดนตรีพื้นหลังที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึก และความคิดสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: สภาพแวดล้อมแบบพื้นที่ทำงานร่วมกัน. วารสารสาระศาสตร์. 4/2563. 1015-1016

วรรณวุฒิ วรรณารุณ (2563) ผลของการใช้กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดของโคโต ที่มีต่อทักษะทางดนตรี ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปริญญาณีพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เผ่าไท ผคุณสินธ (2563) การศึกษาความต้องการดนตรีสมัยนิยมของกลุ่มวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ หลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กรอบแนวคิดการวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

ระเบียบวิธีวิจัย/กลุ่มประชากร (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

การศึกษา.....ในครั้ง นี้ กลุ่มประชากร คือ จำนวน..... คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.

การวิเคราะห์ข้อมูล (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการศึกษา (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....
.....ดั่งนี้

- ตอนที่ 1 (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....
ตอนที่ 2

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

1. (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)
 2.
- จะเห็นได้ว่า.....

อภิปรายผลการวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....

ข้อเสนอแนะ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะอันอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้
ข้อเสนอแนะทั่วไป (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)

- 1.....
2.

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา.....
2. ควรมีการพัฒนา.....

เอกสารอ้างอิง (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย) ชื่ออ้างอิง (ตัว 16 ไม่หน้า ชิดซ้าย) รูปแบบตามตัวอย่าง

Miller, J (2005). Most of ESL students have trouble with the articles. *International Education Journal*. 5(5), 80 – 88.

Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26 (3-4), 207–231.

William Winn (1990). Some Implications of Cognitive Theory for Instructional Design. *Instructional Science. An International Journal of the Learning Sciences*. 9(1), 53-69

ณัชชา โสคติยานุรักษ์ (2543). ทฤษฎีดนตรี. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.

ธีรนนท์ ศรีวิทัศน์, กัญฉกร นิธิศวรรภากุล, ปิยลักษณ์ อัครรัตน์ (2563). การจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้
วิธีโอบนโยนูป. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย*. 11(2), 221-233

ประพจน์ สมรรถไธ, วรภัทร์ อิงคโรจน์ฤทธิ์ (2563). อิทธิพลของดนตรีพื้นหลังที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และ
ความคิดสร้างสรรค์. *วารสารสาระศาสตร์*. 4/2563. 1015-1016.

เผ่าไท ผดุงสินธ (2563). การศึกษาความต้องการดนตรีสมัยนิยมของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร
วิทยานิพนธ์ หลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2561). *เชื่อแบบสุขุขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรค์ หันหลังให้นรก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลานธรรมจักร. (2566). ต้นไม้ในพุทธประวัติ : ปาฐกถา ต้นไม้สวรรค์ขึ้นดาวดึงส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=17&t=19564>. {20 ตุลาคม 2566}

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “เปรต”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/เปรต> {20 ตุลาคม
2566}

(ตัวอย่างการอ้างอิงจากเว็บไซต์)

(ชื่อผู้เขียน. (2566). “.....เรื่อง.....”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.....> {20 ตุลาคม 2566}

(ถ้ามี พ.ศ.)

[วงเล็บใหญ่]

{วงเล็บปีกกา วันที่สืบค้น}

ท่านผู้แต่งบทความ สามารถก๊อปปี้บทความของท่าน มาวางใน Template นี้ได้ ทีละหัวข้อ
ผลงานจะออกมาสมบูรณ์ ตามนี้ก่อนส่งบทความมายังวารสาร มจร สุรนารีสาร
ผ่านระบบ TCI-Thaijo

(ห่างจากขอบกระดาษบน 1 Enter)

การใช้.....(ชื่อเรื่องไทยตัวอักษร TH SarabunPSK 20 หน้า กึ่งกลาง)

Using.....(ชื่อเรื่อง English ตัวอักษรใหญ่ TH SarabunPSK 18 ไม่หนา กึ่งกลาง)

(ชื่อผู้แต่งตัว 16 ไม่หนา ชิดขวา ห่างจากชื่อเรื่อง 1 Enter)

สมชาย ใจดี¹³, สมศรี ใจงาม², และสมพาน ใจชื่อ³

Somchai Laidee¹, Somsri Jaingam², and Somphan JainSue³

บทคัดย่อ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย ห่างจากชื่อผู้แต่ง 2 Enter)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....
จากการศึกษาพบว่า.....
.....(ความยาวไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย) เช่น จริยธรรม, ศีลธรรม (ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำ ใส่คอมม่า, ห่าง 1 เคาะ)

Abstract (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย ห่างจากคำสำคัญ 1 Enter)

This academic article aims to study(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....
From studying finds that.....
.....(สรุปประเด็นสำคัญ ความยาวไม่เกิน 350 คำ)

Keywords: (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย) เช่น Learning, Study (ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำใส่คอมม่า, ห่าง 1 เคาะ)

บทนำ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....
.....
.....

(ฟุตโน้ตตัว 14 ไม่หนา ใส่สังกัดไทย/English บรรทัดล่างใส่อีเมล/เบอร์โทรของผู้เขียนหลัก)

¹³⁻³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย..... / Faculty of University, Thailand
Corresponding author, e-mail: Tel. 0xx xxx xxxx

(เนื้อหา) (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หัวข้อที่ 1. (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

เนื้อหา..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)..

หัวข้อที่ 2. (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

เนื้อหา..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)..

หัวข้อที่ 3. (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

เนื้อหา..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)..

หัวข้อที่ 4. (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

เนื้อหา..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)..

สรุป

เนื้อหา..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)..

ข้อเสนอแนะ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

(ถ้ามี.....)

เอกสารอ้างอิง (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย) ชื่ออ้างอิง (ตัว 16 ไม่หนา ชิดซ้าย) รูปแบบตามตัวอย่าง

William Winn (1990). Some Implications of Cognitive Theory for Instructional Design. Instructional Science. An International Journal of the Learning Sciences. 9(1), 53-69

ณัชชา โสคติยานุรักษ์ (2543). ทฤษฎีดนตรี. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.

ธีรนนท์ ศรีวิทัศน์, กัญญณภัทร นิธิศวรรภากุล, ปิยลักษณ์ อัครรัตน์ (2563). การจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้
วิธีโอบนยูทูป. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย. 11(2), 221-233

ลานธรรมจักร. (2566). ต้นไม้ในพุทธประวัติ : ปาฐกถา ต้นไม้สวรรค์ขึ้นดาวดึงส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=17&t=19564>. {20 ตุลาคม 2566}

(ตัวอย่างการอ้างอิงจากเว็บไซต์)

(ชื่อเว็บไซต์. (2566). “.....เรื่อง.....”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.....> {20 ตุลาคม 2566}

(ถ้ามี พ.ศ.)

[วงเล็บใหญ่]

{วงเล็บปีกกา วันที่สืบค้น}

ท่านผู้แต่งบทความ สามารถก๊อปปี้บทความของท่าน มาวางใน Template นี้ได้ ทีละหัวข้อ ผลงานจะออกมา
สมบูรณ์ ตามนี้ก่อนส่งบทความมายังวารสาร มจร สุรนารีสาร ผ่านระบบ TCI-Thaijo

(ห่างจากขอบกระดาษบน 1 Enter)

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review (ตัวTH SarabunPSK 20 หนา กึ่งกลาง)
กรรมที่ปนี.....(ชื่อหนังสือ ตัว 18 หนา กึ่งกลาง)....

(ชื่อผู้วิจารณ์ตัว 16 ไม่หนา ชิดซ้าย ห่างจากชื่อหนังสือ 1 Enter)

สมชาย ใจดี¹⁴, สมศรี ใจงาม¹⁵

Somchai Jaiidee¹, Somsri Jaingam²

ชื่อหนังสือ:ตัว 16 ไม่หนา

ผู้แต่ง :

ปีที่พิมพ์:

พิมพ์ที่:

จำนวนหน้า: หน้า

บทนำ (ตัว 18 หนา ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า) กล่าวถึงความเป็นมาของหนังสือ เช่น ประวัติผู้แต่ง
ที่มาของเนื้อหาในหนังสือ คำนิยมหรือประวัติการพิมพ์เป็นต้น

เนื้อหา (ตัว 18 หนา ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....มีเนื้อหาดังนี้

บทที่ 1 เกี่ยวกับ.....

บทที่ 2 เกี่ยวกับ.....

บทที่ 3 เกี่ยวกับ.....

(ฟุตโน้ตตัว 14 ไม่หนา ใส่สังกัดไทย/English บรรทัดล่างใส่อีเมลล์/เบอร์โทรของผู้เขียนหลัก)

¹² สังกัดหรือที่ทำงานภาษาไทย / สังกัดหรือที่ทำงานภาษา English

Corresponding author, e-mail:, Tel. 0xx xxx xxxx (อีเมลล์และเบอร์โทรของผู้เขียนหลัก)

วิจารณ์ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเล่มนี้(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า.....
 ประเด็นที่ 1.....
 ประเด็นที่ 2.....
 ประเด็นที่ 3.....

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....มีจุดเด่นคือ.....

สรุป (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....

ข้อเสนอแนะ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับ.....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....

เอกสารอ้างอิง (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย) รายชื่ออ้างอิง...(ตัว 16 ไม่หนา ชิดซ้าย ตามตัวอย่าง)

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2561). เชื้อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรคค์ หันหลังให้รัก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ลานธรรมจักร. (2566). ต้นไม้ในพุทธประวัติ : ปาริชาติ ต้นไม้สวรรค์ขึ้นดาวดึงส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=17&t=19564>. {20 ตุลาคม 2566}
 วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “เปรต”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/เปรต> {20 ตุลาคม
 2566}

ข้อแตกต่างระหว่าง การเขียนอ้างอิงจากหนังสือ กับจากออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง. (พ.ศ.ที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์.....จำกัด.

ชื่อเว็บไซต์. (พ.ศ.ถ้ามี). ชื่อเรื่อง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://.....> {วันสืบค้น}